

**ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ**

**Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
στις Διεθνείς Σχέσεις και Ασφάλεια**

Διπλωματική Εργασία

**Είναι η παγκοσμιοποίηση ένα σύστημα που ευνοεί την
παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη, ιδιαίτερα των
αναπτυσσόμενων χωρών;**

Επιβλέπων Καθηγητής: Δημήτριος Κυρκιλής

Φοιτητής: Αχιλλέας Χ. Μαντζαβίνος

Δεκέμβριος 2018

- ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ -

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Αισθάνομαι ιδιαίτερη ανάγκη να απευθύνω θερμές ευχαριστίες στον Καθηγητή του Τμήματος Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, κ. Δημήτριο Κυρκιλή, για την καθοδήγηση και την ουσιαστική βοήθεια που μου παρείχε κατά τη διάρκεια της εκπόνησης αυτής της διπλωματικής εργασίας, αλλά και για τις πολύτιμες γνώσεις που μας προσέφερε στο μάθημα Διεθνή Οικονομικά, του Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακού Σπουδών στις Διεθνείς Σχέσεις και Ασφάλεια.

Θα ήθελα επιπλέον να αφιερώσω το συγκεκριμένο πόνημα, στη γυναίκα μου και στα παιδιά μου που ήταν δίπλα μου σε κάθε μου βήμα.

Χρυστάω σε όλους ένα αληθινό ευχαριστώ!!

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου»

Αχιλλέας Χ. Μαντζαβίνος

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας έχει συμβάλλει σημαντικά τα τελευταία χρόνια στο φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης που εμφανίζεται σε πολλά πεδία με σημαντικότερο το πεδίο της οικονομίας. Άνθρωποι και προϊόντα έρχονται κοντά ανεξαρτήτως αποστάσεων. Υπάρχει διασύνδεση και αλληλεξάρτηση των αγορών και των διεθνών συναλλαγών παγκοσμίως. Αυτές οι οικονομικές συναλλαγές λαμβάνουν χώρα εντός του Διεθνούς Νομισματικού Συστήματος το οποίο συνεχώς εξελίσσεται. Με την εμφάνιση του συστήματος των κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών υπάρχει αύξηση στην κίνηση των κεφαλαιακών ροών και επενδύσεων με αποτέλεσμα την αύξηση του όγκου του Διεθνούς εμπορίου. Οι οικονομίες των κρατών μεγεθύνονται και εμφανίζεται παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη. Οι αναπτυγμένες χώρες είναι αυτές που αποκομίζουν τα μεγαλύτερα οφέλη, αλλά τα τελευταία χρόνια φαίνεται ότι και οι αναπτυσσόμενες χώρες μεγεθύνουν την οικονομία τους επιτυγχάνοντας ανάπτυξη, με την προϋπόθεση όμως να έχουν θετική εξέλιξη στο Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης.

ABSTRACT

In recent years the rapid evolution of technology has contributed significantly to the phenomenon of globalization, which is manifested in many fields with the most significant field of the economy. People and products come close regardless of distance. There is an interconnection and interdependence of markets and international transactions worldwide. These economic transactions are taking place within the International Monetary System, which is constantly evolving. With the emergence of the floating exchange rate system there is an increase in the movement of capital flows and investments resulting in an increase in the volume of international trade. The economies of the states are expanding and global economic growth is emerging. Developed countries are the ones with the greatest benefits, but in recent years it seems that even developing countries are expanding their economies by achieving growth, provided they have a positive development in the Human Development Index.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο	4
ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ	4
Η εξέλιξη και η έννοια της παγκοσμιοποίησης.....	4
Δείκτης Παγκοσμιοποίησης.	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο	11
ΒΑΣΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	11
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν και Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης.....	11
Επενδύσεις και Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών.....	15
Αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο	22
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	22
Σύστημα Κανόνα Χρυσού (Gold Standard), 1844 - 1914.	22
Σύστημα Ανταλλαγής Χρυσού (Gold Exchange Standard), 1920 - 1939 (περίοδος Μεσοπολέμου).....	25
Σύστημα Σταθερών Ισοτιμιών (Fixed Exchange Rate System) / Bretton Woods), 1944 - 1973.....	27
Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ)	32
Διεθνής Τράπεζα για την Ανασυγκρότηση και την Ανάπτυξη.....	34
Σύστημα Κυμαιόμενων Ισοτιμιών (Free Float System), 1974 - σήμερα.	36
Σύγκριση Συστημάτων Σταθερών και Κυμαιόμενων Συναλλαγματικών Ισοτιμιών.....	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο	40
ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	40
Παγκοσμιοποίηση και Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης.....	42
Ο Παγκόσμιος πληθυσμός.....	46
Παγκοσμιοποίηση και Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν.	49
Παγκοσμιοποίηση και Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ).....	55
Παγκοσμιοποίηση και Εισαγωγές - Εξαγωγές	61
Μελέτη περίπτωσης	66
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο	72
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΥΦΕΣΗ	72
Η παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008.	73
Η παγκόσμια ύφεση του 2015.....	76

Οι επιπτώσεις στην παγκόσμια οικονομία.....	79
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο	83
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	83
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	88
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	90

ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1	Δομή του Δείκτη Παγκοσμιοποίησης (KOF)	Σελ. 8
Πίνακας 2	Δείκτης Παγκοσμιοποίησης (KOF) 2017	Σελ. 9
Πίνακας 3	Δείκτης Παγκοσμιοποίησης Χωρών ανά περιοχή	Σελ. 10
Πίνακας 4	Δείκτης Παγκοσμιοποίησης Χωρών ανά εισόδημα	Σελ. 10
Πίνακας 5	Σύνθεση Παραμέτρων του Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης	Σελ. 12
Πίνακας 6	Κατάταξη Χωρών σύμφωνα HDI έτους 2017	Σελ. 13
Πίνακας 7	Σχηματική Κατάταξη Χωρών HDI έτους 2017	Σελ. 14
Πίνακας 8	Παγκόσμιος Χάρτης Ανάπτυξης (UNCTAD 2017)	Σελ. 19
Πίνακας 9	Παγκόσμια Ανάπτυξη Χωρών (WORLD BANK 2017)	Σελ. 20
Πίνακας 10	Διαχωρισμός Χωρών ανά Περιοχή (WORLD BANK)	Σελ. 20
Πίνακας 11	Κατάταξη Χωρών Βάση Εισοδήματος (WORLD BANK 2017)	Σελ. 41
Πίνακας 12	Κατάταξη Χωρών στο Δείκτη HDI	Σελ. 43
Πίνακας 13	Κατάταξη Χωρών στο Δείκτη HDI	Σελ. 43
Πίνακας 14	Εξέλιξη Δείκτη HDI 1990 - 2017	Σελ. 44
Πίνακας 15	Μέσοι Όροι και Κατάταξη Περιοχών στο Δείκτη HDI	Σελ. 45
Πίνακας 16	Ανισότητες Χωρών στο Δείκτη HDI (2017)	Σελ. 45
Πίνακας 17	Εξέλιξη του Παγκόσμιου Πληθυσμού (WORLD BANK 2017)	Σελ. 47
Πίνακας 18	Εξέλιξη του Παγκόσμιου Πληθυσμού (WORLD BANK 2017)	Σελ. 47
Πίνακας 19	Εξέλιξη του Παγκόσμιου Πληθυσμού (WORLD BANK 2017)	Σελ. 48
Πίνακας 20	Εξέλιξη του Παγκόσμιου Πληθυσμού (WORLD BANK 2017)	Σελ. 48

Πίνακας 21	Εξέλιξη του Παγκόσμιου ΑΕΠ (WORLD BANK 2017)	Σελ. 50
Πίνακας 22	Εξέλιξη του ΑΕΠ των Πρώτων Χωρών Παγκοσμίως (2017)	Σελ. 50
Πίνακας 23	Εξέλιξη του Παγκόσμιου ΑΕΠ (ανά περιοχές)	Σελ. 51
Πίνακας 24	Παγκόσμια Κατάταξη Χωρών Βάση Εισοδήματος (2017)	Σελ. 52
Πίνακας 25	Εξέλιξη GNI per capita (WORLD BANK 2017)	Σελ. 54
Πίνακας 26	Εξέλιξη GNI per capita κατά περιοχές (WORLD BANK 2017)	Σελ. 54
Πίνακας 27	Εξέλιξη των Εισροών των ΑΞΕ ανά Κατηγορία χωρών	Σελ. 56
Πίνακας 28	Εξέλιξη των Εισροών των ΑΞΕ ανά Κατηγορία χωρών	Σελ. 56
Πίνακας 29	Παγκόσμια Κατάταξη Χωρών Βάση Εισροών ΑΞΕ	Σελ. 58
Πίνακας 30	Εξέλιξη των Εκροών των ΑΞΕ ανά Κατηγορία χωρών	Σελ. 58
Πίνακας 31	Εξέλιξη των Εκροών των ΑΞΕ ανά Κατηγορία χωρών	Σελ. 59
Πίνακας 32	Παγκόσμια Κατάταξη Χωρών Βάση Εκροών ΑΞΕ	Σελ. 59
Πίνακας 33	Ποσοστό Εισροών των ΑΞΕ προς τις Αναπτυσσόμενες Χώρες	Σελ. 60
Πίνακας 34	Παγκόσμια Προέλευση των ΑΞΕ	Σελ. 60
Πίνακας 35	Παγκόσμια Εξέλιξη στον Τομέα των Εξαγωγών	Σελ. 61
Πίνακας 36	Πρώτες αναπτυσσόμενες χώρες σε εισαγωγές και εξαγωγές 2016	Σελ. 63
Πίνακας 37	Παγκόσμια Εξέλιξη στον Τομέα των Εισαγωγών	Σελ. 64
Πίνακας 38	Παγκόσμια Προέλευση και Προορισμός Εξαγωγών 2106 (δics)	Σελ. 64
Πίνακας 39	Κύριος Προορισμός Εξαγωγών Αναπτυσσόμενων Οικονομιών	Σελ. 65
Πίνακας 40	Κύρια Προέλευση Εισαγωγών Αναπτυσσόμενων Οικονομιών	Σελ. 65
Πίνακας 41	Συγκρίσιμα Στατιστικά Στοιχεία	Σελ. 66
Πίνακας 42	Στατιστική Εξέλιξη πληθυσμού 1960 – 2017	Σελ. 67
Πίνακας 43	Παγκόσμια Εξέλιξη Πληθυσμού 1960 – 2017	Σελ. 67
Πίνακας 44	Στατιστική Εξέλιξη ΑΕΠ 1960 – 2017	Σελ. 68
Πίνακας 45	Στατιστική Εξέλιξη GNI per capita 1960 - 2017	Σελ. 69
Πίνακας 46	Συγκρίσιμα Στατιστικά Στοιχεία	Σελ. 69
Πίνακας 47	Εξέλιξη των Εισροών των ΑΞΕ 1960 -2017	Σελ. 70

Πίνακας 48	Εξέλιξη των Εκροών των ΑΞΕ 1960 -2017	Σελ. 70
Πίνακας 49	Στατιστική Εξέλιξη Εξαγωγών 1960 -2017	Σελ. 71
Πίνακας 50	Εξέλιξη του Διεθνούς Εμπορίου 2002 - 2017	Σελ. 72
Πίνακας 51	Εξέλιξη του Παγκόσμιου ΑΕΠ 2002 - 2017	Σελ. 72
Πίνακας 52	Εξέλιξη του Παγκόσμιου ΑΕΠ 2005 - 2017	Σελ. 79
Πίνακας 53	Ρυθμοί Ανάπτυξης, ΗΠΑ και Κίνας 2003 - 2017	Σελ. 80
Πίνακας 54	Ρυθμοί Ανάπτυξης Χωρών Βάση Εισοδήματος 2000 - 2017	Σελ. 80
Πίνακας 55	Εξαγωγές Εμπορευμάτων Κίνας – ΗΠΑ 2005 - 2017	Σελ. 81
Πίνακας 56	Εισαγωγές Εμπορευμάτων Κίνας – ΗΠΑ 2005 - 2017	Σελ. 82
Πίνακας 57	Κύριες Χώρες Εξαγωγών στην Κίνα (2016)	Σελ. 82

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην εποχή που ζούμε οι άνθρωποι έχουν έρθει πιο κοντά όσο ποτέ άλλοτε ανεξάρτητα από το που κατοικούν ανά τον κόσμο. Το γεγονός αυτό που οφείλεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στην τρομερή εξέλιξη της τεχνολογίας το αντιλαμβανόμαστε όλοι ως παγκοσμιοποίηση. Ένας όμως συγκεκριμένος ορισμός της παγκοσμιοποίησης δεν υπάρχει και δεν μπορεί να δοθεί γιατί είναι ένα πολυσύνθετο φαινόμενο που επιδρά σε πολλούς τομείς μέσα στην παγκόσμια κοινότητα. Η παγκοσμιοποίηση μπορεί να είναι πολιτική, κοινωνική, τεχνολογική ή οικονομική¹. Το σίγουρο όμως είναι ότι υπάρχει μείωση των αποστάσεων και κατάργηση των εθνικών συνόρων, κυρίως στον τομέα της οικονομίας όπου εμφανίζονται και οι πολλές πολυεθνικές οικονομικές δραστηριότητες. Σύμφωνα με την κατάταξη του Scholte² υπάρχουν διάφορες ερμηνείες του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης. Η πρώτη θέτει την παγκοσμιοποίηση ως διεθνοποίηση που τονίζει την αλληλεπίδραση και την αλληλεξάρτηση των κρατών κυρίως στις μεταξύ τους συναλλαγές. Η δεύτερη εξηγεί την παγκοσμιοποίηση ως φιλελευθεροποίηση και μιλάει για τη δυνατότητα της ελεύθερης διακίνησης ανθρώπων, εμπορευμάτων, κεφαλαίων που συντελούν στην ανάπτυξη μέσω της φιλελευθεροποίησης της παγκόσμιας οικονομίας. Οι άλλες δύο ερμηνείες που θέτουν την παγκοσμιοποίηση ως οικουμενικότητα και ως δυτικοποίηση εξηγούν την επίδραση της παγκοσμιοποίησης στον πολιτισμό, την τεχνολογία, τη θρησκεία, την αστικοποίηση, τις παραδόσεις, κτλ. Στο παρόν πόνημα θα αναφερθούμε στην ερμηνεία της παγκοσμιοποίησης που έχει σχέση με την οικονομική διασύνδεση και αλληλεξάρτηση των χωρών. Θα εστιάσουμε κυρίως στους τομείς του Διεθνούς Εμπορίου (εισαγωγές – εξαγωγές), στις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις, στην οικονομική μεγέθυνση των κρατών που αποτυπώνεται μέσω του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος αλλά και στην οικονομική ανάπτυξη τους.

Παράλληλα όμως με την παγκοσμιοποίηση στο πέρασμα των χρόνων μεταλλάσσεται και το Διεθνές Νομισματικό Σύστημα το οποίο καθορίζει εν πολλύς το Διεθνές πλαίσιο μέσα στο οποίο κινούνται όλες οι οικονομικές δραστηριότητες των κρατών. Σίγουρα δε μπορεί να ειπωθεί ότι κάποια μορφή του Διεθνούς Νομισματικού Συστήματος αποτελεί την κάλλιστη λύση, γιατί κάθε εποχή προς τη

¹ Hamilton L., Webster P. 2009

² Scholte 2002

σημερινή μορφή της παγκοσμιοποίησης έχει τις ιδιαιτερότητες της. Επιπλέον όσο βαδίζουμε στη σημερινή δομή του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος οι αλληλεπιδράσεις και η οικονομική αλληλεξάρτηση των χωρών καθιστούν πιο σύνθετη και περίπλοκη την όλη κατάσταση. Όμως είναι αποδεκτό το γεγονός ότι, η Διάσκεψη του Bretton Woods αποτελεί ένα ορόσημο στην ιστορία του Διεθνούς Νομισματικού Συστήματος. Η δημιουργία των δύο διεθνών οργανισμών, του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Διεθνούς Τράπεζας ήταν ένα από τα επιτεύγματά της. Οι εν λόγω οργανισμοί εξακολουθούν μέχρι και σήμερα να δραματίζουν ένα σημαντικό ρόλο. Η τελευταία χρηματοπιστωτική κρίση που ξαναέφερε στην επιφάνεια τα προβλήματα ανισορροπιών όσον αφορά τη λειτουργία του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος μας έδειξε ότι σε ένα κόσμο μέσα στον οποίο η οικονομική αλληλεξάρτηση δεσπόζει και βοηθάει στην παγκόσμια ανάπτυξη οπότεδήποτε συμβεί μια οικονομική κρίση θα έχει αλυσιδωτές συνέπειες στα άλλα κράτη εξαιτίας αυτής της αλληλεπίδρασης και οικονομικής αλληλεξάρτησης που υπάρχει.

Αυτό λοιπόν που θα εξεταστεί και θα απαντηθεί μέσα από την παρούσα διπλωματική εργασία είναι κατά πόσο η παγκοσμιοποίηση βοηθάει στην παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη και ιδιαίτερα των αναπτυσσόμενων χωρών. Η ανάλυση του θέματος θα ακολουθήσει την παρακάτω πορεία προκειμένου να υπάρχει μια όσο γίνεται πιο ολοκληρωμένη εικόνα.

Στο πρώτο Κεφάλαιο παρουσιάζεται η εξέλιξη του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης η οποία επιδρά σε πολλούς τομείς στην παγκόσμια κοινότητα. Στο πολιτικό, κοινωνικό, τεχνολογικό, πολιτιστικό πεδίο αλλά κυρίως στο οικονομικό πεδίο. Επιπλέον θα αναλυθεί και ο Δείκτης παγκοσμιοποίησης που δείχνει κατά πόσο οι χώρες επηρεάζονται και συγκλίνουν στην παγκοσμιοποίηση.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι δείκτες της οικονομικής ανάπτυξης και της οικονομικής μεγέθυνσης που χρησιμοποιούνται για να ερμηνεύσουν την παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη αλλά και των χωρών ξεχωριστά. Θα γίνει ανάλυση των όρων του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων και του Ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Επίσης θα αναφερθούμε στο διαχωρισμό που γίνεται για τις χώρες ως αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες.

Στο επόμενο κεφάλαιο παρουσιάζεται η εξέλιξη του διεθνούς νομισματικού συστήματος - μια ιστορική αναδρομή - για να κατανοηθεί τόσο η λειτουργία του

όσο και η σπουδαιότητα του ρόλου του που καθορίζει το πλαίσιο εντός του οποίου εξελίσσεται το διεθνές οικονομικό περιβάλλον. Συγκεκριμένα θα αναφερθούν οι όροι λειτουργίας του Διεθνούς Νομισματικού Συστήματος στην κάθε εποχή αλλά και οι λόγοι της κατάρρευσης τους. Θα γίνει ιδιαίτερη ανάλυση του συστήματος του Bretton Woods που αποτελεί σημείο αναφοράς της εξέλιξης του Διεθνούς Νομισματικού Συστήματος και θα γίνει αναφορά στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και στην Παγκόσμια Τράπεζα.

Στο τέταρτο Κεφάλαιο, γίνεται παράθεση στατιστικών στοιχείων και ανάλυση των βασικών δεικτών της παγκόσμιας οικονομίας. Ως έτος ορόσημο θα είναι το 1973, χρονιά κατά την οποία καταρρέει το σύστημα του Bretton Woods με τις σταθερές ισοτιμίες και εισερχόμαστε στην περίοδο των κυμαινόμενων ισοτιμιών όπου αίρονται οι περιορισμοί στην κίνηση των κεφαλαίων και ξεκινάει η περίοδος που θα οδηγήσει στη σύγχρονη μορφή της παγκοσμιοποίησης. Τα στοιχεία που θα παρατεθούν και επηρεάζονται ή συμβάλλουν σε μικρό ή μεγάλο βαθμό από το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης είναι τόσο το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν αλλά και το Εθνικό κατά κεφαλήν εισόδημα, ο Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης, οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις μαζί με τις εισαγωγές και εξαγωγές. Τα ανωτέρω στοιχεία θα μας βοηθήσουν στο να απαντηθεί το ερώτημα κατά πόσο η παγκοσμιοποίηση ευνοεί ή όχι την παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη και κυρίως την οικονομική ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων χωρών. Επιπλέον θα συγκριθούν ορισμένες αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες σε όλους τους προαναφερθέντες οικονομικούς δείκτες για να δοθεί μια όσο το δυνατό πιο πλήρη εικόνα για την εξέλιξη των οικονομιών των χωρών στα χρόνια της παγκοσμιοποίησης.

Στο επόμενο Κεφάλαιο αναλύεται η τελευταία χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 που ξεκίνησε από τις ΗΠΑ καθώς και η παγκόσμια ύφεση του 2015. Αναφέρονται οι επιπτώσεις αυτών των «κρίσεων» για να κατανοηθεί ότι η παγκοσμιοποίηση στο οικονομικό πεδίο παράγει κρίσεις, περιφερειακές ή διεθνείς, οι οποίες επιδρούν αρνητικά στην παγκόσμια ανάπτυξη.

Στο τελευταίο Κεφάλαιο θα παρουσιαστούν τα συμπεράσματα και οι προτάσεις, που αποτελούν και την απάντηση στο ερώτημα της εργασίας σε συνδυασμό κυρίως με την ανάλυση των στατιστικών στοιχείων προηγούμενων κεφαλαίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ

Η εξέλιξη και η έννοια της παγκοσμιοποίησης.

Η παγκοσμιοποίηση δεν αποτελεί ένα νέο φαινόμενο καθώς υφίσταται διαχρονικά. Από την αρχαιότητα μεγάλες αυτοκρατορίες όπως της Μεσοποταμίας, της Κίνας, της Αιγύπτου και οι πολιτισμοί του Αιγαίου έρχονταν σε άμεση επαφή σε τομείς όπως το εμπόριο, η τεχνολογία, ο πολιτισμός, οι κοινωνικές δομές και οι γνώσεις. Αυτοί οι τομείς βγαίνουν από τα στενά όρια του κράτους και διαχέονται ακολουθώντας την παγκοσμιοποίηση.

Όπως αναφέρει ο Thomas L. Friedman στο βιβλίο του «The world is flat»³ η πορεία της παγκοσμιοποίησης χωρίζεται σε τρεις περιόδους χρονικά. Η πρώτη περίοδος διήρκησε από το 1492 έως περίπου το 1800 όταν ο Χ. Κολόμβος άνοιξε το εμπόριο μεταξύ του παλιού και του νέου κόσμου. Η εποχή αυτή συρρίκνωσε τον κόσμο από το μεγάλο μέγεθος στο μεσαίο. Η διαδικασία της παγκόσμιας ολοκλήρωσης αφορούσε τη δύναμη της κάθε χώρας και πόσο δημιουργικά θα τη διαχειριζόταν αυτή. Οι χώρες και οι κυβερνήσεις, συχνά επηρεασμένες από τη θρησκεία ή τον ιμπεριαλισμό ή και από τα δύο, έσπασαν τα τείχη οδηγώντας στην παγκόσμια αλλαγή. Το αρχικό ερώτημα ήταν: Πως μπορεί η χώρα μου να εισέλθει στον παγκόσμιο ανταγωνισμό και τις ευκαιρίες, και πως μπορώ εγώ να συνεργαστώ με τους άλλους μέσα από τη χώρα μου.

Η δεύτερη μεγάλη περίοδος διήρκησε από το 1800 έως περίπου το 2000 διακοπτόμενη από τους δύο παγκοσμίους πολέμους. Αυτή η περίοδος συρρίκνωσε τον κόσμο από το μεσαίο μέγεθος στο μικρό. Το κλειδί της αλλαγής και η δύναμη που οδήγησε στην παγκόσμια μετάβαση σε αυτήν την εποχή είναι οι πολυεθνικές εταιρείες που έγιναν παγκόσμιες εξαιτίας της επέκτασης των Γερμανικών και Βρετανικών εταιριών σε συνδυασμό με τη Βιομηχανική επανάσταση. Στο πρώτο μισό αυτής της περιόδου η παγκόσμια μετάβαση ενισχύθηκε από την πτώση στο κόστος μεταφοράς ενώ στο δεύτερο μισό από την πτώση στο κόστος των τηλεπικοινωνιών. Ειδικά τα τελευταία χρόνια της περιόδου αυτής φαίνεται η ωρίμανση της παγκόσμιας οικονομίας με την έννοια ότι υπήρχε αρκετή μετακίνηση αγαθών (αύξηση διεθνούς εμπορίου) και πληροφοριών από

³ Thomas L. Friedman 2005, THE WORLD IS FLAT (9-11)

ήπειρο σε ήπειρο και από χώρα σε χώρα. Η κινητήριος δύναμη σε αυτήν την εποχή της παγκοσμιοποίησης ήταν οι καινοτομίες στην τεχνολογία αλλά και οι αθρόες μετακινήσεις των πληθυσμών.

Το 2000 μπήκαμε σε μια καινούργια εποχή. Την τρίτη περίοδο της παγκοσμιοποίησης όπου ο κόσμος συρρικνώθηκε από το μικρό μέγεθος στο πάρα πολύ μικρό και ταυτόχρονα ισοπέδωσε (flattering) το χώρο του παιχνιδιού (playing field).

Ενώ λοιπόν στην πρώτη περίοδο κινητήριος δύναμη ήταν η παγκοσμιοποίηση των χωρών στη δεύτερη περίοδο συναντάμε την παγκοσμιοποίηση και τη δύναμη των εταιριών. Στην τελευταία περίοδο βλέπουμε την πρωτόγονη δύναμη σε ατομικό επίπεδο, της συνεργασίας αλλά και του ανταγωνισμού παγκοσμίως. Αυτό το φαινόμενο που καθιστά τα άτομα ικανά, τα ενδυναμώνει και τα διατάσσει να μετακινηθούν παντού παγκοσμίως τόσο εύκολα και ανεμπόδιστα, ο Thomas L. Friedman το αποκαλεί flat-world platform (κόσμος χωρίς μεταβολή).

Επιπλέον η τρίτη περίοδος διαφέρει από τις άλλες δύο όχι μόνο από τον τρόπο που ενδυναμώνει τους ιδιώτες αλλά και στο ότι οι δύο πρώτες οδηγήθηκαν κυρίως από Αμερικάνικες και Ευρωπαϊκές επιχειρήσεις. Η Δύση είναι αυτή που συνέβαλε σε όλη την εξέλιξη της παγκοσμιοποίησης και τη διαμόρφωση του υπάρχοντος συστήματος. Στην τρίτη περίοδο όμως βλέπουμε ότι η παγκοσμιοποίηση οδηγείται από ένα διαφοροποιημένο σύνολο ιδιωτών όχι Δυτικό, όχι λευκό αλλά από κάθε γωνιά του κόσμου που ενδυναμώνουν ακόμα περισσότερο την παγκοσμιοποίηση.

Οι συζητήσεις όμως για το αν υπάρχει ένας ορισμός όσον αφορά την έννοια της παγκοσμιοποίησης καταλήγουν σε αδιέξοδο καθώς η έννοια αυτή αποτελεί ένα πολυσύνθετο φαινόμενο όταν αναφερόμαστε σε πολιτική, οικονομική, κοινωνική παγκοσμιοποίηση, παγκοσμιοποίηση της πληροφορίας και της τεχνολογίας, οικολογική παγκοσμιοποίηση, παγκοσμιοποίηση της εργασίας ή σε πολλούς άλλους τομείς με επιπτώσεις στην οικονομική, κοινωνική, πολιτική και πολιτισμική ζωή του παγκόσμιου πληθυσμού αλλά και των κρατών μελών.

Έτσι, η τεχνολογική παγκοσμιοποίηση αναφέρεται στις νέες τηλεπικοινωνιακές τεχνολογίες καθώς και την εξέλιξη των μεταφορών - μετακινήσεων. Στον τομέα της πληροφορικής, το διαδίκτυο για παράδειγμα, αποτελεί μια από τις κύριες εκφράσεις και δίνει τη δυνατότητα στο κάθε άτομο να

αντλεί πληροφορίες άμεσα από οποιοδήποτε μέρος του κόσμου. Η πολιτική παγκοσμιοποίηση αναφέρεται στην πτώση του έθνους – κράτους, σε ότι αφορά την οικονομική του ανεξαρτησία αλλά και στην πολιτική διακυβέρνηση που υφίσταται πλέον σε παγκόσμιο επίπεδο και έχει επηρεαστεί από μεγάλες πολυεθνικές επιχειρήσεις. Η πολιτιστική παγκοσμιοποίηση αναφέρεται στην ομογενοποίηση της κουλτούρας. Σε αυτό συνέβαλαν βέβαια οι μεταναστεύσεις των πληθυσμών αλλά και το γεγονός ότι όλος ο παγκόσμιος πληθυσμός βλέπει τις ίδιες τηλεοπτικές σειρές και καταναλώνει ή ποθεί να καταναλώσει τα ίδια προϊόντα. Ως επακόλουθο της πολιτιστικής παγκοσμιοποίησης είναι και η κοινωνική παγκοσμιοποίηση που αναφέρεται στην ομογενοποίηση του σημερινού τρόπου ζωής.

Σε αυτό όμως που στη σημερινή εποχή οι περισσότεροι άνθρωποι αναφέρονται όταν μιλούν για παγκοσμιοποίηση είναι η οικονομική παγκοσμιοποίηση που εκλαμβάνεται και ως η κύρια μορφή της παγκοσμιοποίησης. Ο πρώτος που χρησιμοποίησε τον όρο της παγκοσμιοποίησης σε οικονομικό πλαίσιο ήταν ο Theodore Levitt το 1944⁴. Δύο χαρακτηριστικά που αναδεικνύουν τη σημερινή οικονομική παγκοσμιοποίηση είναι πρώτον, οι ανοικτές αγορές κεφαλαίου και εμπορευμάτων που καθιερώνονται καθολικά από διεθνείς οργανισμούς και δεύτερον οι ελαστικές αγορές εργασίας που επιβάλλονται από τους ίδιους τους οργανισμούς. Αυτές οι δύο όψεις είναι σε μεγάλο βαθμό αλληλένδετες και ενδυναμώνουν το βαθμό αλληλεξάρτησης των αγορών των χωρών όλου του κόσμου.

Ένας τυπικός ορισμός πάνω σε αυτό το πεδίο της παγκοσμιοποίησης δίνεται και από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο το οποίο δίνει έμφαση στην αυξανόμενη οικονομική αλληλεξάρτηση των χωρών παγκόσμια μέσω του αυξανόμενου όγκου και της ποικιλίας των διεθνών συναλλαγών αγαθών και υπηρεσιών, της ελεύθερης ροής κεφαλαίου διεθνώς και της γρήγορης και ευρείας διάχυσης της τεχνολογίας⁵.

Συνοψίζοντας συμπεραίνουμε ότι στο σύνολο των πολλών πεδίων που εμφανίζεται το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης υπάρχει μια διαδικασία αλληλεπίδρασης, όπου η οικονομική παγκοσμιοποίηση προωθείται κυρίως από

⁴ (1 Μαρτίου 1925 - 28 Ιουνίου 2006) Αμερικανός οικονομολόγος και καθηγητής στο Harvard Business School

⁵ International Monetary Fund n.d.

την τεχνολογική παγκοσμιοποίηση ενισχυόμενη όμως από την πολιτική παγκοσμιοποίηση. Ενώ όσον αφορά την κοινωνική και την πολιτιστική παγκοσμιοποίηση αυτές οι μορφές παγκοσμιοποίησης είναι μερικό επακόλουθο της σημερινής οικονομικής παγκοσμιοποίησης.

Δείκτης Παγκοσμιοποίησης.

Η παγκοσμιοποίηση όπως αναφέρθηκε παραπάνω αποτελεί μια διαδικασία αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης σε διάφορα πεδία αλλά κυρίως στο οικονομικό πεδίο. Το κατά πόσο όμως η κάθε χώρα μεμονωμένα έχει επηρεαστεί από τις σχέσεις της με τις άλλες χώρες σε διεθνές επίπεδο και το κατά πόσο υπάρχει μια σχέση αλληλεξάρτησης της οικονομίας της με τις διεθνείς αγορές είναι δύσκολο να καταγραφεί. Για να επιτευχθεί αυτό, δηλαδή να γίνει μια ποσοτική μέτρηση ώστε να μπορεί να είναι σαφής η συμμετοχή ή ο επηρεασμός της κάθε χώρας στην παγκοσμιοποίηση, αναπτύχθηκαν διάφοροι δείκτες που σκοπό έχουν να καταγράψουν τις πολιτικές, οικονομικές αλλά και κοινωνικές διαστάσεις του επηρεασμού ή της συμμετοχής της κάθε χώρας στην παγκοσμιοποίηση.

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)⁶ αποτελεί έναν γενικό δείκτη αποτίμησης της ευημερίας ενός κράτους και είναι διεθνώς ένας αποδεκτός δείκτης που δεν μπορεί όμως να μας δώσει ειδικότερα την απεικόνιση του βαθμού παγκοσμιοποίησης της κάθε χώρας από μόνος του. Παρουσιάζει μεν το πλεονέκτημα ότι έχει ευκολία στη μέτρηση και συνέπεια ως προς τη συχνότητα της μέτρησής του και αυτό καθιστά ασφαλή τη διεξαγωγή διαχρονικών αναλύσεων και συγκρίσεων αλλά δεν περιλαμβάνει στοιχεία όπως ποιότητα ζωής, τα επίπεδα περιβαλλοντικής ρύπανσης, το θεσμικό πλαίσιο, τις δημοκρατικές ελευθερίες, την αίσθηση ασφάλειας αλλά και την αλληλεπίδραση των κρατών, τα οποία δείχνουν τη συμμετοχή ή τον επηρεασμό της κάθε χώρας σε παγκόσμια κλίμακα. Αντιστοίχως λοιπόν σε αυτό το επίπεδο των χωρών διεθνώς, υψηλή αποδοχή έχει ο Δείκτης Παγκοσμιοποίησης KOF⁷ (Globalization Index KOF).

Ο δείκτης παγκοσμιοποίησης KOF αποτυπώνει τρεις τομείς της παγκοσμιοποίησης (Πίνακας 1)⁸. Την οικονομική διάσταση, την κοινωνική διάσταση και την πολιτική διάσταση. Υπάρχει λοιπόν ένας συνολικός δείκτης

⁶ Gross Domestic Product - GDP

⁷ KOF = Ινστιτούτο Οικονομικής Έρευνας Konjunkturforschungsstelle στο ETH Ζυρίχης

⁸ The KOF Globalisation Index – Revisited, 2018

(KOF) ο οποίος περιλαμβάνει τρία πεδία με υποδείκτες, το καθένα από τα οποία έχει διαφορετικό βάρος / συντελεστή στο συνολικό αποτέλεσμα. Στο οικονομικό πεδίο περιλαμβάνονται στοιχεία σχετικά με το εμπόριο, τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις, τις Διεθνείς επενδύσεις χαρτοφυλακίου, το διεθνές χρέος και άλλους διεθνείς οικονομικούς δείκτες. Με αυτό τον τρόπο καταγράφεται κατά πόσο μια χώρα χρησιμοποιεί παραγωγικούς συντελεστές που προέρχονται από το εξωτερικό αλλά και αν υπάρχουν εμπόδια στο εμπόριο και στην ελεύθερη μετακίνηση των κεφαλαίων. Με δεδομένο τον όγκο του εμπορίου, όταν υπάρχουν υψηλά έσοδα από φόρους από το εμπόριο η χώρα θεωρείται λιγότερο παγκοσμιοποιημένη.

Πίνακας 1 Δομή του Δείκτη Παγκοσμιοποίησης (KOF)

Globalisation Index, de facto	Weights	Globalisation Index, de jure	Weights
<i>Economic Globalisation, de facto</i>	33.3	<i>Economic Globalisation, de jure</i>	33.3
<i>Trade Globalisation, de facto</i>	50.0	<i>Trade Globalisation, de jure</i>	50.0
Trade in goods	40.9	Trade regulations	32.5
Trade in services	45.0	Trade taxes	34.5
Trade partner diversification	14.1	Tariffs	33.0
<i>Financial Globalisation, de facto</i>	50.0	<i>Financial Globalisation, de jure</i>	50.0
Foreign direct investment	27.5	Investment restrictions	21.7
Portfolio investment	13.3	Capital account openness 1	39.1
International debt	27.2	Capital account openness 2	39.2
International reserves	2.4		
International income payments	29.6		
<i>Social Globalisation, de facto</i>	33.3	<i>Social Globalisation, de jure</i>	33.3
<i>Interpersonal Globalisation, de facto</i>	33.3	<i>Interpersonal Globalisation, de jure</i>	33.3
International voice traffic	22.9	Telephone subscriptions	38.2
Transfers	27.6	Freedom to visit	31.2
International tourism	28.1	International airports	30.6
Migration	21.4		
<i>Informational Globalisation, de facto</i>	33.3	<i>Informational Globalisation, de jure</i>	33.3
Patent applications	35.1	Television	25.2
International students	31.2	Internet user	31.9
High technology exports	33.7	Press freedom	13.2
		Internet bandwidth	29.7
<i>Cultural Globalisation, de facto</i>	33.3	<i>Cultural Globalisation, de jure</i>	33.3
Trade in cultural goods	22.6	Gender parity	31.1
Trademark applications	13.3	Expenditure on education	30.9
Trade in personal services	25.6	Civil freedom	38.0
McDonald's restaurant	23.2		
KEA stores	15.3		
<i>Political Globalisation, de facto</i>	33.3	<i>Political Globalisation, de jure</i>	33.3
Embassies	35.7	International organisations	37.0
UN peace keeping missions	27.3	International treaties	33.0
International NGOs	37.0	Number of partners in investment treaties	30.0

Στο κοινωνικό πεδίο περιλαμβάνονται στοιχεία σχετικά με τη μετανάστευση, τον τουρισμό, τις μεταφορές, την εξαγωγή τεχνολογίας, τους διεθνείς φοιτητές και τις ευρεσιτεχνίες. Όλοι είναι παράγοντες που δείχνουν την

κοινωνική συμμετοχή της χώρας στην παγκοσμιοποίηση. Ένας ποσοτικός παράγοντας σε αυτό το πεδίο που αφορά και την πολιτισμική εγγύτητα είναι ο αριθμός των McDonalds και ο αριθμός των καταστημάτων IKEA που έχει κάθε χώρα.

Για τη συμμετοχή στην πολιτική παγκοσμιοποίηση περιλαμβάνονται στοιχεία από τον αριθμό των πρεσβειών, τους διεθνείς οργανισμούς στους οποίους η κάθε χώρα συμμετέχει αλλά και τον αριθμό των ειρηνευτικών αποστολών που παίρνει μέρος η κάθε χώρα.

Για την ανάλυση του δείκτη παγκοσμιοποίησης KOF κάθε παράγοντας λαμβάνει ένα νούμερο από το 1 έως το 100 όπου η μεγαλύτερη τιμή δηλώνει και τη μεγαλύτερη συμμετοχή στην παγκοσμιοποίηση. Ακολουθώντας, βάσει του βάρους του κάθε παράγοντα και του υποπεδίου βγαίνει ο συνολικός βαθμός παγκοσμιοποίησης.

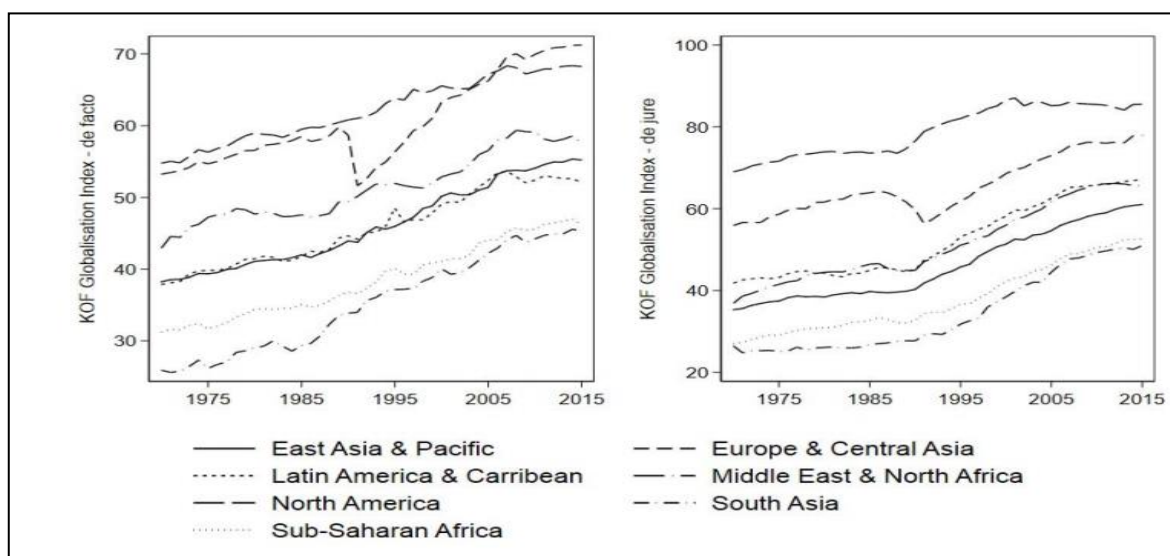
Πίνακας 2 Δείκτης Παγκοσμιοποίησης (KOF) 2017

	country	Globalization Index
1.	Netherlands	92.84
2.	Ireland	92.15
3.	Belgium	91.75
4.	Austria	90.05
5.	Switzerland	88.79
6.	Denmark	88.37
7.	Sweden	87.96
8.	United Kingdom	87.26
9.	France	87.19
10.	Hungary	86.55
11.	Canada	86.51
12.	Finland	86.30
13.	Portugal	85.04
14.	Cyprus	85.00
15.	Czech Republic	84.88
16.	Germany	84.57
17.	Spain	84.56
18.	Slovak Republic	84.36
19.	Luxembourg	84.21
20.	Singapore	83.64
21.	Norway	83.50
22.	Australia	82.97
23.	Italy	82.19
24.	Croatia	81.39
25.	Poland	81.32

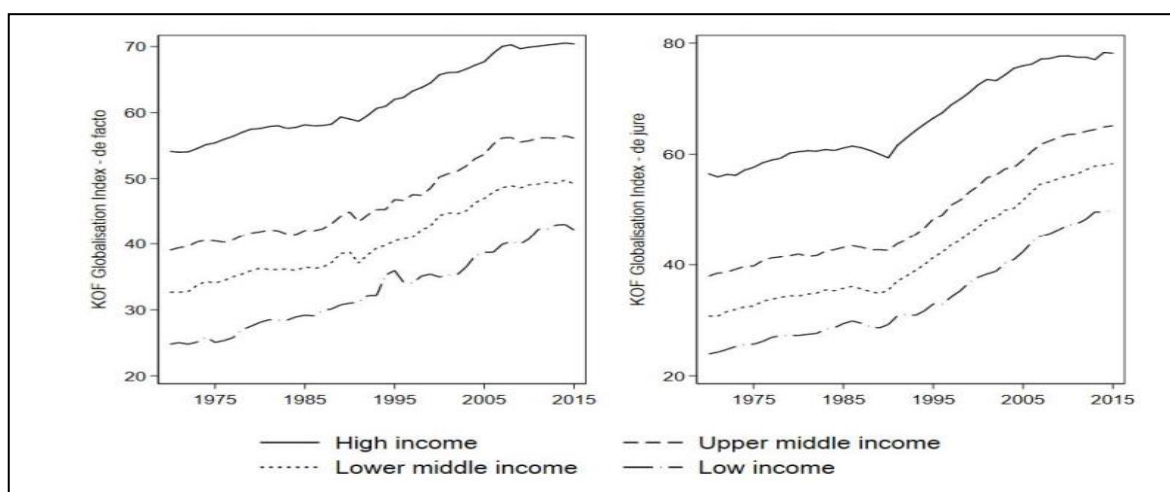
Για το 2017 (Πίνακας 2) φαίνεται ότι πρώτη χώρα με τη μεγαλύτερη συμμετοχή στην παγκοσμιοποίηση είναι η Ολλανδία και ακολουθεί η Ιρλανδία και το Βέλγιο. Οι χώρες που βρίσκονται στην πρώτη 20άδα είναι Ευρωπαϊκές χώρες μαζί με τον Καναδά και τη Σιγκαπούρη.

Όσον αφορά στο διαχωρισμό μεταξύ των αναπτυσσόμενων και των αναπτυγμένων χωρών, ο οποίος θα αναλυθεί σε επόμενο κεφάλαιο, είτε κατά περιοχές είτε σύμφωνα με το εισόδημα (Πίνακας 3 και 4) φαίνεται μια ομαλή αύξηση της συμμετοχής όλων των χωρών με μεγαλύτερη όμως συμμετοχή αυτή των αναπτυγμένων χωρών και ιδιαίτερα μετά το 1995 όπου καταγράφεται μια ανοδική τάση και σε όλες τις χώρες.

Πίνακας 3 Δείκτης Παγκοσμιοποίησης Χωρών ανά περιοχή

Πίνακας 4 Δείκτης Παγκοσμιοποίησης Χωρών ανά εισόδημα

Αυτό που διαπιστώνεται λοιπόν είναι ότι όλα τα κράτη θέλοντας και μη επηρεάζονται από την παγκοσμιοποίηση και συμμετέχουν σε αυτήν. Υπάρχουν δηλαδή σχέσεις αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασης στην οικονομική, την κοινωνική και την πολιτική διάσταση σύμφωνα με τον Globalization Index KOF, άλλοτε μικρότερες και άλλοτε μεγαλύτερες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

ΒΑΣΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν και Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης.

Η θεωρία της οικονομικής ανάπτυξης μέχρι τη δεκαετία του 1980 σχετιζόταν με το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (GDP) κάθε χώρας το οποίο ορίζεται ως η συνολική αξία σε χρηματικές μονάδες όλων των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγει μια οικονομία σε μια ορισμένη χρονική περίοδο με τους συντελεστές της παραγωγής που βρίσκονται μέσα στη συγκεκριμένη οικονομία, ανεξάρτητα από το αν οι ιδιοκτήτες των συντελεστών της παραγωγής είναι κάτοικοι της χώρας αυτής ή είναι κάτοικοι άλλων χωρών.

Διαφέρει από το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (GNP)⁹ το οποίο αποτελεί τη συνολική αξία όλων των τελικών αγαθών (υλικών και άυλων) που αποκτούν οι πολίτες μιας χώρας σε διάστημα ενός έτους και το οποίο συμπεριλαμβάνει και το εισόδημα που απέκτησαν οι πολίτες αυτής της χώρας οι οποίοι κατοικούν στο εξωτερικό.

Οι προσπάθειες λοιπόν της μέτρησής της οικονομικής ανάπτυξης περιορίζονταν στη μέτρηση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος που αναλογεί κατά μέσο όρο σε κάθε κάτοικο μιας συγκεκριμένης χώρας ανεξάρτητα από τη συμμετοχή του στην παραγωγική διαδικασία (Εθνικό κατά κεφαλήν εισόδημα)¹⁰. Αυτό γινόταν επειδή είχε θεωρηθεί ότι η οικονομική μεγέθυνση της οικονομίας μιας χώρας παρέχει τη δυνατότητα να μειώνει με αυτόματους μηχανισμούς τη φτώχεια ή εάν δεν υπήρχε κάποιος αυτόματος μηχανισμός πίστευαν ότι οι κυβερνήσεις θα αναλάμβαναν αυτό το ρόλο ως όφειλαν. Αυτός όμως ο δείκτης από μόνος του αποδείχτηκε ότι δεν μπορεί να αποτυπώσει την ανθρώπινη ανάπτυξη των κατοίκων μιας χώρας καθώς δείχνει μόνο την αύξηση ή τη μείωση ποσοτικού αποτελέσματος και δεν περιλαμβάνει την πραγματική ανάπτυξη της ευημερίας των πολιτών των χωρών, καθώς δεν λαμβάνει υπόψη του, ούτε την κατανομή του εισοδήματος και τις τυχόν έντονες εισοδηματικές ανισότητες αλλά ούτε και την ιδιοκτησία των περιουσιακών στοιχείων τα οποία απασχολούνται για την παραγωγή μέρους του εισοδήματος.

⁹ Gross National Product

¹⁰ Per capital income

Έτσι από τις αρχές τις δεκαετίας του 1990 δημιουργήθηκε ένας σύνθετος δείκτης (el.wikipedia.org/wiki n.d.) (από τον Πακιστανό οικονομολόγο Mahbub ul Haq, με την συνεργασία του Gustav Ranis και του Meghnad Desai το 1991) ο Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης (HDI)¹¹ που θεωρείται ως ένα τυπικό μέσο για την μέτρηση της ανθρώπινης ανάπτυξης. Μία έννοια που σύμφωνα με το πρόγραμμα ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNDP)¹² προσφέρει στοιχεία από περισσότερες επιλογές όπως εκπαίδευση, υπηρεσίες υγείας, εισόδημα, απασχόληση.

Εν τούτοις, ο βασικός στόχος του HDI είναι η ταξινόμηση των χωρών ανάλογα με το επίπεδο της ανθρώπινης ανάπτυξής τους, προσεγγίζοντας περισσότερο την ταξινόμηση ως προς το επίπεδο της ευημερίας του συνόλου του πληθυσμού των χωρών. Ο HDI είναι λοιπόν ένας σύνθετος δείκτης που αποτελείται από επιμέρους στοιχεία, τα οποία αντανakλούν τρεις διαστάσεις της ανθρώπινης ανάπτυξης: την μακροζωία, τη γνώση και την πρόσβαση στους πόρους. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι δείκτες από τους οποίους αποτελείται ο HDI σύμφωνα με τους ορισμούς του ΟΗΕ.

Πίνακας 5 Σύνθεση Παραμέτρων του Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης

Δείκτης	Μέτρο	Ελάχιστη Τιμή	Μέγιστη Τιμή
Μακροζωία	Προσδόκιμο Ζωής στην Γέννηση	25 χρόνια	85 χρόνια
Επίπεδο Εκπαίδευσης	Ρυθμός Αλφαριθμητισμού	0%	100%
	Συνδυασμένος Ακαθάριστος Ρυθμός Εγγραφής	0%	100%
Α.Ε.Π.	Κατά Κεφαλήν Α.Ε.Π.	\$100	\$40,000

Το προσδόκιμο ζωής κατά την διάρκεια της γέννησης επιλέγεται για να μετρήσει την μακροζωία. Αντί για το προσδόκιμο ζωής κατά την στιγμή της γέννησης θα μπορούσαμε να κάνουμε χρήση της παιδικής θνησιμότητας.

Η γνώση αντιπροσωπεύεται από την μέτρηση της εκπαιδευτικής προσήλωσης με βάση ένα σταθμισμένο άθροισμα για το ρυθμό μόρφωσης των ενηλίκων και το μέσο αριθμό των ετών εκπαίδευσης.

¹¹ Human Development Index

¹² United Nations Development Programme

Τέλος, η πρόσβαση στους πόρους μετράται από ένα προσαρμοσμένο πραγματικό κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. (Rao, 1991)¹³

Στον Πίνακα 6, φαίνεται η κατάταξη των χωρών για το έτος 2017 βάση HDI.

Πίνακας 6 Κατάταξη Χωρών σύμφωνα HDI έτους 2017

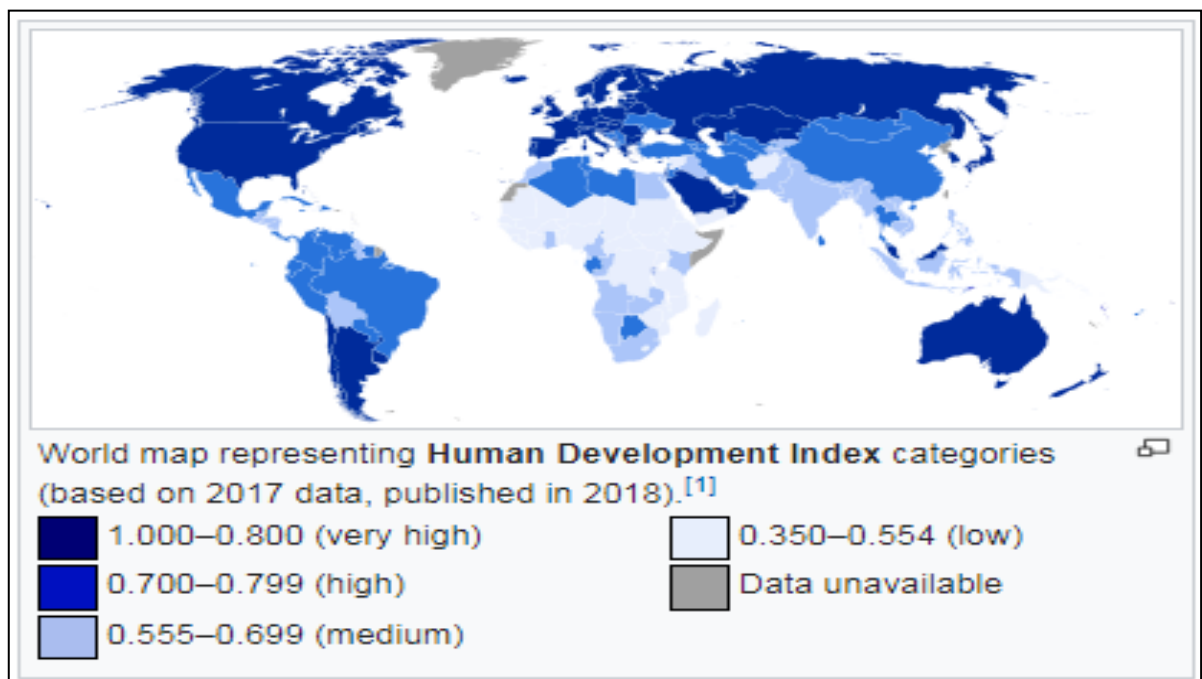
1 Norway	0.953	39 Brunei Darussalam	0.853	77 Bosnia and Herzegovina	0.768
2 Switzerland	0.944	39 Saudi Arabia	0.853	78 Venezuela (Bolivarian Republic of)	0.761
3 Australia	0.939	41 Latvia	0.847	79 Brazil	0.759
4 Ireland	0.938	41 Portugal	0.847	80 Azerbaijan	0.757
5 Germany	0.936	43 Bahrain	0.846	80 Lebanon	0.757
6 Iceland	0.935	44 Chile	0.843	80 The former Yugoslav Republic of Macedonia	0.757
7 Hong Kong, China (SAR)	0.933	45 Hungary	0.838	83 Armenia	0.755
7 Sweden	0.933	46 Croatia	0.831	83 Thailand	0.755
9 Singapore	0.932	47 Argentina	0.825	85 Algeria	0.754
10 Netherlands	0.931	48 Oman	0.821	86 China	0.752
11 Denmark	0.929	49 Russian Federation	0.816	86 Ecuador	0.752
12 Canada	0.926	50 Montenegro	0.814	88 Ukraine	0.751
13 United States	0.924	51 Bulgaria	0.813	89 Peru	0.75
14 United Kingdom	0.922	52 Romania	0.811	90 Colombia	0.747
15 Finland	0.92	53 Belarus	0.808	90 Saint Lucia	0.747
16 New Zealand	0.917	54 Bahamas	0.807	92 Fiji	0.741
17 Belgium	0.916	55 Uruguay	0.804	92 Mongolia	0.741
17 Liechtenstein	0.916	56 Kuwait	0.803	94 Dominican Republic	0.736
19 Japan	0.909	57 Malaysia	0.802	95 Jordan	0.735
20 Austria	0.908	58 Barbados	0.8	95 Tunisia	0.735
21 Luxembourg	0.904	58 Kazakhstan	0.8	97 Jamaica	0.732
22 Israel	0.903	60 Iran (Islamic Republic of)	0.798	98 Tonga	0.726
22 Korea (Republic of)	0.903	60 Palau	0.798	99 Saint Vincent and the Grenadines	0.723
24 France	0.901	62 Seychelles	0.797	100 Suriname	0.72
25 Slovenia	0.896	63 Costa Rica	0.794	101 Botswana	0.717
26 Spain	0.891	64 Turkey	0.791	101 Maldives	0.717
27 Czechia	0.888	65 Mauritius	0.79	103 Dominica	0.715
28 Italy	0.88	66 Panama	0.789	104 Samoa	0.713
29 Malta	0.878	67 Serbia	0.787	105 Uzbekistan	0.71
30 Estonia	0.871	68 Albania	0.785	106 Belize	0.708
31 Greece	0.87	69 Trinidad and Tobago	0.784	106 Marshall Islands	0.708
32 Cyprus	0.869	70 Antigua and Barbuda	0.78	108 Libya	0.706
33 Poland	0.865	70 Georgia	0.78	108 Turkmenistan	0.706
34 United Arab Emirates	0.863	72 Saint Kitts and Nevis	0.778	110 Gabon	0.702
35 Andorra	0.858	73 Cuba	0.777	110 Paraguay	0.702
35 Lithuania	0.858	74 Mexico	0.774	112 Moldova (Republic of)	0.7
37 Qatar	0.856	75 Grenada	0.772		
38 Slovakia	0.855	76 Sri Lanka	0.77		

¹³ Rao, V.V.B. (1991), "Human development report 1990: review and assessment", World Development, Vol. 19, No. 10, pp. 1451–1460

Στον ανωτέρω πίνακα, και σύμφωνα με τον πίνακα 5, όπου ο ΔΑΑ υπολογίζεται ως ο αριθμητικός μέσος επιμέρους Δεικτών, οι χώρες κατατάσσονται σε χαμηλής ανθρώπινης ανάπτυξης όταν ο Δείκτης είναι κάτω από 0,554, μέσης ανθρώπινης ανάπτυξης όταν ο Δείκτης είναι από 0,555 - 0,699, υψηλής ανθρώπινης ανάπτυξης όταν ο Δείκτης είναι από 0,700 - 0,799 και πολύ υψηλής ανθρώπινης ανάπτυξης όταν είναι από 0,800 και άνω.

Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται σχηματικά η κατάταξη των χωρών παγκοσμίως:

Πίνακας 7 Σχηματική Κατάταξη Χωρών HDI έτους 2017

Ο λόγος για τον οποίο ο HDI είναι καλύτερος από τη μέτρηση από το μέσο εισόδημα είναι ότι η κατανομή της μόρφωσης και του προσδόκιμου ζωής είναι λιγότερο ασύμμετρη σε σχέση με εκείνη του εισοδήματος εξαιτίας του μέγιστου επιπέδου του 100% για τη μη μόρφωση. Επιπλέον η προς τα πάνω μεταβολή του δείκτη HDI μπορεί να θεωρηθεί ως μία βελτίωση τόσο για το επίπεδο ευημερίας αλλά και για την πορεία της οικονομίας, και κατά συνέπεια και την ανάπτυξη, ενώ η προς τα κάτω μεταβολή εκφράζει το αντίθετο συμπέρασμα. Από την άλλη με τη μέτρηση του απλού κατά κεφαλήν εισοδήματος μπορεί τα υψηλά εισοδήματα κάποιων ατόμων, εντός της χώρας, να προκαλέσουν τη σχετική υστέρηση κάποιων άλλων και αυτό να μην απεικονίζεται πραγματικά. Σίγουρα όμως η μέτρηση του ΑΕΠ είναι πιο εύκολα μετρήσιμη και πραγματοποιείται πιο εύκολα η σύγκριση μεταξύ των χωρών και για αυτό το λόγο αποτελεί το βασικό αρχικό δείκτη κατάταξης των χωρών.

Όσοι λοιπόν βλέπουν την ανθρώπινη και την οικονομική ανάπτυξη ως μέσο, χρησιμοποιούν ως μέτρο το κατά κεφαλήν εισόδημα ενώ σύμφωνα με τον δείκτη HDI η ανθρώπινη αλλά και οικονομική ανάπτυξη αντανακλάται σε κοινωνικούς δείκτες, η βελτίωση των οποίων αποτελεί τελικό σκοπό. Κάθε χρόνο, τα μέλη του ΟΗΕ κατατάσσονται σε μία λίστα ανάλογα με το υπολογιζόμενο HDI και εάν η θέση είναι υψηλή θεωρείται ως ένα μέτρο επιτυχίας, ενώ η χαμηλή θέση τονίζει την ανεπάρκεια της κάθε χώρας.

Σε επόμενο κεφάλαιο θα γίνει ανάλυση των επιμέρους δεικτών του HDI τον οποίο κάποιοι θεωρούν δείκτη κοινωνικής ευημερίας και ως αποτέλεσμα με αυτόν μπορούν και μετρούν την επίδραση των οικονομικών πολιτικών πάνω στην ποιότητα της ζωής των κατοίκων της κάθε χώρας (Davies and Quinlivan, 2006)¹⁴.

Επενδύσεις και Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Τα βασικά στοιχεία της παγκοσμιοποίησης είναι το διεθνές εμπόριο, η κίνηση κεφαλαίων και οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ)¹⁵. Το διεθνές εμπόριο και η κίνηση των κεφαλαίων ξεκίνησαν στις αρχές του 19ου αιώνα με την άνθιση της βιομηχανικής επανάστασης. Αντίθετα οι ΑΞΕ κάνουν την εμφάνιση τους κυρίως μετά το 1990 και αποτελούν πλέον το πιο ισχυρό συστατικό της παγκοσμιοποίησης. Υπάρχει δηλαδή μια συνδετική σχέση μεταξύ του φαινομένου της οικονομικής παγκοσμιοποίησης και της οικονομικής θεωρίας των ΑΞΕ.

Ως Άμεση Ξένη Επένδυση ορίζεται η ίδρυση θυγατρικών επιχειρήσεων στο εξωτερικό οι οποίες είναι μερικώς ή ολικώς ιδιοκτησία της μητρικής επιχείρησης¹⁶. Είναι δηλαδή μια μακροπρόθεσμη επένδυση σε επιχείρηση της εγχώριας αγοράς από επενδυτή (φυσικό ή νομικό πρόσωπο) του οποίου η έδρα βρίσκεται στην αγορά ξένης χώρας και γίνεται με πρωταρχικό στόχο την δυνατότητα ελέγχου στο management της εγχώριας επιχείρησης. Πέραν όμως αυτού οι ΑΞΕ συμπεριλαμβάνουν και τη μεταφορά παραγωγικών εισροών όπως μετοχικό κεφάλαιο, πρώτες ύλες, κεφαλαιουχικός εξοπλισμός, τεχνογνωσία, οργάνωση, κλπ. Όλα τα παραπάνω στοιχεία θεωρούνται απαραίτητα για την μεγιστοποίηση της παραγωγικής διαδικασίας και της προώθησης των προϊόντων στην αγορά. Η

¹⁴ Davies, A. and Quinlivan, G. (2006), "A Panel Data Analysis of the Impact of Trade on Human Development", *Journal of Socioeconomics*

¹⁵ Foreign Direct Investment

¹⁶ Κυρκιλής 2010

μεταφορά αυτών των παραγωγικών συντελεστών γίνεται ουσιαστικά εντός της ίδιας επιχείρησης και όχι μεταξύ διαφορετικών επιχειρήσεων.

Αυτό που επιτυγχάνεται με τις ΑΞΕ είναι η δημιουργία πολυεθνικών επιχειρήσεων οι οποίες έχουν και ελέγχουν παραγωγικές μονάδες σε πάνω από ένα κράτος. Αυτός ο έλεγχος μπορεί να είναι είτε κατέχοντας την πλειοψηφία των μετοχών στο μετοχικό κεφάλαιο είτε μόνο με τη συμμετοχή μειοψηφίας. Το σημαντικό σε κάθε περίπτωση είναι σε πιο επίπεδο αυτός ο έλεγχος επηρεάζει την όλη διαδικασία της παραγωγής. Μπορεί να υπάρχει έλεγχος με τη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων ή στην εφαρμογή της τεχνογνωσίας ή την επενδυτική πολιτική, ή τις πρώτες ύλες, κλπ.

Όσον αφορά στα οφέλη των ΑΞΕ φαίνεται ότι διαφέρουν αν πραγματοποιούνται σε αναπτυσσόμενα ή αναπτυσσόμενα κράτη. Τα αναπτυσσόμενα κράτη έχοντας αφθονία κεφαλαίου, ως προς τις λιγότερο αναπτυσσόμενες χώρες, δίνουν χαμηλότερες αποδόσεις κεφαλαίου σε σχέση με τα αναπτυσσόμενα κράτη εξαιτίας του νόμου των φθινουσών αποδόσεων. Έτσι, οι επενδύσεις σε αναπτυσσόμενες χώρες δίνουν αποδόσεις κεφαλαίου μεγαλύτερες σε σχέση με τις επενδύσεις στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η μεταφορά των κεφαλαίων από τις αναπτυσσόμενες προς τις αναπτυσσόμενες χώρες θα είναι επικερδής μέχρι να υπάρξει ουσιαστικά εξίσωση των αποδόσεων των επενδυτικών κεφαλαίων.

Αυτό παρατηρήθηκε και κατά την περίοδο μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο όπου οι διεθνείς επενδύσεις πραγματοποιούνταν σε λιγότερο αναπτυσσόμενες χώρες. Στη σημερινή εποχή όμως, η διεθνής παραγωγή γίνεται μεταξύ βιομηχανικών χωρών και η ανταλλαγή ΑΞΕ γίνονται εντός του ίδιου παραγωγικού κλάδου.

Γίνεται κατανοητό λοιπόν ότι οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις συμβάλλουν στην αύξηση της παραγωγής στη χώρα την οποία πραγματοποιούνται και είναι δείκτης ο οποίος δείχνει το κατά πόσο το παγκόσμιο χρήμα που μετακινείται από χώρα σε χώρα συμβάλλει στην ανάπτυξη των χωρών και για αυτό θα αναλυθούν περισσότερο σε επόμενο κεφάλαιο.

Ένας άλλος τομέας επενδύσεων που έχει σχέση με το φαινόμενο της οικονομικής παγκοσμιοποίησης είναι οι Διεθνείς Επενδύσεις Χαρτοφυλακίου. Οι ξένες επενδύσεις χαρτοφυλακίου έχουν τη μορφή είτε της παροχής δανείων στο εξωτερικό, είτε της κατοχής μετοχών επιχειρήσεων εισηγμένων σε χρηματιστήρια

της αλλοδαπής, είτε της βραχυχρόνιας τραπεζικής τοποθέτησης σε ξένο νόμισμα με στόχο την εκμετάλλευση διαφορετικών αποδόσεων μεταξύ χωρών¹⁷.

Οι ξένες επενδύσεις χαρτοφυλακίου παρέχουν την ευκαιρία στους επενδυτές να διεξάγουν διαφοροποίηση των περιουσιακών στοιχείων του χαρτοφυλακίου τους, γεγονός που συμβάλλει σε μεγαλύτερες αποδόσεις όταν υπάρχουν περιοχές οι οποίες βρίσκονται σε κίνδυνο. Αυτό γιατί η παγκόσμια χρηματιστηριακή αγορά λειτουργεί με τέτοιο τρόπο ώστε οι παράγοντες που οδηγούν ένα χρηματιστήριο σε μια χώρα να διαφέρουν από εκείνους που επικρατούν σε κάποιο άλλο χρηματιστήριο σε άλλη χώρα. Αυτό σημαίνει ότι ένας επενδυτής που διαθέτει αποθέματα σε διαφορετικές χώρες θα έχει λιγότερη αστάθεια σε ολόκληρο το χαρτοφυλάκιο του.

Πέραν των ανωτέρω οικονομικών δεικτών (επενδύσεων) υπάρχει και το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών¹⁸ το οποίο μας παρουσιάζει τη διαφορά μεταξύ της αξίας των αγαθών και των υπηρεσιών που εισάγει μια χώρα σε σχέση με την αξία αυτών που εξάγει. Ειδικότερα το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών δείχνει τη διαφορά των εσόδων, που προέρχονται και από το εξωτερικό, για παραγόμενα αγαθά και υπηρεσίες (συμπεριλαμβανομένων εισοδημάτων από τόκους και μερίσματα, από τα ενοίκια από τα περιουσιακά στοιχεία και από υπηρεσίες των παραγωγικών συντελεστών), μείον τις αντίστοιχες πληρωμές που γίνονται σε ξένους από την εγχώρια οικονομία. Εάν είναι θετικό τότε η χώρα παρουσιάζει πλεόνασμα και αντανakλά την καθαρή επένδυση της χώρας στο εξωτερικό, ενώ εάν είναι αρνητικό υπάρχει έλλειμμα και δείχνει τις καθαρές επενδύσεις στη χώρα από το εξωτερικό αλλά και το ότι η χώρα ζει πέρα της καμπύλης παραγωγικών δυνατοτήτων της χρησιμοποιώντας εξωτερικό χρέος για τη χρηματοδότηση του επιπέδου διαβίωσης των πολιτών της και της ανάπτυξης της οικονομίας της. Για να επιτευχθεί ισοσκελισμός του ελλειμματικού ισοζυγίου αρκεί μια χώρα να αυξήσει τις εξαγωγές της ή να μειώσει τις εισαγωγές της. Αυτό επιτυγχάνεται με την εισαγωγή δασμών ή με την εφαρμογή πολιτικών για αύξηση της ανταγωνιστικότητας. Διαφορετικά ένας άλλος τρόπος είναι η υποτίμηση της αξίας του εγχώριου νομίσματος που έχει ως αποτέλεσμα να γίνουν τα εξαγώγιμα προϊόντα και υπηρεσίες πιο φθηνά στο εξωτερικό και άρα πιο ανταγωνίσιμα.

¹⁷ www.euretirio.com n.d.

¹⁸ Current account balance

Σε επόμενο κεφάλαιο θα παρουσιαστεί το καθαρό εισόδημα από τις εισαγωγές και τις εξαγωγές που αποτελεί και μια παράμετρος που δείχνει πέραν της οικονομικής ανάπτυξης και τη συμμετοχή της κάθε χώρας στο διεθνές εμπόριο.

Αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες

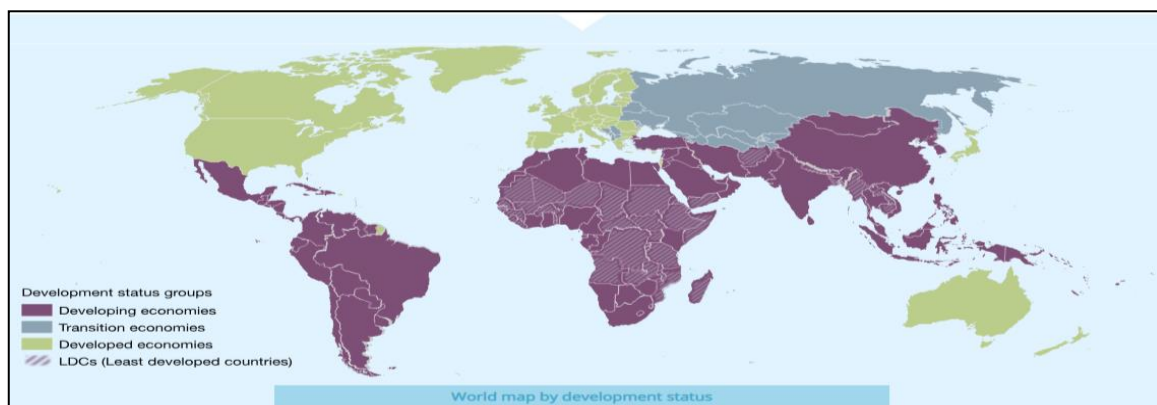
Η διάκριση των χωρών σε αναπτυσσόμενες και αναπτυγμένες αποτελεί μια διαδικασία αξιολόγησης της οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας μιας χώρας, όπως και της γενικότερης αναπτυξιακής της δραστηριότητας. Η διαδικασία αυτή έρχεται να επιβεβαιώσει την ύπαρξη δύο εντελώς διαφορετικών κόσμων, του αναπτυσσόμενου και του αναπτυγμένου. Πρόκειται για δυο κόσμους με διαφορετικά χαρακτηριστικά, διαφορετικές ανάγκες και τεράστιες διαφορές να τους χωρίζουν σε πάρα πολλούς τομείς. Οι αναπτυσσόμενες χώρες αποτελούν μια μεγάλη και εξαιρετικά διαφοροποιημένη ομάδα χωρών. Πρόκειται για χώρες που παρουσιάζουν διαφορετικές ιδιαιτερότητες και ανάγκες η καθεμία. Βέβαια υπάρχουν κάποια στοιχεία που αποτελούν χαρακτηριστικά των αναπτυσσομένων χωρών και αυτά είναι συνήθως:

- Το χαμηλό βιοτικό επίπεδο και η διαδεδομένη φτώχειας ως αποτέλεσμα κυρίως του χαμηλού κατά κεφαλήν εισοδήματος.
- Η έλλειψη της βιομηχανικής παραγωγής και αντιθέτως η πολύ υψηλή απασχόληση στον αγροτικό τομέα.
- Η έλλειψη ξένων επενδύσεων και οι κακές υποδομές κυρίως στον τομέα της παραγωγής.
- Η υψηλή ανεργία μαζί με τη «μη δηλωμένη» εργασία καθώς και η υποαπασχόληση.
 - Το χαμηλό επίπεδο αστικοποίησης.
 - Οι ραγδαίοι ρυθμοί αύξησης του πληθυσμού.
 - Το χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και η έλλειψη εξειδίκευσης στον τομέα της εργασίας στο ανθρώπινο εργατικό δυναμικό.
 - Η μη ισχυρή γεωπολιτική θέση.
 - Η πολιτική αστάθεια και σε πολλές περιπτώσεις η μερική ή πλήρης έλλειψη της δημοκρατίας.
- Η έλλειψη της παροχής πληροφόρησης κυρίως στον τομέα της τεχνολογίας.

Βέβαια πέραν των ανωτέρω, τα οποία αποτελούν χαρακτηριστικά των αναπτυσσόμενων χωρών, ο προσδιορισμός των οικονομιών τους ως «αναπτυσσόμενες» ή «ανεπτυγμένες» ορίζεται αναλόγως του φορέα που κρατάει τα στατιστικά στοιχεία καθώς δεν υπάρχει ένας σαφής διαχωρισμός.

Σύμφωνα λοιπόν με τον προσδιορισμό των οικονομιών που χρησιμοποιούνται από την UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development)¹⁹ η ταξινόμηση που χρησιμοποιείται αφορά της γεωγραφικές τοποθεσίες «αναπτυσσόμενων», «μεταβατικών» και «ανεπτυγμένων» οικονομιών που απεικονίζονται από τον παρακάτω χάρτη / πίνακα. Η κατηγορία «μεταβατικές οικονομίες» αφορά τις χώρες που βρίσκονται σε μεταβατικό στάδιο.

Πίνακας 8 Παγκόσμιος Χάρτης Ανάπτυξης (UNCTAD 2017)

Αντίστοιχα και σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα ο δείκτης Ακαθάριστο Εθνικό κατά κεφαλήν εισόδημα (GNI per capita)²⁰ δεν μπορεί πλήρως να περιγράψει το επίπεδο ανάπτυξης ή ευημερίας των χωρών έτσι ώστε να χαρακτηριστούν ως αναπτυσσόμενες ή αναπτυγμένες χώρες αλλά είναι ο πιο χρήσιμος δείκτης γιατί είναι εύκολα διαθέσιμος και μετρήσιμος σε σχέση με άλλους ποιοτικούς δείκτες όπως ποιότητα ζωής, προσδόκιμο ζωής, παιδική θνησιμότητα και επίπεδο μόρφωσης.

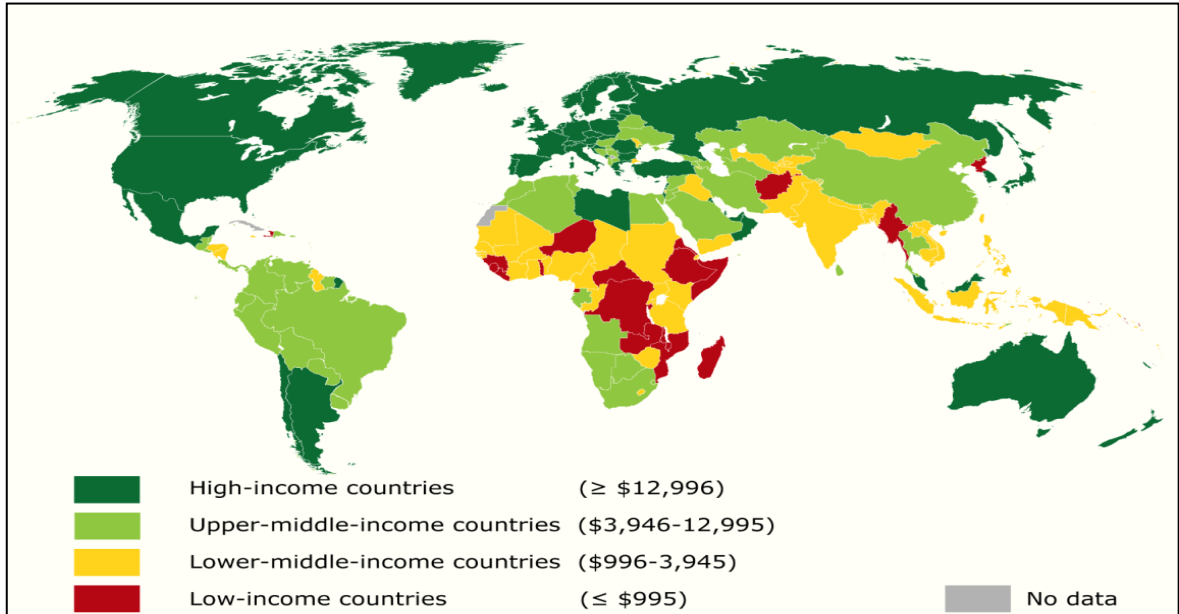
Οι οικονομίες λοιπόν των χωρών διαχωρίζονται σύμφωνα με το εισόδημα (για το 2017) αν αυτό (GNI per capita) είναι μεγαλύτερο από \$ 12.055 σε high-income economies που θεωρούνται και αναπτυγμένες ή upper – middle income economies αν το εισόδημα κυμαίνεται από \$3.896-12.055 και σε lower – middle income economies αν κυμαίνεται από \$996-3.895 και μπορούν να θεωρηθούν αναπτυσσόμενες. Τέλος όσες έχουν εισόδημα κάτω των \$995 χαρακτηρίζονται ως

¹⁹ UNCTAD Handbook of Statistics 2017

²⁰ Gross National Income per capita

low income economies και μπορούν να θεωρηθούν υποανάπτυκτες. Σχηματικά ο ανωτέρω διαχωρισμός απεικονίζεται στο παρακάτω σχήμα / πίνακα.

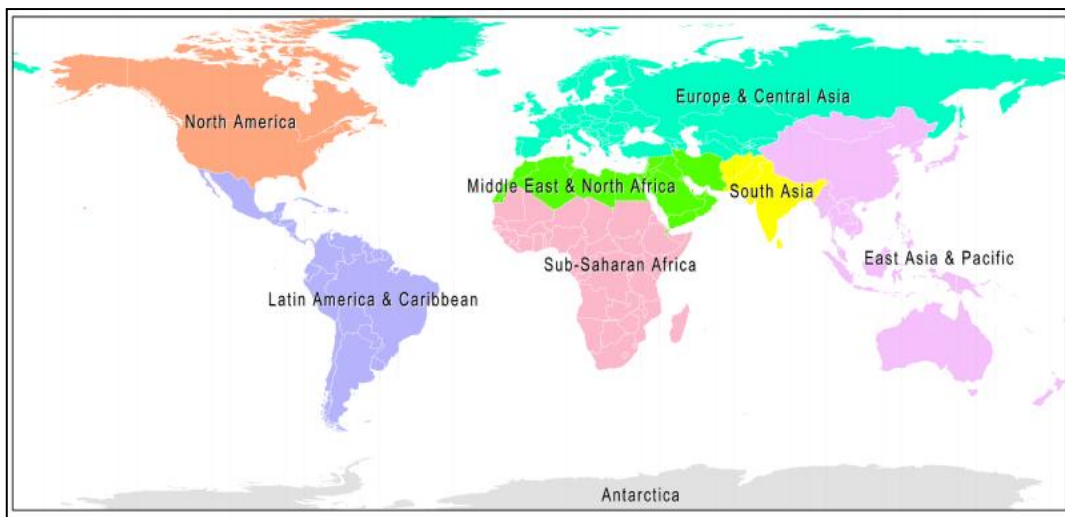
Πίνακας 9 Παγκόσμια Ανάπτυξη Χωρών (WORLD BANK 2017)

Στην πρώτη κατηγορία των αναπτυγμένων χωρών καταγράφονται 81 χώρες, στη δεύτερη κατηγορία των αναπτυσσόμενων χωρών 103 χώρες ενώ στην Τρίτη κατηγορία 34 χώρες.

Επιπλέον ένας αντίστοιχος διαχωρισμός ανά περιοχές που γίνεται από την Παγκόσμια Τράπεζα, προς εξυπηρέτηση στατιστικών στοιχείων, αφορά την Ανατολική Ασία και Ειρηνικό, Ευρώπη και Κεντρική Ασία, Λατινική Αμερική και Καραϊβική, Βόρεια Αμερική, Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική, Νότια Ασία και τέλος χώρες από την Υπό-Σαχάρια Αφρική όπως ακολούθως.

Πίνακας 10 Διαχωρισμός Χωρών ανά Περιοχή (WORLD BANK)

Εν κατακλείδι, σε κάθε περίπτωση αυτό που παρατηρείται είναι ότι στις αναπτυσσόμενες χώρες περιλαμβάνονται συνήθως χώρες της Ασίας, της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής ενώ αντίστοιχα οι αναπτυγμένες χώρες προέρχονται κυρίως από τη Β.Αμερική και την Ευρώπη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Το Διεθνές Νομισματικό Σύστημα είναι το πεδίο εντός του οποίου συνδέονται οι οικονομίες των εθνών. Οριοθετεί τους κανόνες που καθορίζουν κατά πόσο οι Διεθνείς συναλλαγές προϊόντων, υπηρεσιών και κεφαλαίων θα είναι ελεύθερες. Αν οι συναλλαγματικές ισοτιμίες θα είναι σταθερές ή κυμαινόμενες. Αν αυτή η σχέση, των Διεθνών συναλλαγών, θα βασίζεται σε πολύτιμα μέταλλα ή όχι. Στο πλαίσιο αυτό θα εξεταστεί η εξέλιξη του Διεθνούς Νομισματικού Συστήματος από το 1844 μέχρι σήμερα διαιρώντας την σε τέσσερις ξεχωριστές περιόδους²¹:

- Σύστημα Κανόνα Χρυσού (Gold Standard), 1844 - 1914.
- Σύστημα Ανταλλαγής Χρυσού (Gold Exchange Standard), 1920 - 1939 (περίοδος Μεσοπολέμου)
- Σύστημα Σταθερών Ισοτιμιών (Fixed Exchange Rate System) / Bretton Woods), 1944 - 1973.
- Σύστημα Κυμαινόμενων Ισοτιμιών (Free Float System), 1974 - σήμερα.

Σύστημα Κανόνα Χρυσού (Gold Standard), 1844 - 1914.

Πριν την εμφάνιση του Κανόνα Χρυσού υπήρχε η ανάγκη για τη δημιουργία ενός συστήματος για την πραγματοποίηση των διεθνών συναλλαγών εξαιτίας κυρίως της άνθησης του παγκόσμιου εμπορίου. Οι πολύτιμοι λίθοι, χρυσός και άργυρος, ήταν αυτοί οι οποίοι είχαν εκείνη τη μετατρεψιμότητα σε τοπικά νομίσματα και με αυτό τον τρόπο μπορούσαν να πραγματοποιούνται οι διεθνείς συναλλαγές.

Ορισμένες χώρες της εποχής όπως τα Γερμανικά κράτη, η Αυστροουγγρική Αυτοκρατορία, η Σκανδιναβία και η Ρωσία εφάρμοζαν τον κανόνα αργύρου (silver standard) ενώ άλλες όπως η Γαλλία, το Βέλγιο, η Ιταλία και η Ελβετία εφάρμοζαν το διμεταλλικό σύστημα (bimetallic standard), μια αναλογία μεταξύ χρυσού και αργύρου.

Τα πρώτα σημάδια του Συστήματος του Κανόνα του Χρυσού βρίσκονται στο 1717 όταν η Αγγλία προέβη de facto στον Κανόνα Χρυσού καθορίζοντας την

²¹ Κώστας Μελάς 2005

τιμή της νομισματοκοπής του αργύρου σε πολύ χαμηλό επίπεδο σε σχέση με τη διεθνή αγορά εξαφανίζοντας από την κυκλοφορία τα ασημένια νομίσματα²². Αλλά ο Κανόνας Χρυσού εφαρμόστηκε από την Αγγλία *de jure* το 1821 όταν υποχρεώθηκε με νόμο να ανταλλάξει τα τραπεζογραμμάτια της με χρυσά νομίσματα. Την ίδια χρονιά οι ΗΠΑ ήταν *de facto* σε Κανόνα Αργύρου. Το έτος 1844 λοιπόν αποτελεί την έναρξη του Κανόνα Χρυσού καθώς στην Αγγλία με νομοθέτημα θα έπρεπε να καλύπτεται η έκδοση των χαρτονομισμάτων από τα αποθέματα του Χρυσού της Τράπεζας της Αγγλίας.

Στα χρόνια που ακολούθησαν και μέχρι το 1879 η Αγγλία είναι η μόνη χώρα που ακολουθεί τον Κανόνα Χρυσού. Όμως μέχρι τη δεκαετία του 1880 σχεδόν όλες οι χώρες με διαφορετικές αφορμές εντάσσονται στον Κανόνα Χρυσού με εξαίρεση την Κίνα και κάποιες χώρες της Κεντρικής Αμερικής που παραμένουν προσκολλημένες στον Κανόνα Αργύρου.

Οι λόγοι της ένταξης στον Κανόνα Χρυσού ήταν διαφορετικοί για κάθε χώρα. Πρώτον εξαιτίας της ανακάλυψης μεγάλων ορυχείων αργύρου (1870) και δεύτερον εξαιτίας της δημοσιονομικής κρίσης στην Ιταλία και Γαλλία που τις οδήγησε σε έκδοση μη μετατρέψιμων τραπεζογραμμάτων, τακτική που ακολούθησαν αργότερα και η Ρωσία και η Αυστροουγγρική Αυτοκρατορία. Κυριότερος όμως λόγος ήταν το ότι η Μεγάλη Βρετανία ήταν το σύμβολο της βιομηχανικής επανάστασης και κυριαρχούσε στο Διεθνές εμπόριο. Το γεγονός αυτό την καθιέρωνε κύριο εταίρο σχεδόν του συνόλου των κρατών που είχαν συμμετοχή στο Διεθνές εμπόριο. Επομένως έπρεπε οι χώρες που συνδέονταν με Διεθνείς συναλλαγές με την Αγγλία να την ακολουθήσουν και σε αυτό το πεδίο εντός του οποίου εξελίσσονταν οι Διεθνείς συναλλαγές. Αυτό έπραξε η Γερμανία που έκανε μεταστροφή από τον κανόνα αργύρου που ήταν και η δεύτερη μεγαλύτερη βιομηχανική χώρα. Ακολούθως αναγκάστηκαν να ακολουθήσουν και άλλες χώρες όπως η Δανία, η Ολλανδία, η Νορβηγία, η Σουηδία, το Βέλγιο, η Ιταλία, η Γαλλία και η Ελβετία οι οποίες είχαν τακτικές εμπορικές σχέσεις με τη Γερμανία. Βέβαια ένας άλλος λόγος ήταν ότι το χρηματοπιστωτικό σύστημα της Αγγλίας ήταν αυτό το οποίο πραγματοποιούσε το σύνολο της χρηματοδότησης του υπόλοιπου κόσμου μέσω παροχής κεφαλαίων. Έτσι οι αδύναμες χώρες συνδέοντας το νόμισμα τους με τη στερλίνα και το χρυσό μπορούσαν να πετύχουν

²² Barry 1996

έλεγχο του πληθωρισμού αλλά και διατήρηση της συναλλαγματικής τους σταθερότητας.

Σύμφωνα λοιπόν με τον Κανόνα Χρυσού:

- Η Κεντρική τράπεζα ανταλλάσει τα χαρτονομίσματα σε χρυσό με σταθερή ισοτιμία αλλά και προβαίνει σε αγοροπωλησίες χρυσού σε σταθερή πάντα τιμή.

- Η ισοτιμία καθορίζεται από το βάρος του χρυσού και ισχύει ότι 1\$ αντιστοιχεί σε 23,5 γρ. χρυσού. 1£ ισούται με 116 γρ. χρυσού και επομένως 1£ είναι 4,95\$ (ισοτιμία χρυσού).

- Η κάλυψη των χαρτονομισμάτων είναι 100% με την υπάρχουσα ποσότητα χρυσού που φυλάσσεται στην Κεντρική Τράπεζα.

- Οι αυτόματοι μηχανισμοί εξισορρόπησης των αγορών είναι αυτοί που πετυχαίνουν τη συνύπαρξη κόστους – τιμής.

Όσον αφορά τους αυτόματους μηχανισμούς εξισορρόπησης αυτοί μεταφράζονται ως ακολούθως. Όταν οι τιμές των αγαθών μιας χώρας είναι χαμηλότερες σε σχέση με τις τιμές εξωτερικού υπάρχει αύξηση της ζήτησης άρα αύξηση των εξαγωγών. Γεγονός που συνεπάγεται τη μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και εισροή ξένου χρήματος - χρυσού. Αυτή η εισροή αυξάνει την κατανάλωση στο εσωτερικό και δημιουργεί πληθωριστικές τάσεις και αύξηση των τιμών στο εσωτερικό γεγονός που καθιστά ακολούθως τα εγχώρια προϊόντα πιο ακριβά και άρα υπάρχει αύξηση των εισαγωγών και αποκατάσταση της ισορροπίας στο εμπορικό ισοζύγιο. Στην πραγματικότητα όμως αυτό επιτυγχάνονταν από την αύξηση ή τη μείωση των επιτοκίων των Κεντρικών Τραπεζών όταν παρουσιαζόταν ελλειμματικό ή θετικό ισοζύγιο πληρωμών αντίστοιχα. Έτσι η αύξηση των επιτοκίων (σε περίπτωση ελλειμματικού ισοζυγίου) βοηθούσε στη μείωση των τιμών στο εσωτερικό που αυτό με τη σειρά του οδηγούσε στη μείωση των εισαγωγών και αύξηση των εξαγωγών εξισορροπώντας την κατάσταση ως προς το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.

Το σύστημα του Κανόνα Χρυσού θεωρούσε ότι όλες οι χώρες είχαν το ίδιο επίπεδο ανάπτυξης πράγμα που όμως δε συνέβαινε γεγονός που δημιουργούσε ανισορροπίες. Οι χώρες του κέντρου (αναπτυγμένες χώρες) Μ.Βρετανία, Γαλλία, Γερμανία πετύχαιναν τη σταθερότητα των ισοτιμιών και τις ελευθερίες των εμπορικών και χρηματιστικών συναλλαγών. Αντίθετα οι χώρες της περιφέρειας (αναπτυσσόμενες χώρες) από Λατινική Αμερική, Κεντρική Ευρώπη και κάποιες

της Ασίας εμφάνιζαν υποτιμήσεις, αστάθεια και διακυμάνσεις των ισοτιμιών. Αυτό εξηγείται από το ότι η Μ.Βρετανία ως μια οικονομική υπερδύναμη είχε το προνόμιο να προβαίνει σε αυξομειώσεις των επιτοκίων της αλλά και στη δημιουργία βραχυπρόθεσμων πιστώσεων για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της αφήνοντας λίγα περιθώρια στις υπόλοιπες χώρες εκμετάλλευσης των επιτοκίων. Επιπλέον η θέση της Μ.Βρετανίας ενισχυόταν από το ότι οι υπόλοιπες χώρες μετέτρεπαν το πλεόνασμα τους σε στερλίνες αντί χρυσού για να έχουν μεγαλύτερες αποδόσεις.

Η ισορροπία λοιπόν του ισοζυγίου πληρωμών δεν ήταν πλέον το αποτέλεσμα των εισροών – εκροών χρυσού αλλά του κυρίαρχου ρόλου της Μ.Βρετανίας που έφτιαχνε τους κανόνες του παιχνιδιού προς το δικό της συμφέρον.

Το Διεθνές Νομισματικό Σύστημα αυτό κατέρρευσε με την έναρξη του Α' παγκοσμίου πολέμου καθώς πολλές χώρες λόγω των τεράστιων πολεμικών δαπανών αναγκάστηκαν να εκδώσουν νέο χρήμα χωρίς να είναι σε θέση να αυξήσουν τα αποθέματα τους σε χρυσό και να μην μπορούν να εξαργυρώσουν τα τραπεζογραμμάτια που είχαν οι ίδιες εκδώσει. Όλες τότε οι Ευρωπαϊκές χώρες προέβησαν στη μη μετατρεψιμότητα του νομίσματος σε χρυσό για να καλύψουν τις απαραίτητες πολεμικές δαπάνες.

Κατά τη διάρκεια του πολέμου εξαιτίας των αυξημένων πληθωριστικών πιέσεων που υπήρχαν η επιστροφή στον Κανόνα Χρυσού ήταν αδύνατη με αποτέλεσμα όλες οι Ευρωπαϊκές χώρες να αφήσουν τα νομίσματα τους να κυμαίνονται ελεύθερα.

Σύστημα Ανταλλαγής Χρυσού (Gold Exchange Standard), 1920 - 1939 (περίοδος Μεσοπολέμου).

Μετά τη λήξη του Α' Παγκοσμίου πολέμου το θέμα της νομισματικής εξυγίανσης απασχολούσε όλα τα κράτη. Σε συζητήσεις που διατυπώθηκαν το 1920 - 1925²³ επικράτησε η άποψη της επιστροφής στον Κανόνα Χρυσού καθώς το πλεονέκτημα του, που ήταν ο αυτοματισμός στη ρύθμιση της κυκλοφορίας των νομισμάτων και της συναλλαγματικής ισοτιμίας ήταν σημαντική παράμετρος. Έτσι πρώτα η Αγγλία το 1925 εφάρμοσε πάλι τον Κανόνα Χρυσού με κάποιες

²³ Τα πρώτα πενήντα χρόνια της Τράπεζας της Ελλάδος 1978, Διευθυνση Οικονομικών Μελετών

παραλλαγές και μετά ακολούθησαν και όλα τα άλλα κράτη²⁴. Ορισμένα από αυτά τα κράτη εφάρμοσαν τον κανόνα ανταλλαγής Χρυσού συνδέοντας δηλαδή τα νομίσματα τους κυρίως με το Αμερικάνικο δολάριο και όχι απευθείας με το χρυσό διατηρώντας όμως ως νόμιμο κάλυμμα χρυσό και συνάλλαγμα χρυσού. Έγινε λοιπόν σύνδεση του χρυσού στο δολάριο και όχι του δολαρίου στο χρυσό αφού οι ΗΠΑ είχαν αποκτήσει ήδη μεγάλες ποσότητες χρυσού.

Οι ΗΠΑ έγιναν λοιπόν ο ανταγωνιστής της Μ.Βρετανίας στο Διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα. Αυτό ξεκίνησε ένα ανταγωνισμό που ήταν η αιτία κατάρρευσης του συστήματος. Οι ΗΠΑ παρείχαν βραχυπρόθεσμα δάνεια και με πολύ ευνοϊκούς όρους αναγκάζοντας την Μ.Βρετανία που ήθελε να ακολουθήσει να ασκεί υφεσιακή πολιτική στο εσωτερικό της χώρας της. Οι τράπεζες της Μ.Βρετανίας αναγκάζονταν να παίρνουν βραχυπρόθεσμα δάνεια προκειμένου να χορηγούν οι ίδιες μακροπρόθεσμα δάνεια. Κατάληξη αυτού ήταν το χρέος της Μ.Βρετανίας να είναι κατά πολύ μεγαλύτερο από το στοκ χρυσού στην Κεντρική Τράπεζα της χώρας το 1931. Η Μ.Βρετανία στη διάρκεια αυτών των ετών δεν προχώρησε σε άνοδο των επιτοκίων της για να εξισορροπήσει την κατάσταση ενώ από την άλλη πλευρά οι ΗΠΑ έριξαν χρήμα στις τράπεζες για να διατηρήσουν χαμηλά τα επιτόκια. Το γεγονός αυτό δημιούργησε μια λανθασμένη εικόνα της οικονομίας των χωρών που μεταφέρθηκε στα χρηματιστήρια και πραγματοποιήθηκε μια μη υπαρκτή κερδοσκοπική έκρηξη τιμών. Η αντίδραση της Κεντρικής Τράπεζας των ΗΠΑ (FED)²⁵ ήταν πολύ αργή στο να πάρουν πίσω την επιπλέον ρευστότητα με αποτέλεσμα να εμφανιστούν κερδοσκοπικές τάσεις και να χαθεί η επιχειρηματική εμπιστοσύνη. Η Αμερικάνικη οικονομία κατέρρευσε το 1929 και ακολούθως όλες οι χώρες του κόσμου μπήκαν και αυτές σε τροχιά βαθιάς ύφεσης το 1930. Η οικονομία της Μ.Βρετανίας βρέθηκε σε πολύ χειρότερη θέση και το 1931 άφησε τον Κανόνα Χρυσού, επομένως και τις πληρωμές σε χρυσό, δημιουργώντας ακόμα μεγαλύτερη έλλειψη εμπιστοσύνης και καταρρεύσεις τραπεζών παγκοσμίως. Αυτό έγινε γιατί υπήρχαν υποστηρικτές που έλεγαν ότι ο Κανόνας Χρυσού ήταν υπεύθυνος για αυτή την πιστωτική κατάρρευση. Ως επακόλουθο, η ισοτιμία της στερλίνας κυμαινόταν ελεύθερα και προκλήθηκε η υποτίμηση της. Την επόμενη χρονιά (1932) και άλλες χώρες άφησαν το Σύστημα Ανταλλαγής Χρυσού και τα νομίσματα τους ακολούθησαν κυμαινόμενες ισοτιμίες.

²⁴ Κώστας Μελάς 2005

²⁵ Federal Reserve Bank

Είχαν πλέον δημιουργηθεί παγκοσμίως τρεις περιοχές νομισμάτων. Τα κράτη που είχαν αποθέματα σε στερλίνες, τα κράτη που είχαν απόθεμα σε δολάρια και η Γαλλία, η Ιταλία, η Πολωνία, το Βέλγιο, η Ολλανδία και η Ελβετία που είχαν αποθέματα χρυσού και υποστήριξαν το σύστημα μέχρι το 1936. Η ολοκληρωτική απομάκρυνση των χωρών έγινε λίγο πριν την έναρξη του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου το 1939.

Την περίοδο αυτή (1933) γίνεται δήλωση από τον πρόεδρο Roosevelt σε Διεθνή συνάντηση στο Λονδίνο ότι «... η στερεότητα του οικονομικού συστήματος ενός έθνους είναι παράγοντας περισσότερο σημαντικός για την ευημερία του από την τιμή του νομίσματος του σε σχέση με τις τιμές των νομισμάτων άλλων χωρών...». Δήλωση που είναι υπέρ της σταθερής οικονομίας στο εσωτερικό μιας χώρας παρά υπέρ μιας συναλλαγματικής ισοτιμίας.²⁶

Σύστημα Σταθερών Ισοτιμιών (Fixed Exchange Rate System) / Bretton Woods), 1944 - 1973.

Με τον τερματισμό του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου μαζεύτηκαν αντιπρόσωποι από 44 κράτη τον Ιούλιο του 1944 στο Bretton Woods της πολιτείας New Hampshire των ΗΠΑ για μια νομισματική και οικονομική διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών. Την περίοδο αυτή υπάρχει μεγάλη νομισματική αστάθεια με αυξημένες πληθωριστικές τάσεις και επακόλουθο τις συχνές και μεγάλες μεταβολές στις συναλλαγματικές ισοτιμίες.²⁷

Οι κύριες προτάσεις που εξετάστηκαν ήταν δύο:

Το σχέδιο του John Maynard Keynes, που ήταν μια Βρετανική πρόταση, σκόπευε στην αντιμετώπιση του δημοσίου χρέους και την αύξηση της ρευστότητας. Επιζητούσε την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου χωρίς εμπόδια. Επειδή όμως η απελευθέρωση των συναλλαγών θα δημιουργούσε πρόβλημα στην οικονομία της Μ.Βρετανίας πρότεινε την ίδρυση της Διεθνούς Ένωσης Εκκαθαρίσεων (International Clearing Union – ICU) ως μια Διεθνή Τράπεζα που θα είχε τη δυνατότητα να εκδώσει νόμισμα η αξία του οποίου θα αντιστοιχούσε σε μονάδες χρυσού. Οι ισοτιμίες θα ήταν σταθερές και θα δημιουργούνταν εθνικοί λογαριασμοί στην εν λόγω τράπεζα για να γινόντουσαν οι εκκαθαρίσεις. Θα

²⁶ Κώστας Μελάς 2005

²⁷ Κώστας Μελάς 2005

υπήρχε ένα αποθεματικό στην τράπεζα από τα ίδια τα κράτη (Quotas) που θα έφτανε τα 25 έως 30 δισεκατομμύρια δολάρια²⁸.

Οι χώρες που ήταν πλεονασματικές θα κέρδιζαν ένα επιτόκιο σε αντίθεση με τις ελλειμματικές που θα χρεωνόντουσαν με το αντίστοιχο επιτόκιο. Επιπλέον οι ελλειμματικές χώρες θα προχωρούσαν σε υποτίμηση του νομίσματος τους ενώ αντίστοιχα οι πλεονασματικές σε ανατίμηση αλλά και μειώσεις δασμών στα εισαγόμενα αγαθά. Το αποτέλεσμα θα ήταν η αύξηση του διεθνούς εμπορίου, η αύξηση της ρευστότητας και η αύξηση της απασχόλησης.

Το δεύτερο σχέδιο που ήταν του Harry Dexter White, ήταν μια Αμερικάνικη πρόταση, στηριζόταν στην μεγάλη παραγωγή των ΗΠΑ που έπρεπε να διανεμηθεί στις αγορές. Λόγω αυτής της οικονομικής κατάστασης των ΗΠΑ στόχευε στην απελευθέρωση των διεθνών συναλλαγών και στην κατάργηση των εμποδίων. Προέβλεπε τη δημιουργία αντίστοιχου ταμείου (United Nations Stabilizations Fund) των Ηνωμένων Εθνών από εισφορές κρατών (Quotas). Οι ισοτιμίες θα ήταν σε σχέση με το δολάριο και σε αντιστοιχία με το χρυσό. Οι χώρες που θα ήταν ελλειμματικές θα πουλούσαν το νόμισμα τους για να αγοράσουν συνάλλαγμα με τη σύμφωνη όμως γνώμη του ταμείου. Αυτό δηλαδή που καθόριζε το συγκεκριμένο σχέδιο ήταν η απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου υπό την εποπτεία όμως ενός διεθνούς οργανισμού. Στην προκειμένη περίπτωση λοιπόν οι ελλειμματικές χώρες θα αντιμετώπιζαν κάποια πίεση στην εκτέλεση της οικονομικής τους πολιτικής σε αντίθεση με τις πλεονασματικές χώρες.

Σύμφωνα με τα δύο προαναφερθέν σχέδια, το γενικό σχέδιο του White στόχευε να δημιουργήσει σταθερότητα τιμών στη διεθνή οικονομία ενώ ο Keynes ήθελε ένα σύστημα που ενίσχυε την οικονομική ανάπτυξη κυρίως των αδύναμων και αναπτυσσόμενων κρατών.

Παρουσιάστηκαν βέβαια και άλλα δύο σχέδια, ένα Γαλλικό και ένα από τον Καναδά. Το μεν πρώτο ήταν πιο συντηρητικό από τα δύο προαναφερόμενα ενώ το δεύτερο ήταν ένας συμβιβασμός μεταξύ των δύο.

Τελικώς αυτό που δημιουργήθηκε στη διάσκεψη του Bretton Woods ήταν κάτι ενδιάμεσο αλλά περισσότερο προς το σχέδιο του Dexter White. Το σύστημα του Bretton Woods²⁹ που δημιουργήθηκε έβαλε κανόνες στις συναλλαγματικές σχέσεις μεταξύ των κυριότερων βιομηχανικών κρατών. Κάθε χώρα που συμμετείχε

²⁸ Bordo Michael 1993

²⁹ Κώστας Μελάς 2005

είχε την υποχρέωση να ασκεί τέτοια νομισματική πολιτική που να τηρεί την συναλλαγματική της ισοτιμία σταθερή σε μια καθορισμένη τιμή, με μέγιστη απόκλιση 1% σε σχέση με το δολάριο.

Ο στόχος του συστήματος ήταν η δημιουργία ενός προβλέψιμου παγκόσμιου κλίματος συναλλαγών ανάμεσα στα συμμετέχοντα κράτη, που θα είχαν συγκεκριμένους κανόνες, χωρίς πολλούς ελέγχους, αλλά και τη δυνατότητα της μετατροπής όλων των εθνικών νομισμάτων τα οποία ήταν στο σύστημα του Bretton Woods, μέσω των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Η διαφορά αυτού του συστήματος από τον κανόνα του χρυσού ήταν στο ότι οι ισοτιμίες των νομισμάτων των κρατών παρέμεναν σταθερές με τον χρυσό αλλά τα νομίσματα τους δεν μπορούσαν να μετατραπούν κατευθείαν σε χρυσό. Μόνο το αμερικάνικο δολάριο είχε τη δυνατότητα για μετατροπή σε χρυσό και αυτό είχε καθοριστεί στην τιμή των 35 δολαρίων ανά ουγγιά χρυσού. Όλα τα άλλα κράτη όριζαν τις ισοτιμίες τους σε σχέση με τον χρυσό μόνο έμμεσα αφού πρώτα όριζαν την αναλογία εθνικού νομίσματος ανά ουγγιά χρυσού που ήθελαν και ακολούθως καθόριζαν την ισοτιμία τους με το δολάριο. Με αυτόν τον τρόπο το δολάριο γίνεται ένα «παρεμβατικό νόμισμα» για την τήρηση των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Τα κράτη που συμμετείχαν στο σύστημα αυτό θα έπρεπε να διατηρούν την ισοτιμία τους με το δολάριο σταθερή με μικρές μόνο αποκλίσεις της τάξης του 1% από την αρχική επίσημη ισοτιμία. Για να επιτευχθεί αυτή η σχέση τα κράτη έπρεπε να αγοράσουν ή να πουλήσουν την αναγκαία ποσότητα σε χρυσό ή σε συνάλλαγμα ώστε να βρίσκεται η ισοτιμία τους εντός των στενών ορίων του +/- 1% από τις αρχικές κεντρικές ισοτιμίες. Επιπλέον τα συμμετέχοντα κράτη θα μπορούσαν αν χρειαζόταν να προβούν από μόνα τους σε υποτίμηση του νομίσματος τους μέχρι 10% αλλά υπό την επίβλεψη του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Αν απαιτείτο μεγαλύτερη υποτίμηση τότε θα ήταν αναγκαίο να υπάρχει σχετική έγκριση από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Ο οργανισμός του ΔΝΤ καθώς και η Διεθνή Τράπεζα Ανασυγκροτήσεως και Αναπτύξεως (Παγκόσμια Τράπεζα) καθιερώθηκαν στη διάσκεψη του Bretton Woods και τέθηκαν λειτουργικοί το 1946 αφού κυρώθηκαν από αρκετά κράτη. Οι εν λόγω οργανισμοί ήταν εντός του συστήματος των κανόνων και διαδικασιών που δημιουργήθηκαν στη συγκεκριμένη διάσκεψη για να ρυθμίζουν την διεθνή πολιτική οικονομία καθώς παρείχαν χρηματοδοτική στήριξη σε περίπτωση τυχόν ελλειμματικότητας του ισοζυγίου πληρωμών κάποιας χώρας.

Όλες οι χώρες που συμμετείχαν στο σύστημα Bretton Woods αναγνώρισαν ότι έπρεπε να αποφύγουν να επαναληφθεί η κατάσταση της δεκαετίας του 1930 και κυρίως οι ανεπτυγμένες χώρες ήταν αυτές που ήθελαν τους μηχανισμούς της αγοράς και της ατομικής ιδιοκτησίας.

Οι πολιτικές της υποτίμησης του νομίσματος για να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα των εξαγόμενων αγαθών με στόχο να μειωθούν οι αντιπληθωριστικές πιέσεις του ισοζυγίου πληρωμών έφερναν μείωση του εθνικού εισοδήματος, πτώση της ζήτησης, αύξηση της ανεργίας και πτώση του παγκόσμιου εμπορίου.

Παρόλο όμως που όλοι συμφώνησαν στη δημιουργία ενός ανοικτού συστήματος, φάνηκε ότι διαφωνούσαν σε αυτήν την εφαρμογή του φιλελεύθερου συστήματος. Οι ανεπτυγμένες χώρες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι απαιτούνταν κυβερνητική παρέμβαση στο φιλελεύθερο διεθνές οικονομικό σύστημα. Έπρεπε λοιπόν η απασχόληση, η σταθερότητα και η ανάπτυξη να βρίσκεται στο επίκεντρο της πολιτικής και στόχος των κυβερνήσεων πρέπει να είναι το κράτος πρόνοιας και η οικονομική ευημερία των πολιτών.

Σε αυτό που όλοι συμφώνησαν και αποφάσισαν ήταν να συνεργαστούν για την απελευθέρωση των συναλλαγών και τη δημιουργία ενός αποδεκτού νομισματικού συστήματος καθώς και τη μείωση των εμποδίων στο εμπόριο και τις ροές κεφαλαίου. Το σύστημα του Bretton Woods είχε ως στόχο τη σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Η παραγωγή χρυσού δεν ήταν επαρκής για να καλύψει τις ανάγκες της ανάπτυξης του διεθνούς εμπορίου και των επενδύσεων. Η μόνη χώρα που μπορούσε να ανταποκριθεί στην ανάγκη ρευστότητας ήταν οι ΗΠΑ. Για αυτό και το πλεονέκτημα της Αμερικάνικης οικονομίας ήταν η σταθερή σχέση του δολαρίου με το χρυσό και η υποχρέωση που είχαν οι ΗΠΑ να μετατρέπουν το δολάριο σε χρυσό. Γεγονός που έκανε το δολάριο πιο χρήσιμο από το χρυσό στις Διεθνείς συναλλαγές.

Το σύστημα του Bretton Woods προσπάθησε να κερδίσει τα οφέλη του Κανόνα Χρυσού χωρίς τα ελαττώματά του. Η βασική διαφορά με τον Κανόνα Χρυσού ήταν ότι στο σύστημα του Bretton Woods δεν υπήρχε η υποχρέωση κάλυψης 100% του εγχώριου νομίσματος σε χρυσό. Η κυβέρνηση κάθε κράτους μπορούσε να εκδίδει χρήμα και να αντισταθμίζει τη μείωση στην προσφορά χρήματος και να αποφεύγει τις αντιπληθωριστικές πιέσεις. Αντίθετα στην

περίπτωση του Κανόνα Χρυσού τα κράτη με ελλειμματικά ισοζύγια πληρωμών έχαναν χρυσό και αυτό είχε άμεση συνέπεια τη μείωση της προσφοράς χρήματος.

Αυτό λοιπόν το σύστημα βασιζόταν στη σχέση δολαρίου – χρυσού και υποστηριζόταν από την πολύ ισχυρή Αμερικάνικη οικονομία. Δημιούργησε ένα πλαίσιο που θα μείωνε την κερδοσκοπία και θα συνέβαλε στην παγκόσμια οικονομική σταθερότητα. Το μέγεθος της ρευστότητας των κρατών συνδεόταν με την προσφορά δολαρίων οπότε οι χώρες έπρεπε να έχουν επαρκή πλεονάσματα στα ισοζύγια πληρωμών τους έναντι των ΗΠΑ. Το δολάριο δηλαδή που ήταν ο ακρογωνιαίος λίθος των διεθνών συναλλαγών καταδείκνυε και την ισχυρή πολιτική θέση των ΗΠΑ. Η δεκαετία του '50 ήταν μια περίοδος σταθερότητας των ισοτιμιών και της παγκόσμιας ανάπτυξης. Η πλήρης μετατρεψιμότητα των νομισμάτων των κυριότερων χωρών, η ύπαρξη κοινών αγορών του ελεύθερου εμπορίου συνέβαλαν στην αύξηση του Διεθνούς εμπορίου και των άμεσων επενδύσεων.

Από το '65 και μετά λόγω της χρηματοδότησης του πολέμου του Βιετνάμ η οικονομική πολιτική των ΗΠΑ γνώρισε αύξηση των ελλειμμάτων του ισοζυγίου πληρωμών και του πληθωρισμού. Ήταν η στιγμή που χάθηκε η εμπιστοσύνη των κεντρικών τραπεζών διάφορων χωρών στη δυνατότητα των ΗΠΑ να μετατρέπουν τα δολάρια σε χρυσό και οι κερδοσκόποι αγόραζαν χρυσό. Η υποτίμηση της στερλίνας το 1967 ήταν η αρχή των νομισματικών διαταραχών. Το δολάριο άρχισε να δέχεται πιέσεις και τα αποθέματα των ΗΠΑ σε χρυσό να μειώνονται δραματικά. Καθιερώθηκαν δύο αγορές χρυσού, μια για τις συναλλαγές των κεντρικών τραπεζών και μια βάση της ιδιωτικής προσφοράς και ζήτησης.

Η οικονομική πολιτική των ΗΠΑ παρέμενε επεκτατική, αγνοώντας τις επιπτώσεις στο ισοζύγιο πληρωμών και στον πληθωρισμό. Συγκεκριμένα, τα αποθέματα χρυσού των ΗΠΑ σε σχέση με τις εξωτερικές υποχρεώσεις ήταν ως εξής: το 1971 τα διαθέσιμα σε χρυσό ήταν \$11,08δισ από \$21,75δισ το 1955 ενώ οι εξωτερικές υποχρεώσεις αυξήθηκαν από \$13,52δισ το 1955 σε \$67,81δισ το 1971 ³⁰. Αυτό ανάγκασε την Αμερικάνικη κυβέρνηση να αναστείλει τη μετατρεψιμότητα σε χρυσό την 15^η Αυγούστου 1971 και ουσιαστικά να σημάνει το τέλος του συστήματος του Bretton Woods.

Κάποια τελευταία προσπάθεια διάσωσης του συστήματος που έγινε τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους με ανατίμηση των περισσότερων νομισμάτων έναντι του

³⁰ Λεβεντάκης 2003

δολαρίου (μάρκο κατά 13%, γιεν κατά 17%, τα υπόλοιπα νομίσματα κατά 9%) δεν αποκατέστησε το κλίμα εμπιστοσύνης και η αναστάτωση στις αγορές συναλλάγματος συνεχίστηκαν όλο το 1972 με νέες υποτιμήσεις του δολαρίου (κατά 11%) και την τιμή του χρυσού να είναι 42,22 δολ η ουγγιά (Φεβρ 1973). Τη χρονιά αυτή οι μεγαλύτερες βιομηχανικές χώρες άφησαν το σύστημα σταθερών ισοτιμιών (Μάρτιος 1973) και προχώρησαν στο σύστημα των ελεύθερα κυμαινόμενων ισοτιμιών.

Η κατάρρευση του συστήματος λοιπόν οφείλεται σε τρεις κύριους λόγους: πρώτος ήταν η αδυναμία ικανοποίησης της αποθεματικής χώρας να μετατρέψει το δολάριο σε χρυσό. Δεύτερος λόγος ήταν η μη ύπαρξη ενός αυτόματου μηχανισμού διόρθωσης των ανισορροπιών (κυρίως των ελλειμμάτων) που εμφανίζονταν στο ισοζύγιο πληρωμών και τρίτος λόγος ήταν η οικονομική πολιτική των ΗΠΑ μετά το 1965. Όλοι οι παραπάνω λόγοι οδήγησαν στην αύξηση του πληθωρισμού, την έλλειψη εμπιστοσύνης διεθνώς ως προς το δολάριο και κατά συνέπεια στην αποσταθεροποίηση του νομισματικού συστήματος.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω στη διάσκεψη του Bretton Woods έγινε σημαντική προσπάθεια για την ίδρυση δύο νέων οικονομικών οργανισμών οι οποίοι παίζουν σημαντικό ρόλο και στις μέρες μας. Αυτοί οι οργανισμοί είναι το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (IMF)³¹ και η Διεθνής Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (IBDR)³² (σημερινή Παγκόσμια Τράπεζα) που αναλύονται ακολούθως:

Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ)³³

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ιδρύθηκε επίσημα ένα χρόνο περίπου μετά τη διάσκεψη του Bretton Woods στις 27 Δεκεμβρίου του 1945 στην Ουάσιγκτον κατόπιν συνομολόγησης των 29 συμμετεχόντων Χωρών που συνέβαλλαν και στο 80% του αρχικού του κεφαλαίου. Έδρα του Οργανισμού ορίσθηκε η Ουάσιγκτον ως πρωτεύουσα της χώρας με το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής και η έναρξη των διεργασιών του ξεκίνησε την 1^η Μαρτίου 1947 με πολλές χώρες όμως κυρίως του τρίτου κόσμου να μη συμμετέχουν.

Στα άρθρα της συμφωνίας ορίζεται ότι αποτελεί έναν Διεθνή Οργανισμό που επιβλέπει το Διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα και παρακολουθεί

³¹ International Monetary Fund

³² The International Bank for Reconstruction and Development

³³ Κώστας Μελάς 2005

τις Διεθνείς συναλλαγματικές ισοτιμίες και τα ισοζύγια πληρωμών και αν απαιτηθεί, και του ζητηθεί, παρέχει οικονομική και τεχνική βοήθεια. Πέραν του ότι αποτελούσε το κύριο όργανο για τη διαχείριση των διεθνών οικονομικών κρίσεων η έγκριση του ήταν απαραίτητη για οποιαδήποτε αλλαγή στις συναλλαγματικές ισοτιμίες.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο προσέγγιζε την οικονομία με κύριο πολιτικό στόχο τον έλεγχο του πληθωρισμού. Το αρχικό του κεφάλαιο ήταν \$8,8 δις και οι ποσοτώσεις ήταν ανάλογες της οικονομικής κατάστασης των μελών κρατών με τη συνδρομή να είναι 25% σε χρυσό και το υπόλοιπο σε χρήματα. Τα χρήματα αυτά προορίζονταν για δάνεια στα κράτη μέλη που αντιμετώπιζαν οικονομικά προβλήματα. Σε αυτήν την περίπτωση το κράτος μέλος μπορούσε να αποσύρει το 25% της συνδρομής και αν αυτό δεν επαρκούσε μπορούσε να πάρει και κάποιο δάνειο με τον όρο να έχει πληρωθεί εντός πέντε ετών. Σε αυτή την περίπτωση το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο θα είχε το δικαίωμα να ασκήσει επιτήρηση στη συγκεκριμένη χώρα.

Μετά την κατάρρευση του Bretton Woods το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο συνεχίζει να έχει μεγάλη αξία και καθοριστικό ρόλο στη διεθνή οικονομία. Σήμερα τα μέλη του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου είναι 189 ενώ γίνονται δεκτές μόνο ελεύθερες και κυρίαρχες χώρες. Οποιαδήποτε χώρα ζητήσει να γίνει μέλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου καταθέτει αίτηση η οποία εξετάζεται και ακολούθως ορίζονται το μερίδιο που αναλογεί (quota) για τη χώρα, ο τρόπος πληρωμής της συνδρομής και άλλοι όροι και προϋποθέσεις για την ένταξη της. Τέλος η υποψήφια χώρα πρέπει να λάβει εκείνα τα μέτρα ώστε να μπορέσει να υπογράψει τη σχετική συμφωνία με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της ως μέλος. Ωστόσο βοήθεια μπορεί να ζητήσει και χώρα που δεν αποτελεί μέλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

Ο κύριος σκοπός του Ταμείου³⁴ παραμένει η προώθηση της διεθνούς νομισματικής συνεργασίας μεταξύ των μελών του και η ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου συμβάλλοντας στην αύξηση του βιοτικού επιπέδου και τη μείωση της φτώχειας. Ενώ η βοήθεια του παρέχεται από τεχνοκράτες, ως σύμβουλους, για οικονομικά θέματα ή μεγάλα δάνεια με ελκυστικούς όρους αποπληρωμής αλλά με δύσκολες οικονομικές μεταρρυθμίσεις στο εσωτερικό της χώρας. Όταν η βοήθεια συνίσταται από δάνεια αυτά συνήθως δίνονται σε δόσεις που καθεμιά από τις

³⁴ el.wikipedia.org/wiki n.d.

οποίες δίνεται υπό την προϋπόθεση ότι έχουν επιτευχθεί συγκεκριμένες μεταρρυθμίσεις που έχουν ζητηθεί από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Αυτές οι μεταρρυθμίσεις είναι απαραίτητες και απαιτούνται γιατί διαφορετικά μπορεί να οδηγηθεί το ίδιο το σύστημα σε κρίση.

Η πολιτική του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου δέχεται έντονη κριτική πολλές φορές. Από τη μια είναι αυτοί που φοβούνται ότι οι μεταρρυθμίσεις που προτείνονται αφορούν θέματα που είναι περισσότερο πολιτικά παρά οικονομικά και τα οποία οδηγούν σε ακόμα μεγαλύτερη οικονομική κρίση και σε αύξηση της φτώχειας. Επιπλέον ισχυρίζονται ότι η πολιτική του ΔΝΤ κατευθύνεται από Αμερικανικές και Ευρωπαϊκές εταιρείες και αυτό έχει δημιουργήσει και ένα ρεύμα ενάντια στην παγκοσμιοποίηση. Σε αυτό συνηγορεί το γεγονός ότι η οικονομική του βοήθεια δίνεται κάθε φορά υπό διαφορετικές προϋποθέσεις.

Αντίθετα οι υπέρμαχοι του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου τονίζουν ότι το επιχείρημα υπέρ του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου είναι ότι η οικονομική σταθερότητα αποτελεί πρόδρομο της δημοκρατίας και κάποιες από αυτές τις κριτικές γίνονται από αυτούς που δε γνωρίζουν καλά τις λειτουργίες του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου καθώς και την πολύπλοκη δομή του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος. Σύμφωνα με τον Ulrich Beck³⁵, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο έχει ως πρωταρχικό στόχο την αποτροπή μια παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Η πολιτική της υποτίμησης του νομίσματος προτείνεται από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο σε κράτη στα οποία η οικονομική κατάσταση δεν είναι καλή. Όπως και τα προγράμματα λιτότητας που αυξάνουν τους φόρους με στόχο τα έσοδα στην κυβέρνηση για την αντιμετώπιση του ελλείμματος. Τα μέτρα αυτά είναι αντίθετα στην Κεϋνσιανή πολιτική την οποία οι υπέρμαχοι του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου τη θεωρούν καταστροφική.

Διεθνής Τράπεζα για την Ανασυγκρότηση και την Ανάπτυξη.

Εκτός από την ίδρυση του ΔΝΤ, που αποφασίστηκε στη διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στο Bretton Woods, αποφασίστηκε όπως ειπώθηκε και η ίδρυση της Διεθνούς Τράπεζας για την Ανασυγκρότηση και την Ανάπτυξη η οποία είναι γνωστή και ως Διεθνής ή Παγκόσμια Τράπεζα.

³⁵ Γερμανός κοινωνιολόγος (15 Μαΐου 1944 - 1 Ιανουαρίου 2015). καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου και επίσης διορίστηκε στο Fondation Maison des Sciences de l'Homme (FMSH) στο Παρίσι και στο London School of Economics.

Ο αρχικός στόχος της ίδρυσης της Διεθνούς Τράπεζας³⁶ ήταν η χρηματοδότηση των Ευρωπαϊκών χωρών μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου που θα βοηθούσε στην μεταπολεμική ανασυγκρότηση της Ευρώπης και κατά συνέπεια στην ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου. Όμως ο στόχος αυτός ουσιαστικά επετεύχθη στα μέσα της δεκαετίας του 1950 και ακολούθως καθορίστηκε ως αποστολή της εν λόγω τράπεζας η βοήθεια προς τα αναπτυσσόμενα κράτη μέσω της χρηματοδότησης δανείων. Τα συγκεκριμένα δάνεια θα ήταν μακροχρόνια με χαμηλά επιτόκια και ευνοϊκούς όρους αποπληρωμής που στόχευαν στην οικονομική ευημερία των αναπτυσσόμενων λαών και την ελάττωση της παγκόσμιας φτώχειας.

Τα κεφάλαια που έχει στην κατοχή της η Παγκόσμια Τράπεζα και χρειάζονται για την ικανοποίηση των ανωτέρω δανείων αντλούνται από εισφορές των κρατών μελών αλλά και την έκδοση ομολογιακών δανείων στις Διεθνείς χρηματαγορές. Τα δάνεια παρέχονται σε Εθνικές κυβερνήσεις, δημόσιους οργανισμούς αλλά και σε οργανισμούς που έχουν όμως την εγγύηση της κυβέρνησης τους. Η χρηματοδότηση αφορά έργα υποδομής, ενεργειακών πόρων και έργα που συμβάλλουν στην βελτίωση της παραγωγικότητας.

Η Διεθνής Τράπεζα έδινε αυτά τα δάνεια όταν ήταν σίγουρη για την αποπληρωμή τους γεγονός που ήταν ένα πρόβλημα για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Αυτό ξεπεράστηκε κατά κάποιο βαθμό με την ίδρυση δύο άλλων οργανισμών για το σκοπό αυτό. Το Διεθνή Οργανισμό Χρηματοδότησης και τον Διεθνή Οργανισμό Οικονομικής Ανάπτυξης.

Ο μεν πρώτος ιδρύθηκε το 1956 και είχε ως αποστολή την οικονομική βοήθεια στις αναπτυσσόμενες χώρες στηρίζοντας όμως τον ιδιωτικό τομέα. Η διαφορά της βοήθειας του οργανισμού αυτού σε σχέση με τη Διεθνή Τράπεζα είναι ότι δεν απαιτεί εγγυήσεις αποπληρωμής από τις κυβερνήσεις των δανειζόμενων εταιρειών και επιπλέον δίνουν και συμβουλευτικές υπηρεσίες σε διάφορα ζητήματα (χρηματοοικονομικά, νομικά, τεχνικά, κτλ).

Ο Διεθνής Οργανισμός Οικονομικής Ανάπτυξης ιδρύθηκε το 1960 με κύρια αποστολή την παροχή δανείων στα φτωχότερα κράτη των αναπτυσσόμενων χωρών και τα οποία δεν μπορούν να πάρουν δάνεια από τις Διεθνείς χρηματαγορές ή Διεθνείς οργανισμούς. Οι όροι δανειοδότησης είναι εξαιρετικά

³⁶ Χατζηδημητρίου 2003

ευνοϊκοί και στις περισσότερες φορές μόνο ένα μικρό μέρος αποπληρώνεται και το υπόλοιπο δάνειο χαρίζεται.

Καταλήγοντας μπορούμε να πούμε ότι ο κύριος στόχος της Παγκόσμιας Τράπεζας ήταν η επανασύσταση της παραγωγικής ικανότητας της Ευρώπης αλλά και άλλων αναπτυσσόμενων κρατών με μακροπρόθεσμο σκοπό τη διεύρυνση των αγορών και την ανάπτυξη του εμπορίου γεγονός όμως που θα ωφελούσε σίγουρα και τις ΗΠΑ ώστε να μπορούν να διαθέσουν τα προϊόντα τα οποία παρήγαγαν.

Σύστημα Κυμαινόμενων Ισοτιμιών (Free Float System), 1974 - σήμερα.

Μετά την κατάρρευση του συστήματος του Bretton Woods το Μάρτιο του 1973 οι περισσότερες χώρες μετέβησαν στο σύστημα των κυμαινόμενων ισοτιμιών όπου το ισοζύγιο πληρωμών δεν απεικονίζεται στη μεταβολή των συναλλαγματικών διαθεσίμων της κεντρικής τράπεζας αλλά στη μεταβολή της τιμής του συναλλάγματος.

Στο σύστημα των κυμαινόμενων ισοτιμιών³⁷ ο ρόλος της αγοράς είναι σημαντικός για τον καθορισμό της τιμής του συναλλάγματος. Αν η αγορά πιστεύει ότι οικονομικές εξελίξεις σε μια οικονομία (π.χ. Αμερικάνικη) είναι χειρότερες από ότι σε άλλα κράτη το νόμισμα αυτής της χώρας (δολάριο) θα πρέπει να υποτιμηθεί εκτός αν παρθούν μέτρα για τη στήριξη του όπως η παρέμβαση στις αγορές συναλλάγματος ή η αύξηση των επιτοκίων. Αυτό αποτελούσε και μια διαφορά με το σύστημα του Bretton Woods όπου επειδή το δολάριο ήταν εκφρασμένο σε χρυσό και ταυτόχρονα τα υπόλοιπα νομίσματα σε δολάριο δεν μπορούσε να μεταβληθεί αυτή η ισοτιμία του δολαρίου και ακολούθως μια υποτίμηση του δολαρίου θα προκαλούσε και υποτίμηση των άλλων νομισμάτων.

Όμως είναι γεγονός ότι, από το Μάρτιο του 1973 μέχρι και το Φεβρουάριο του 1985 συνεχιζόντουσαν οι παρεμβάσεις παρόλο που ήμασταν σε ελεύθερα κυμαινόμενες ισοτιμίες. Οι κεντρικές τράπεζες (πλην των ΗΠΑ) επενέβαιναν στις αγορές συναλλάγματος για να μεγαλώσουν τις διακυμάνσεις της ισοτιμίας των νομισμάτων τους ως προς το δολάριο. Ενώ οι ΗΠΑ τηρούσαν παθητική στάση με σκοπό την σταθεροποίηση της τιμής του δολαρίου. Την περίοδο 1981 - 1984 υπάρχει μια υπερβολική υπερτίμηση του δολαρίου κυρίως σε σχέση με το Γερμανικό μάρκο και των άλλων νομισμάτων του Ευρωπαϊκού Νομισματικού

³⁷ Λεβεντάκης 2003

συστήματος. Το γεγονός αυτό ανάγκασε την Αμερικάνικη κυβέρνηση να αναθεωρήσει την πολιτική της μη παρέμβασης στις αγορές γεγονός που οδήγησε στη συμφωνία της Plaza το Σεπτέμβριο του 1985 (ΗΠΑ, Αγγλία, Γαλλία, Γερμανία, Ιαπωνία). Η συμφωνία αυτή οδήγησε στην παρέμβαση των κεντρικών τραπεζών των ανωτέρω χωρών ώστε να υποτιμηθεί το δολάριο έναντι του μάρκου κατά 13% και έναντι του γιεν κατά 15% μέχρι το τέλος του χρόνου.

Το 1987 έγινε στο Παρίσι η συνάντηση της ομάδας των πέντε συν την Ιταλία και τον Καναδά όπου αποφασίστηκε ότι δεν πρέπει να συνεχιστεί η διολίσθηση του δολαρίου και συμφώνησαν στη σταθεροποίηση του σε σχέση με το μάρκο και το γιεν εντός του +/-5% (συμφωνία Louvre).

Ουσιαστικά το σύστημα που λειτουργεί από το 1985 μέχρι σήμερα είναι ένα σύστημα ελεγχόμενων διακυμάνσεων των ισοτιμιών με τις κεντρικές τράπεζες να επεμβαίνουν στοχευόμενα όποτε απαιτηθεί. Σήμερα στην παγκόσμια οικονομία υπάρχουν χώρες που έχουν επιλέξει κυμαινόμενες ισοτιμίες μεταξύ τους και κράτη που τα νομίσματά τους έχουν σταθερές ισοτιμίες με το δολάριο ή το Ευρώ που αποτελεί την ολοκλήρωση της μετεξέλιξης του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος.

Σύγκριση Συστημάτων Σταθερών και Κυμαινόμενων Συναλλαγματικών Ισοτιμιών.

Όσον αφορά στην εξέλιξη του Διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος η δεκαετία του '70 αποτελεί σταθμό για τη δομή και τη λειτουργία του³⁸. Οι αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν με το σύστημα των κυμαινόμενων ισοτιμιών παρουσιάζουν κάποια πλεονεκτήματα αλλά και μειονεκτήματα σε σχέση με αυτό των σταθερών ισοτιμιών του Bretton Woods.

Κατά την περίοδο 1945 - 1973 το νόμισμα της κάθε χώρας είχε μια καθορισμένη ισοτιμία είτε ως προς το χρυσό ή είτε ως προς το δολάριο (ΗΠΑ). Η αλλαγή αυτής της συναλλαγματικής ισοτιμίας θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί αν υπήρχε μια ανισορροπία στο ισοζύγιο πληρωμών και πάντα με τη σύμφωνη γνώμη του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Επακόλουθο του συστήματος αυτού ήταν **οι περιορισμοί στην κίνηση των κεφαλαίων** για την αποφυγή της κερδοσκοπίας και **η υποταγή της νομισματικής πολιτικής της κάθε χώρας σε**

³⁸ Κώστας Μελάς 2005

αυτή της συναλλαγματικής πολιτικής. Στη νέα περίοδο, μετά το 1973, οι συναλλαγματικές ισοτιμίες κυμαίνονται ελεύθερα σύμφωνα με το νόμο της προσφοράς και της ζήτησης αλλά σε αυτή την περίπτωση υπήρχε ο συναλλαγματικός κίνδυνος.

Στην περίπτωση λοιπόν του συστήματος των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών θα έπρεπε και η οικονομική πολιτική της κάθε κυβέρνηση να ακολουθεί την νομισματική πολιτική της κεντρικής χώρας του συστήματος ώστε ο ρυθμός πληθωρισμού να είναι ίδιος και να διατηρούνται σταθερές οι ισοτιμίες³⁹. Αντίθετα στο σύστημα των κυμαινόμενων ισοτιμιών υπήρχε μεγάλη ανεξαρτησία στην εκτέλεση της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής και στην επίτευξη των εσωτερικών στόχων γεγονός που αποτελεί ένα ισχυρό πλεονέκτημα του νέου συστήματος. Επιπλέον στα θετικά του συστήματος των κυμαινόμενων ισοτιμιών είναι ότι οι μεταβολές στην τιμή του συναλλάγματος εξασφαλίζουν την ισορροπία στο ισοζύγιο πληρωμών χωρίς την εμπλοκή της κάθε κυβέρνησης.

Άλλα χαρακτηριστικά του συστήματος των κυμαινόμενων ισοτιμιών είναι ότι τα επιτόκια παύουν να είναι σταθερά και υπάρχει μια μεγάλη κινητικότητα. Επιπλέον υπάρχει μια **μεγάλη κίνηση των κεφαλαιακών ροών** η οποία οφείλεται στην παγκοσμιοποίηση και την αλληλεξάρτηση των αγορών που αυξάνει τον όγκο του εμπορίου και την κίνηση του κεφαλαίου. Σε αυτό συμβάλει και η ανάπτυξη της τεχνολογίας στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, των μεταφορών και της πληροφορικής καθώς οι απομακρυσμένες αγορές συνδέονται πλέον και εκτελούνται πράξεις όλο το 24ωρο από απόσταση.

Ως επακόλουθο και οι τραπεζικές δραστηριότητες επεκτείνονται και στο εξωτερικό αλλά και σε νέους τομείς αναλαμβάνοντας όμως και μεγαλύτερους κινδύνους (ρίσκα) καθώς το περιβάλλον είναι ρευστό και αβέβαιο γεγονός που αποτελεί και ένα μειονέκτημα καθώς οδήγησε σε πολλές χρηματοπιστωτικές κρίσεις στη νέα αυτή περίοδο (κρίση του Μεξικού το 1994-95, της νοτιοανατολικής Ασίας το 1997-98, τη Ρώσικη το 1998, τη Βραζιλιάνικη το 1999, της Αργεντινής το 2001, των χρηματιστηρίων της περιόδου 1987-2001⁴⁰, την κρίση του 2008 που θα αναλυθεί σε επόμενο κεφάλαιο αλλά και την παγκόσμια ύφεση του 2015). Βέβαια όλες αυτές οι κρίσεις οφείλονται στην έλλειψη διαφάνειας στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων και στη μη ύπαρξη ενός θεσμικού πλαισίου με αποτέλεσμα να

³⁹ Λεβεντάκης 2003

⁴⁰ Μελάς 2002

διατηρείται το κλίμα αβεβαιότητας και οι κερδοσκόποι πάντα να θέλουν να επωφεληθούν.

Από τα ανωτέρω προκύπτει το συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει ένα ιδανικό χρηματοπιστωτικό σύστημα καθώς και τα δύο συστήματα που αναφέρθηκαν έχουν πλεονεκτήματα και αδυναμίες. Οι κυμαινόμενες ισοτιμίες πλεονεκτούν σχετικά με την επίτευξη ισορροπίας στο ισοζύγιο πληρωμών, την αυτονομία στην οικονομική και νομισματική πολιτική ενώ στις σταθερές ισοτιμίες υπάρχει ένα κλίμα βεβαιότητας και μια πειθάρχηση των τιμών.

Συγκεκριμένα όμως σε ότι αφορά το Διεθνές εμπόριο και την κίνηση των κεφαλαίων και το κατά πόσο οι κυμαινόμενες ισοτιμίες δημιουργούν ένα κλίμα αβεβαιότητας με αρνητικό αντίκτυπο αυτό δεν επιβεβαιώνεται από τα γεγονότα. Οι έρευνες έχουν δείξει ότι η εν λόγω αβεβαιότητα ασκεί μόνο μικρή επίδραση στον όγκο του εμπορίου και αυτό ίσως εξηγείται από τη χρησιμοποίηση της προθεσμιακής αγοράς για τη διασφάλιση των συναλλαγματικών κινδύνων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Στο παρόν κεφάλαιο θα γίνει μια ανάλυση των βασικών δεικτών της παγκόσμιας οικονομίας η οποία συντίθεται από διαφορετικούς τομείς που επηρεάζονται σε μικρό ή μεγάλο βαθμό από το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης.

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο η έννοια της οικονομικής ανάπτυξης έχει τόσο ποσοτικά χαρακτηριστικά όσο και ποιοτικά χαρακτηριστικά τα οποία συμπεριλαμβάνονται μέσα στο Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης (HDI). Ορισμένοι τομείς λοιπόν που θα αναλυθούν αφορούν τα επιμέρους στοιχεία του δείκτη HDI και τα οποία είναι το προσδόκιμο ζωής στη γέννηση, το επίπεδο εκπαίδευσης και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (GNI per capita) αλλά επιπλέον και η αύξηση του πληθυσμού που αποτελεί μια ιδιαιτερότητα μεταξύ των αναπτυσσόμενων και αναπτυσσόμενων κρατών.

Επιπρόσθετα θα αναλυθούν το συνολικό ΑΕΠ, οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις που γίνονται (ως εισροές ή εκροές σε μια χώρα) καθώς και οι ποσοτικές μετρήσεις των εισαγωγών και των εξαγωγών (χωρών και περιοχών).

Ως έτος σταθμός θα είναι το 1973 (και η δεκαετία του 1970 γενικότερα) χρονιά κατά την οποία παύει το σύστημα του Bretton Woods με τις σταθερές ισοτιμίες και εισερχόμαστε στην περίοδο των κυμαινόμενων ισοτιμιών όπου αίρονται οι περιορισμοί στην κίνηση των κεφαλαίων και η κάθε χώρα εκπονεί τη δική της οικονομική και νομισματική πολιτική.

Ο διαχωρισμός των χωρών θα γίνει σε δύο κατηγορίες: πρώτον ως προς τις γεωγραφικές περιοχές Ευρώπη, Βόρεια Αμερική, Αυστραλία και Ιαπωνία που θα θεωρούνται αναπτυσσόμενες από τη μία και Κεντρική Ασία και Ανατολική Ασία που θεωρούνται transition economies και τέλος τις περιοχές στη Λατινική Αμερική και Καραϊβική, Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική, Νότια Ασία, χώρες από την Υπό-Σαχάρια Αφρική όπου θεωρούνται αναπτυσσόμενες σύμφωνα με την UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development)⁴¹ και δεύτερον σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα όπου ο δείκτης Ακαθάριστο Εθνικό Κατά κεφαλήν εισόδημα (GNI per capita)⁴² διαχωρίζει τις οικονομίες των χωρών σύμφωνα με το

⁴¹ UNCTAD Handbook of Statistics 2017

⁴² Gross National Income per capita

εισόδημα (για το 2017) σε high-income economies που θεωρούνται και ως αναπτυγμένες (αν το κατά κεφαλήν εισόδημα είναι μεγαλύτερο από \$12.055) ή upper – middle income economies και σε lower – middle income economies αν το κατά κεφαλήν εισόδημα κυμαίνεται από \$3.896-12.055 ή από \$996-3.895 αντίστοιχα και μπορούν να θεωρηθούν αναπτυσσόμενες. Τέλος όσες έχουν εισόδημα κάτω των \$995 χαρακτηρίζονται low income economies και μπορούν να θεωρηθούν υποανάπτυκτες.

Στον ακόλουθο πίνακα φαίνεται αυτή η κατάταξη των χωρών όπως γίνεται από την Παγκόσμια Τράπεζα.

Πίνακας 11 Κατάταξη Χωρών Βάση Εισοδήματος (WORLD BANK 2017)

ΚΑΤΑΤΑΞΗ	ΧΩΡΑ
HIGH INCOME	Andorra, Antigua and Barbuda, Argentina, Aruba, Australia, Austria, The Bahamas, Bahrain, Barbados, Belgium, Bermuda, British Virgin Islands, Brunei Darussalam, Canada, Cayman Islands, Channel Islands, Chile, Croatia, Curacao, Cyprus, Czech Republic, Denmark, Estonia, Faroe Islands, Finland, France, French Polynesia, Germany, Gibraltar, Greece, Greenland, Guam, Hong Kong, Hungary, Iceland, Ireland, Isle of Man, Israel, Italy, Japan, Korea Rep, Kuwait, Latvia, Liechtenstein, Lithuania, Luxembourg, Macao SAR (China), Monaco, Malta, Netherlands, New Caledonia, New Zealand, Northern Mariana Islands, Norway, Oman, Palau, Panama, Poland, Portugal, Puerto Rico, Qatar, San Marino, Saudi Arabia, Seychelles, Singapore, Sint Maarten, Slovak Republic, Slovenia, Spain, St. Kitts and Nevis, St. Martin, Sweden, Switzerland, Trinidad and Tobago, Turks and Caicos Islands, United Arab Emirates, United Kingdom, United States, Uruguay, Virgin Islands.
UPPER MIDDLE INCOME	Albania, Algeria, American Samoa, Armenia, Azerbaijan, Belarus, Bulgaria, Bosnia and Herzegovina, Belize, Brazil, Botswana, China, Colombia, Costa Rica, Cuba, Dominica, Dominican Republic, Ecuador, Equatorial Guinea, Fiji, Gabon, Grenada, Guatemala, Guyana, Iran, Iraq, Jamaica, Jordan, Kazakhstan, Lebanon, Libya, Maldives, Mexico, Marshall Islands, FYROM, Montenegro, Mauritius, Malaysia, Namibia, Nauru, Paraguay, Peru, Romania, Russian Federation, Samoa, Serbia, South Africa, St Lucia, St. Vincent and the Grenadines, Suriname, Thailand, Turkmenistan, Tonga, Turkey, Venezuela
LOWER MIDDLE INCOME	Angola, Bangladesh, Bolivia, Bhutan, Cabo Verde, Cambodia, Cote d'Ivoire, Cameroon, Congo,

	Djibouti, Egypt, El Salvador, Eswatini, Micronesia, Georgia, Ghana, Honduras, Indonesia, India, Kenya, Kiribati, Kosovo, Kyrgyz Republic, Lao PDR, Lesotho, Mauritania, Morocco, Moldova, Mongolia, Nigeria, Nicaragua, Myanmar, Pakistan, Philippines, Papua New Guinea, Sao Tome and Principe, Solomon Island, Sri Lanka, Sudan, Timor-Leste, Tunisia, Ukraine, Uzbekistan, Vanuatu, Vietnam, West Bank and Gaza, Zambia.
LOW INCOME	Afghanistan, Burundi, Benin, Burkina Faso, Central African Republic, Chad, Comoros, Congo, Eritrea, Ethiopia, Guinea, Gambia, Guinea-Bissau, Haiti, Dem.Rep.Korea, Liberia, Madagascar, Malawi, Mali, Mozambique, Niger, Nepal, Rwanda, Senegal, Sierra Leone, Somalia, South Soudan, Syrian Arab Republic, Togo, Tajikistan, Tanzania, Uganda, Yemen, Zimbabwe.

Ο σκοπός της μελέτης της σύγκρισης των οικονομικών στοιχείων στο παρόν κεφάλαιο είναι να απαντηθεί το ερώτημα κατά πόσο οι αναπτυσσόμενες χώρες συγκλίνουν καταρχήν προς την παγκοσμιοποίηση και κατά πόσο η παγκοσμιοποίηση που ουσιαστικά εμφανίστηκε τις τελευταίες δεκαετίες και μετά την σταθεροποίηση της νέας μορφής του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος ευνοεί ή όχι την παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη και κυρίως την οικονομική ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων χωρών.

Παγκοσμιοποίηση και Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης

Όπως έχει αναφερθεί η έννοια της οικονομικής ανάπτυξης, συμπεριλαμβάνει πέραν των ποσοτικών χαρακτηριστικών όπως το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν και ποιοτικά χαρακτηριστικά όπως είναι η υγεία και η εκπαίδευση τα οποία αποτελούν και πεδία του Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης (HDI).

Σύμφωνα λοιπόν με τα πιο πρόσφατα στοιχεία του συγκεκριμένου δείκτη για το έτος 2017 και για 189 χώρες⁴³ οι 59 από αυτές βρίσκονται στην κατηγορία της πολύ υψηλής ανθρώπινης ανάπτυξης, οι 53 χώρες έχουν υψηλή ανθρώπινη ανάπτυξη, οι 39 χώρες ανήκουν στη μέση κατηγορία και μόνο οι 38 χώρες ανήκουν στην κατηγορία χαμηλής ανθρώπινης ανάπτυξης (το 2010 ήταν 49 χώρες στην κατηγορία χαμηλής ανθρώπινης ανάπτυξης).

⁴³ (UNDP) 2018, Human Development Indicators and Indices, 2018 Statistical Update Team

Οι πέντε πρώτες χώρες (πίνακας 12) στην παγκόσμια κατάταξη (HDI) είναι η Νορβηγία (0,953), η Ελβετία (0,944), η Αυστραλία (0,939), η Ιρλανδία (0,938) και η Γερμανία (0,936)

Πίνακας 12 Κατάταξη Χωρών στο Δείκτη HDI

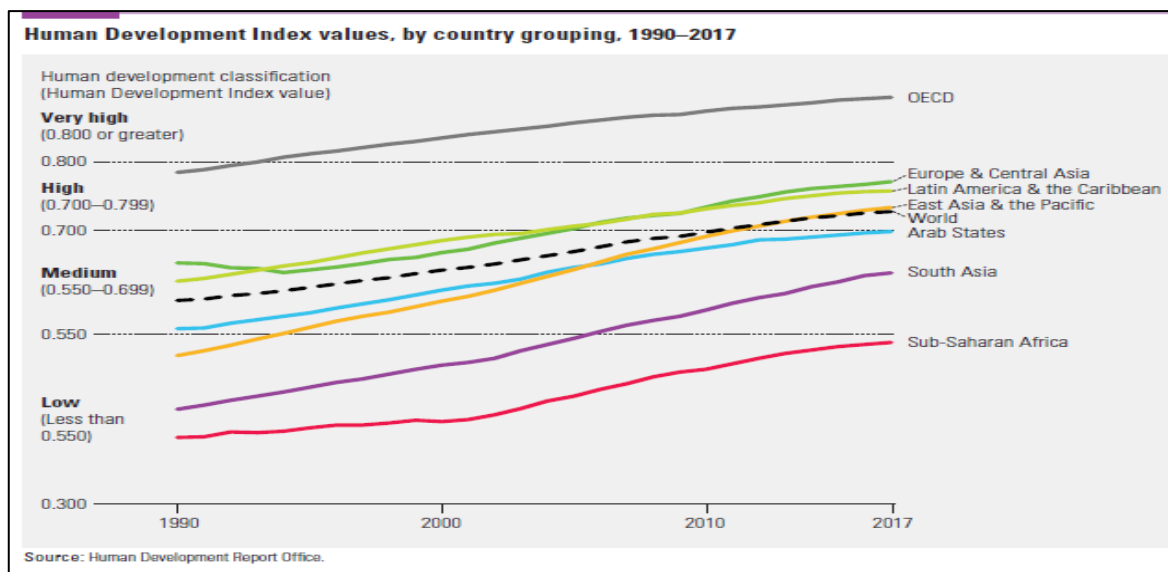
HDI rank	Human Development Index (HDI)	SDG 3 Life expectancy at birth	SDG 4.3 Expected years of schooling	SDG 4.6 Mean years of schooling	SDG 8.5 Gross national income (GNI) per capita	
	Value	(years)	(years)	(years)	(2011 PPP \$)	
	2017	2017	2017 ^a	2017 ^a	2017	
VERY HIGH HUMAN DEVELOPMENT						
1	Norway	0.953	82.3	17.9	12.6	68,012
2	Switzerland	0.944	83.5	16.2	13.4	57,625
3	Australia	0.939	83.1	22.9 ^b	12.9	43,560
4	Ireland	0.938	81.6	19.6 ^b	12.5 ^c	53,754
5	Germany	0.936	81.2	17.0	14.1	46,136
6	Iceland	0.935	82.9	19.3 ^b	12.4 ^c	45,810
7	Hong Kong, China (SAR)	0.933	84.1	16.3	12.0	58,420
7	Sweden	0.933	82.6	17.6	12.4	47,766
9	Singapore	0.932	83.2	16.2 ^d	11.5	82,503 ^e
10	Netherlands	0.931	82.0	18.0	12.2	47,900

ενώ στον αντίποδα οι πέντε τελευταίες χώρες είναι το Μπουρούντι (0,417), το Τσαντ (0,404), το Νότιο Σουδάν (0,388), η Κεντρική Αφρικανική Δημοκρατία (0,367) και ο Νίγηρας (0,354). (πίνακας 13)

Πίνακας 13 Κατάταξη Χωρών στο Δείκτη HDI

HDI rank	Human Development Index (HDI)	SDG 3 Life expectancy at birth	SDG 4.3 Expected years of schooling	SDG 4.6 Mean years of schooling	SDG 8.5 Gross national income (GNI) per capita	
	Value	(years)	(years)	(years)	(2011 PPP \$)	
	2017	2017	2017 ^a	2017 ^a	2017	
179	Eritrea	0.440	65.5	5.4	4.0 ⁿ	1,750 ^k
180	Mozambique	0.437	58.9	9.7	3.5 ^f	1,093
181	Liberia	0.435	63.0	10.0 ^g	4.7 ⁱ	667
182	Mali	0.427	58.5	7.7	2.3 ^f	1,953
183	Burkina Faso	0.423	60.8	8.5	1.5 ^g	1,650
184	Sierra Leone	0.419	52.2	9.8 ^g	3.5 ⁱ	1,240
185	Burundi	0.417	57.9	11.7	3.0 ^g	702
186	Chad	0.404	53.2	8.0	2.3 ^g	1,750
187	South Sudan	0.388	57.3	4.9 ^g	4.8	963 ^k
188	Central African Republic	0.367	52.9	7.2 ^f	4.3 ⁱ	663
189	Niger	0.354	60.4	5.4	2.0 ^j	906

Αυτό που είναι εμφανές στην εξέλιξη αυτού του δείκτη στη διάρκεια αυτών των τριών δεκαετιών είναι ότι υπάρχει σημαντική πρόοδος σε όλες τις περιφέρειες σύμφωνα με το ακόλουθο σχεδιάγραμμα. Το παγκόσμιο HDI το 2017 ήταν 0,728, περίπου 21,7% μεγαλύτερο από το 0,598 του 1990.

Πίνακας 14 Εξέλιξη Δείκτη HDI 1990 - 2017

Γενικότερα σήμερα και σε όλο τον κόσμο οι άνθρωποι ζουν περισσότερο, είναι πιο μορφωμένοι και έχουν μεγαλύτερες ευκαιρίες διαβίωσης. Η μέση διάρκεια ζωής είναι επτά χρόνια μεγαλύτερη από ότι ήταν το 1990, και πάνω από 130 χώρες έχουν καθολική εγγραφή στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Η Νότια Ασία είναι η ταχύτερα αναπτυσσόμενη περιοχή κατά τα έτη 1990 - 2017, όπου εμφάνισε άνοδο κατά 45,3%, ακολουθούμενη από την Ανατολή Ασία και τον Ειρηνικό με άνοδο 41,8% και την Υπο-Σαχάρια Αφρική με 34,9%. Η τάση δείχνει ότι τα χρόνια της παγκοσμιοποίησης η ψαλίδα μεταξύ των αναπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών κλείνει αν και την τελευταία δεκαετία έχει κάπως επιβραδυνθεί η ανάπτυξη για όλες όμως τις περιοχές που ίσως να οφείλεται στην κρίση του 2008 - 2009 αλλά και στο ότι υπάρχει ένα βιολογικό όριο στο προσδόκιμο ζωής και τα έτη της σχολικής φοίτησης και των ποσοστών εγγραφής που δεν μπορούν να μεγαλώνουν επ' άοριστον.

Η πρόοδος βέβαια από το 1990 και μέχρι σήμερα δεν ήταν σταθερή. Αυτό οφείλεται κυρίως σε συγκρούσεις, επιδημίες ή οικονομικές κρίσεις όπως για παράδειγμα η κατάρρευση της Σοβ. Ένωσης για πολλές χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και της Κεντρικής Ασίας τη δεκαετία του 1990, η επιδημία του HIV/AIDS που μείωσε το προσδόκιμο ζωής στις χώρες της Υπο-σαχάριας Αφρικής αλλά και οι συγκρούσεις μεταξύ 2012-2017 σε Λιβύη, Συρία, Υεμένη, κτλ.

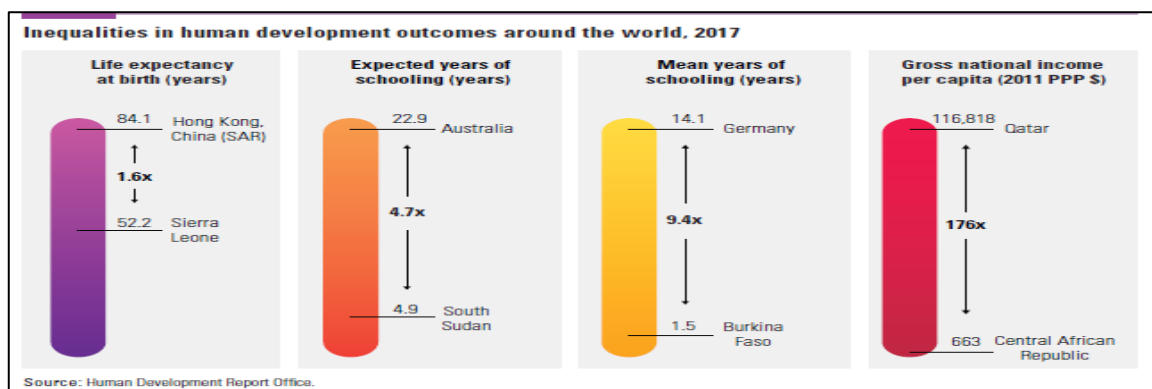
Παγκοσμίως βέβαια καταγράφονται μεγάλες ανισότητες στους τομείς που έχουν αναφερθεί και αποτελούν μια σοβαρή πρόκληση για την πρόοδο. Ανισότητες παρουσιάζονται πέραν του εισοδήματος στην εκπαίδευση και την υγεία που μπορεί να οδηγήσουν και σε αρνητικές συνέπειες για την κοινωνική συνοχή επιβραδύνοντας και την ανθρώπινη ανάπτυξη. Σε παγκόσμιο επίπεδο η ανισότητα στο εισόδημα είναι αυτή που συμβάλλει κυρίως κατά το μεγαλύτερο μέρος στην παγκόσμια ανάπτυξη αλλά και η ποιότητα της εκπαίδευσης και το προσδόκιμο ζωής είναι σημαντικοί και αυτοί παράμετροι.

Πίνακας 15 Μέσοι Όροι και Κατάταξη Περιοχών στο Δείκτη HDI

HDI rank	Human Development Index (HDI)	SDG 3 Life expectancy at birth	SDG 4.3 Expected years of schooling	SDG 4.6 Mean years of schooling	SDG 8.5 Gross national income (GNI) per capita	
	Value	(years)	(years)	(years)	(2011 PPP \$)	
	2017	2017	2017 ^a	2017 ^a	2017	
Human development groups						
	Very high human development	0.894	79.5	16.4	12.2	40,041
	High human development	0.757	76.0	14.1	8.2	14,999
	Medium human development	0.645	69.1	12.0	6.7	6,849
	Low human development	0.504	60.8	9.4	4.7	2,521
	Developing countries	0.681	70.7	12.2	7.3	10,055
Regions						
	Arab States	0.699	71.5	11.9	7.0	15,837
	East Asia and the Pacific	0.733	74.7	13.3	7.9	13,688
	Europe and Central Asia	0.771	73.4	14.1	10.3	15,331
	Latin America and the Caribbean	0.758	75.7	14.4	8.5	13,671
	South Asia	0.638	69.3	11.9	6.4	6,473
	Sub-Saharan Africa	0.537	60.7	10.1	5.6	3,399

Το προσδόκιμο ζωής για τις χώρες με πολύ υψηλή ανθρώπινη ανάπτυξη είναι στα 79,5 έτη σε αντίθεση με 60,8 έτη για τις χώρες με χαμηλή ανθρώπινη ανάπτυξη. Το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση είναι 1,6 φορές υψηλότερο στο Χονγκ Κονγκ με 84,1 χρόνια, σε σχέση με τη Σιέρα Λεόνε που είναι 52,2 χρόνια.

Πίνακας 16 Ανισότητες Χωρών στο Δείκτη HDI (2017)

Διαρκείς ανισότητες επίσης και στην εκπαίδευση όπου οι ενήλικες στις χώρες με πολύ υψηλή ανθρώπινη ανάπτυξη έχουν κατά μέσο όρο περισσότερο 7,5 έτη εκπαίδευσης σε σχέση με τις χώρες με χαμηλή ανθρώπινη ανάπτυξη (πίνακες 15 και 16).

Καταλήγοντας και αυτό που γίνεται φανερό για τα χρόνια μετά το 1990, οπότε και μετράται ο δείκτης HDI, είναι ότι οι περισσότεροι άνθρωποι ζουν σήμερα περισσότερο, είναι πιο μορφωμένοι και έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες από ποτέ άλλοτε. Ακόμη και στις αναπτυσσόμενες χώρες ο Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης έχει βελτιωθεί σημαντικά. Όμως όσον αφορά στην ποιότητα υπάρχουν ακόμα αποκλίσεις.

Η μεγαλύτερη διάρκεια ζωής δε σημαίνει και περισσότερα χρόνια απόλαυσης της ζωής. Όπως και η μεγαλύτερη διάρκεια του σχολείου δε μεταφράζεται πλέον αυτόματα σε ισοδύναμες ικανότητες και δεξιότητες. Έτσι πρέπει να εστιάσουμε περισσότερο στην ποιότητα που είναι πιο σημαντική στην παρακολούθηση της μελλοντικής προόδου.

Ένα άλλο συμπέρασμα που αναφέρεται στην έκθεση είναι ότι υπάρχουν διαφορές μεταξύ γυναικών και ανδρών στις χώρες, αφού οι γυναίκες έχουν χαμηλότερη τιμή HDI από τους άνδρες σε όλες τις περιφέρειες και αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα εμπόδια ενδυνάμωσης καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Επίσης όπως φαίνεται η πρόοδος δεν είναι εγγυημένη και οι κρίσεις που εμφανίζονται παγκοσμίως μπορούν να αντιστρέψουν τα κέρδη όπως φαίνεται στις χώρες που πέρασαν διάφορες κρίσεις.

Ο Παγκόσμιος πληθυσμός

Ο παγκόσμιος πληθυσμός αυξήθηκε σημαντικά τις τελευταίες δεκαετίες. Η αύξηση αυτή όμως δεν ήταν ομοιόμορφα κατανομημένη στις αναπτυσσόμενες και αναπτυγμένες χώρες όπου παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις. Ο παγκόσμιος πληθυσμός το 2017 αγγίζει τα 7,53 δις ενώ το 1973 έφτανε τα 3,91 δις.

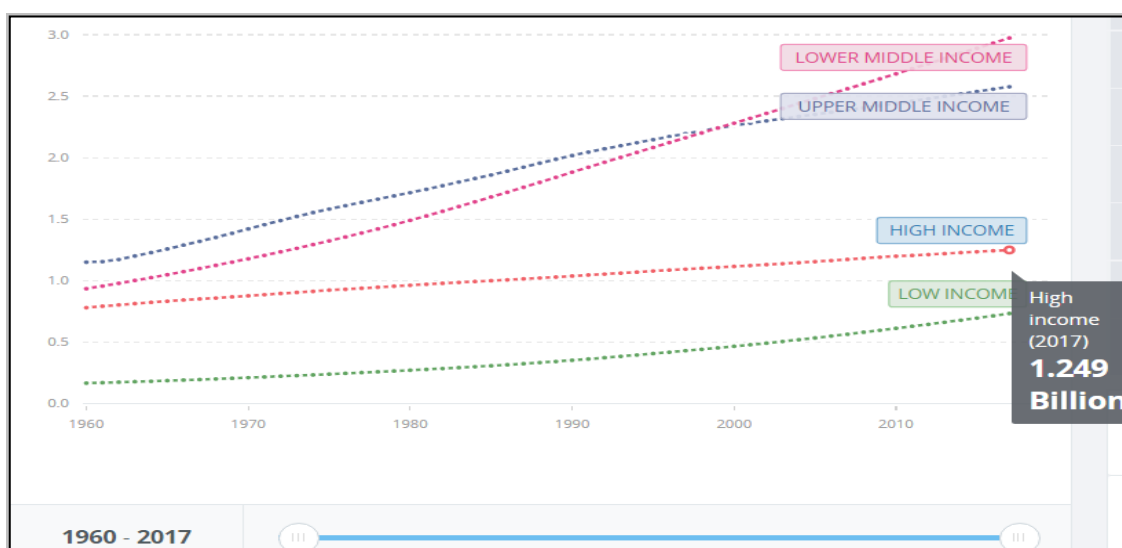
Όπως φαίνεται στους παρακάτω πίνακες σημαντική αύξηση του πληθυσμού παρατηρείται στις χώρες που ανήκουν σε middle income economies και low income economies (5,54 δις και 732 εκατ. αντίστοιχα το 2017 ενώ το 1973 ήταν 2,78 δις και 228 εκατ. αντίστοιχα) ενώ οι χώρες που ανήκουν στην κατηγορία

των high income economies δεν παρουσιάζουν παρόμοια αύξηση καθώς το 2017 ο συνολικός πληθυσμός τους είναι 1,249 δις. ενώ το 1973 ήταν 903,9 εκατ.

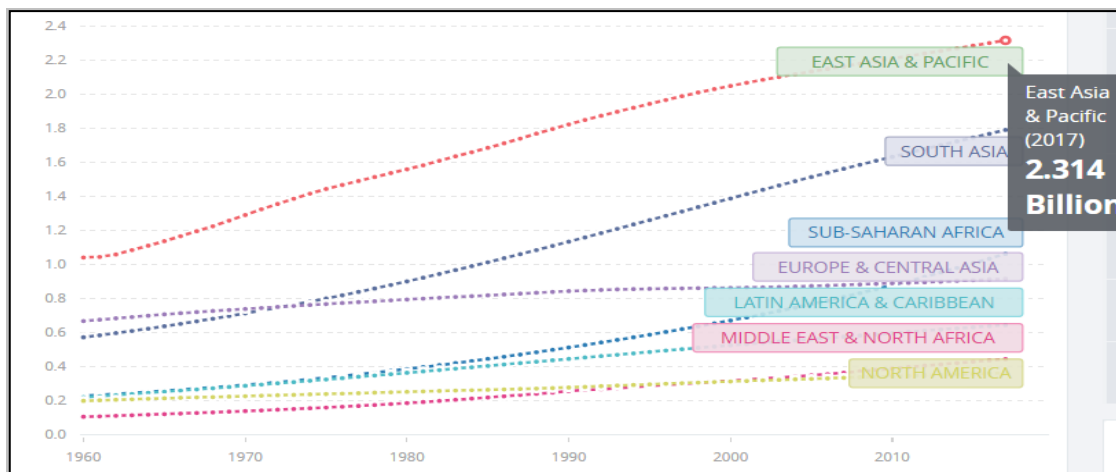
Πίνακας 17 Εξέλιξη του Παγκόσμιου Πληθυσμού (WORLD BANK 2017)

World	3.916.243.701	4.439.337.768	6.121.682.736	7.530.360.149
	1973	1980	2000	2017
Lower middle income	1.262.818.780	1.489.702.291	2.280.235.216	2.972.642.807
Upper middle income	1.521.452.091	1.715.481.307	2.260.805.982	2.576.202.556
High income	903.912.425	962.228.266	1.115.010.208	1.249.066.228
Low income	228.060.405	271.925.904	465.631.330	732.448.558

Πίνακας 18 Εξέλιξη του Παγκόσμιου Πληθυσμού (WORLD BANK 2017)

Η ίδια εξέλιξη φαίνεται αν λάβουμε υπόψη μας το διαχωρισμό ανά περιοχές ανάπτυξης όπου (όπως φαίνεται στους ακόλουθους πίνακες) η Ανατολική Ασία και ο Ειρηνικός (2.314δις το 2017), η νότια Ασία και οι χώρες της Υπο-Σαχάριας Αφρικής που είναι αναπτυσσόμενες έχουν σημαντική αύξηση πληθυσμού το ίδιο διάστημα σε αντίθεση με την Ευρώπη και κεντρική Ασία όπου από 755 εκατ. ο πληθυσμός αυξήθηκε σε 915 εκατ. Αντίστοιχα και η Β. Αμερική παρουσιάζει μικρότερη αύξηση του πληθυσμού της σε σχέση με τις χώρες της Λατινικής Αμερικής και Καραϊβικής.

Πίνακας 19 Εξέλιξη του Παγκόσμιου Πληθυσμού (WORLD BANK 2017)**Πίνακας 20** Εξέλιξη του Παγκόσμιου Πληθυσμού (WORLD BANK 2017)

World	3.916.243.701	4.439.337.768	6.121.682.736	7.530.360.149
	1973	1980	2000	2017
East Asia & Pacific	1.385.052.014	1.558.178.982	2.047.150.745	2.314.364.990
South Asia	763.310.561	900.076.467	1.386.625.845	1.788.388.852
Sub-Saharan Africa	317.234.127	385.885.281	670.649.638	1.061.107.721
Europe & Central Asia	755.867.961	793.937.090	862.304.086	915.545.801
Latin America & Caribbean	309.446.959	363.543.431	524.829.251	644.137.666
Middle East & North Africa	150.999.871	185.843.847	317.129.227	444.322.417
North America	234.332.208	251.872.670	312.993.944	362.492.702

Βέβαια η Κίνα με 1,386δισ πληθυσμό το 2017 (881εκατ. το 1973), η Ινδία με 1,339δισ (593εκατ. το 1973) και το Πακιστάν με 197εκατ (63εκατ. το 1973) είναι οι κύριες χώρες εξαιτίας των οποίων οφείλεται αυτή η ραγδαία εξέλιξη. Αντίστοιχα στις χώρες τις Υπο-σαχάριες Αφρικής η Νιγηρία και η Αιθιοπία έχουν σημαντική αύξηση το ίδιο διάστημα φτάνοντας τα 190εκατ και 105εκατ αντίστοιχα ποσοστό που αναλογεί περίπου στο 28% του συνολικού πληθυσμού της Υπο-σαχάριες Αφρικής. Τέλος στη Λατινική Αμερική η Βραζιλία από 102εκατ το 1973 έφτασε τα 209εκατ το 2017 ποσοστό που αναλογεί περίπου στο 32% του συνόλου των χωρών της Λατινικής Αμερικής.

Η σημαντική αυτή αύξηση του πληθυσμού που παρατηρείται σε αυτές τις αναπτυσσόμενες περιοχές αλλά και οι μεγάλες διαφοροποιήσεις εντός των περιοχών δεν παρουσιάζονται στις αναπτυγμένες περιοχές τόσο στην Β.Αμερική όσο και στην Ευρώπη. Το γεγονός αυτό, της αύξησης του πληθυσμού, δε φαίνεται να έχει κάποια ιδιαίτερη θετική επίπτωση στο δείκτη HDI καθώς οι προαναφερόμενες χώρες με τη μεγάλη αύξηση του πληθυσμού τους παραμένουν σε χαμηλές θέσεις. Έτσι στον εν λόγω δείκτη η Κίνα βρίσκεται στην 86^η (το 2017), η Ινδία στην 130^η, το Πακιστάν στην 150^η, η Νιγηρία στην 157^η, η Βραζιλία στην 79^η και η Αιθιοπία στην 173^η. Επισημαίνεται όμως ότι οι εν λόγω χώρες ξεχωρίζουν θετικά όσον αφορά τον τομέα της οικονομίας και της ανάπτυξης στις περιοχές τους.

Στο τέλος αυτού του κεφαλαίου θα γίνει σύγκριση συγκεκριμένων χωρών, στους οικονομικούς δείκτες που θα αναλυθούν ακολούθως, οι οποίες όμως είχαν τον ίδιο περίπου πληθυσμό για το έτος 1973.

Παγκοσμιοποίηση και Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν.

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) όπως έχει προαναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο είναι η συχνότερα χρησιμοποιούμενη μονάδα μέτρησης του συνολικού μεγέθους μιας οικονομίας η οποία μπορεί να μας απεικονίσει τη οικονομική μεγέθυνση ή τη συρρίκνωση του συνολικού παγκόσμιου ΑΕΠ αλλά και του ΑΕΠ των χωρών σε κάθε περίπτωση.

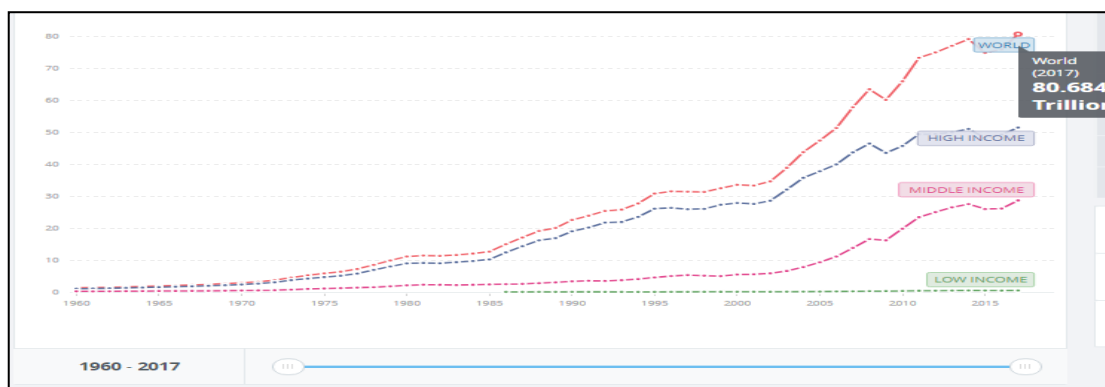
Όσον αφορά στο Παγκόσμιο ΑΕΠ σύμφωνα με τα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας⁴⁴, που δημοσιεύτηκαν την 1η Φεβρουαρίου του 2018 και αφορούν μέχρι και το έτος 2017, για το 2017 το Παγκόσμιο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν είναι στα 80,684τρς δολάρια. Αυτό ως ποσοτικό μέγεθος παρουσιάζει μια συνεχόμενη αύξηση από το 1960 χωρίς ουσιαστικά σημαντικές μειώσεις με εξαίρεση τα έτη 2009 και 2015 όπου υπάρχει μια μείωση από 63,433τρς δολ. σε 60,138τρς δολ και από 79,131τρς σε 74,843τρς δολ αντίστοιχα. (πίνακας 21)

Συγκεκριμένα ενώ μέχρι το 1973 (έτος το οποίο καταργείται ο Κανόνας του χρυσού και εισερχόμαστε σε κυμαινόμενες ισοτιμίες) το παγκόσμιο ΑΕΠ είναι 3,768τρς από 1,366 το 1960 το 1985 αυξάνεται στα 10,236τρς και το 2002

⁴⁴ Bank n.d, (World Development Indicators database)

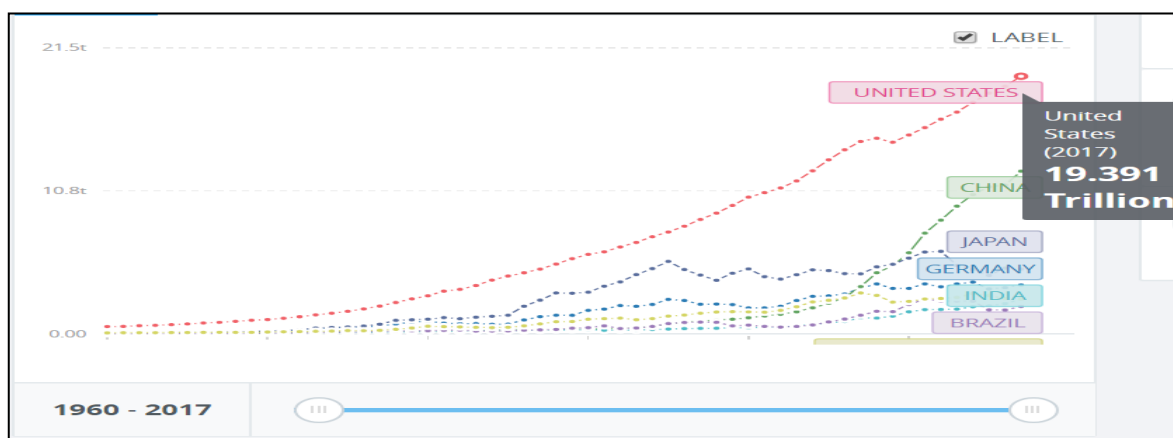
αυξάνεται στα 34,645τρις σημειώνοντας σημαντική αύξηση. Ακόμα πιο ραγδαία είναι η άνοδος του παγκόσμιου ΑΕΠ από το 2002 μέχρι σήμερα όπου φτάνει στα 80,684τρις δολ. Στο συνολικό ΑΕΠ συνεισφέρουν οι Αναπτυγμένες χώρες κατά 51,475 τρις δολ. ενώ οι αναπτυσσόμενες κατά 28,672 τρις δολ. και οι υποανάπτυκτες κατά 549δισ δολ..

Πίνακας 21 Εξέλιξη του Παγκόσμιου ΑΕΠ (WORLD BANK 2017)

Η οικονομία των ΗΠΑ παραμένει η μεγαλύτερη στον κόσμο και μάλιστα με διαφορά, αφού όπως φαίνεται και στο ακόλουθο σχεδιάγραμμα παράγει το 24% (19,39τρις δολ. περίπου το 1/4) του παγκόσμιου ΑΕΠ και είναι 9% μπροστά από την Κίνα που είναι δεύτερη με 12,237 τρις δολ. και ανήκει στις αναπτυσσόμενες χώρες. Τρίτη χώρα είναι η Ιαπωνία με 4,872 τρις δολ. και ακολουθεί η Γερμανία με 3,677 τρις δολ. Επιπλέον στην πρώτη δεκάδα βρίσκονται δυο αναπτυσσόμενες, χώρες η Ινδία (6^η με 2,597τρις δολ.) και η Βραζιλία με (9^η με 2,055 τρις δολ.).

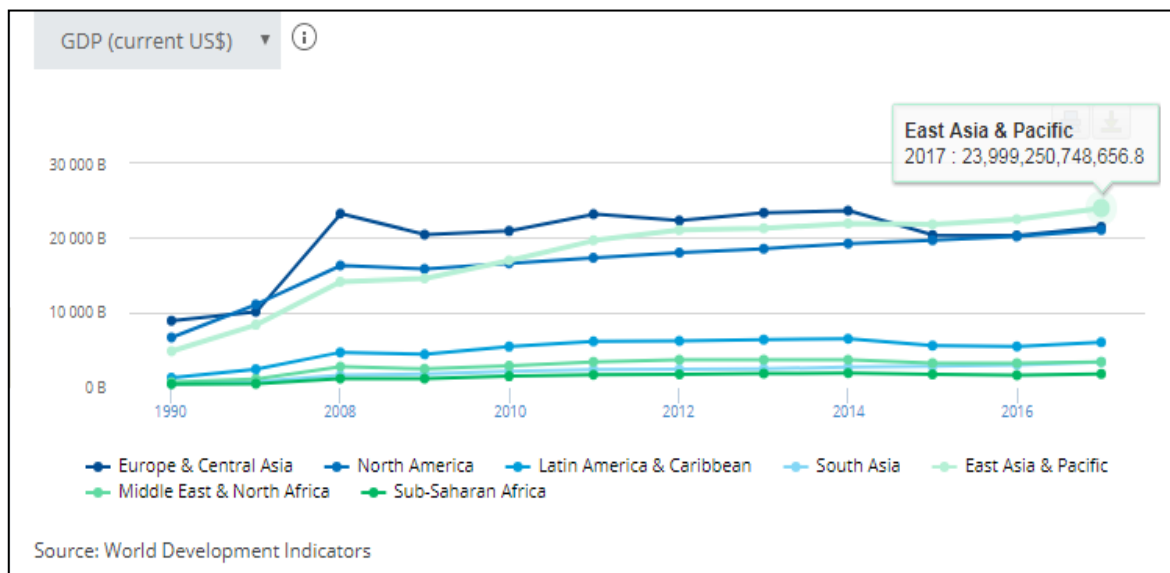
Πίνακας 22 Εξέλιξη του ΑΕΠ των Πρώτων Χωρών Παγκοσμίως (2017)

Όσον αφορά στις περιοχές, οι χώρες της Ανατολικής Ασίας και του Ειρηνικού συνεισφέρουν τα 23,999τρις δολ., και ακολουθεί η Ευρώπη και κεντρική Ασία με 21,439τρις δολ. και η Β.Αμερική με 21,05τρις δολ.. Οι υπόλοιπες περιοχές

συνεισφέρουν από 5,955τρις δολ. (Λατινική Αμερική και Καραϊβική) μέχρι 1,649τρις δολ.οι χώρες τις Υπο-σαχάριες Αφρικής. (πίνακας 23)

Πίνακας 23 Εξέλιξη του Παγκόσμιου ΑΕΠ (ανά περιοχές)

Αυτό που παρατηρείται είναι ότι από το 1985 και μετά η οικονομία των χωρών της Αν. Ασίας και του Ειρηνικού (κυρίως της Κίνας) τον οποίων η οικονομία θεωρείται αναπτυσσόμενη συγκλίνει με αυτή των χωρών της Ευρώπης και των ΗΠΑ. Το 2010 ξεπερνάει την οικονομία των χωρών της Β. Αμερικής και το 2015 ξεπερνάει αυτή των χωρών της Ευρώπης και κεντρικής Ασίας. Είναι γεγονός ότι αυτές οι τρεις περιοχές παράγουν το 82,4% του συνολικού παγκόσμιου ΑΕΠ.

Στην Ασιατική αγορά οι πιο μεγάλες οικονομίες εντοπίζονται ανατολικά ενώ μόνο η Κίνα, η Ιαπωνία και η Νότια Κορέα, παράγουν αθροιστικά ανάλογο ΑΕΠ με τις ΗΠΑ⁴⁵. Στην Ευρώπη η Γερμανία είναι η μεγαλύτερη οικονομία με το Ηνωμένο Βασίλειο να ακολουθεί, γεγονός που καταδεικνύει για πολλούς και τον αντίκτυπο που θα έχει το Brexit όταν θα εφαρμοστεί πλήρως για την Ευρωπαϊκή οικονομία. Οι τέσσερις μεγαλύτερες οικονομίες της Νοτίου Αμερικής (Βραζιλία, Αργεντινή, Βενεζουέλα και Κολομβία) παράγουν μόνο το 4% του παγκόσμιου ΑΕΠ ενώ η Βραζιλία, ο οικονομικός γίγαντας της Νοτίου Αμερικής, παράγει ΑΕΠ που αντιστοιχεί μόλις στο 1/10 αυτού των ΗΠΑ. Τέλος οι τρεις μεγαλύτερες οικονομίες της Αφρικής (Νότια Αφρική, Αίγυπτος και Νιγηρία) δεν παράγουν περισσότερα από 1,5% του συνολικού παγκόσμιου ΑΕΠ.

⁴⁵ Bank n.d.

Στο Ακαθάριστο Εθνικό Κατά κεφαλήν εισόδημα (GNI per capita) πρώτη χώρα είναι η Ελβετία με 80.560\$ και ακολουθεί η Νορβηγία με 75.990\$. Στις πρώτες 20 θέσεις βρίσκονται Ευρωπαϊκές χώρες με εξαίρεση το Κατάρ (4^η), τις ΗΠΑ (πρώτη χώρα σε ΑΕΠ) που είναι τώρα στην 6^η θέση με 58.270\$ κατά κεφαλήν εισόδημα, τη Σιγκαπούρη (9^η), το Χογκ Κονγκ (11^η), τον Καναδάς (16^η), τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (19^η) και τη Νέα Ζηλανδία (20^η). Ενώ η Κίνα που ήταν δεύτερη σε συνολικό ΑΕΠ με 12,237 τρις δολ. τώρα βρίσκεται στην 66^η θέση με 8.690\$ κατά κεφαλήν και για αυτό κατατάσσεται στις αναπτυσσόμενες χώρες. Ομοίως, η Ινδία και η Βραζιλία που ήταν στην 6^η θέση και 9^η θέση όσον αφορά το συνολικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν τώρα βρίσκονται στην 140^η και 68^η θέση με 1.820\$ και 8.580\$ κατά κεφαλήν εισόδημα αντίστοιχα. Οι τρεις μεγαλύτερες οικονομίες της Αφρικής ως προς το συνολικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σύμφωνα με αυτό το διαχωρισμό τώρα βρίσκονται στην 86^η θέση η Νότια Αφρική, 121^η η Αίγυπτος και 136^η η Νιγηρία. Στους ακόλουθους πίνακες φαίνεται η παγκόσμια κατάταξη των high και middle economies με βάση το Ακαθάριστο Εθνικό Κατά κεφαλήν εισόδημα και επισημαίνεται ότι το μέσο παγκόσμιο κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα βρίσκεται στα 10.366\$ (2017).

Πίνακας 24 Παγκόσμια Κατάταξη Χωρών Βάση Εισοδήματος (2017)

High-income group <small>[edit]</small>							
Rank	Country	GNI per capita (US\$) ^[1]	Year	Rank	Country	GNI per capita (US\$) ^[1]	Year
1	Switzerland	80,560	2017	28	South Korea	28,380	2017
2	Norway	75,990	2017	29	Spain	27,180	2017
3	Luxembourg	70,260	2017	30	Malta	23,810	2017
4	Qatar	61,070	2017	31	Cyprus	23,720	2017
5	Iceland	60,830	2017	32	Slovenia	22,000	2017
6	United States	58,270	2017	33	Bahrain	20,240	2017
7	Ireland	55,290	2017	34	Saudi Arabia	20,080	2017
8	Denmark	55,220	2017	35	Portugal	19,820	2017
9	Singapore	54,530	2017	36	Estonia	18,190	2017
10	Sweden	52,590	2017	37	Czech Republic	18,160	2017
11	Australia	51,360	2017	38	Greece	18,090	2017
—	Hong Kong (China)	46,310	2017	39	Slovakia	16,610	2017
12	Netherlands	46,180	2017	40	Saint Kitts and Nevis	16,030	2017
13	Austria	45,440	2017	41	Barbados	15,540	2017
14	Finland	44,580	2017	42	Trinidad and Tobago	15,350	2017
15	Germany	43,490	2017	43	Uruguay	15,250	2017
16	Canada	42,870	2017	44	Lithuania	15,200	2017
17	Belgium	41,790	2017	45	Latvia	14,740	2017
18	United Kingdom	40,530	2017	46	Oman	14,440	2017
19	United Arab Emirates	39,130	2017	47	Seychelles	14,180	2017
20	New Zealand	38,970	2017	48	Antigua and Barbuda	14,170	2017
21	Japan	38,550	2017	49	Chile	13,610	2017
22	France	37,970	2017	50	Panama	13,100	2017
23	Israel	37,270	2017	51	Argentina	13,040	2017
24	Kuwait	31,430	2017	52	Hungary	12,870	2017
25	Italy	31,020	2017	53	Poland	12,710	2017
26	Brunei	29,600	2017	54	Palau	12,530	2017
27	Bahamas	29,170	2017	55	Croatia	12,430	2017

Upper-middle-income group [\[edit \]](#)

Rank	Country	GNI per capita (US\$) ^[1]	Year
56	Costa Rica	11,040	2017
57	Turkey	10,930	2017
—	<i>World</i>	10,366	2017
58	Nauru	10,220	2017
59	Mauritius	10,140	2017
60	Romania	9,970	2017
61	Malaysia	9,650	2017
61	Grenada	9,650	2017
63	Maldives	9,570	2017
64	Russia	9,230	2017
65	Saint Lucia	8,780	2017
66	China	8,690	2017
67	Mexico	8,610	2017
68	Brazil	8,580	2017
69	Lebanon	8,310	2017
70	Kazakhstan	7,890	2017
71	Bulgaria	7,760	2017
72	Montenegro	7,350	2017
73	Equatorial Guinea	7,060	2017
74	Saint Vincent and the Grenadines	6,990	2017
74	Dominica	6,990	2017
76	Botswana	6,820	2017
77	Turkmenistan	6,650	2017
78	Dominican Republic	6,630	2017
79	Gabon	6,610	2017
80	Libya	6,540	2017
81	Suriname	6,020	2017

Rank	Country	GNI per capita (US\$) ^[1]	Year
82	Peru	5,970	2017
83	Thailand	5,960	2017
84	Ecuador	5,890	2017
85	Colombia	5,830	2017
86	South Africa	5,430	2017
87	Iran	5,400	2017
88	Belarus	5,280	2017
89	Serbia	5,180	2017
90	Tuvalu	4,970	2017
90	Fiji	4,970	2017
92	Bosnia and Herzegovina	4,940	2017
93	Macedonia	4,880	2017
94	Marshall Islands	4,800	2017
95	Iraq	4,770	2017
96	Jamaica	4,750	2017
97	Namibia	4,600	2017
98	Guyana	4,460	2017
99	Belize	4,390	2017
100	Albania	4,320	2017
101	Samoa	4,100	2017
102	Azerbaijan	4,080	2017
103	Guatemala	4,060	2017
104	Tonga	4,010	2017
105	Armenia	4,000	2017
106	Jordan	3,980	2017
107	Algeria	3,960	2017
108	Paraguay	3,920	2017

Lower-middle-income group [\[edit \]](#)

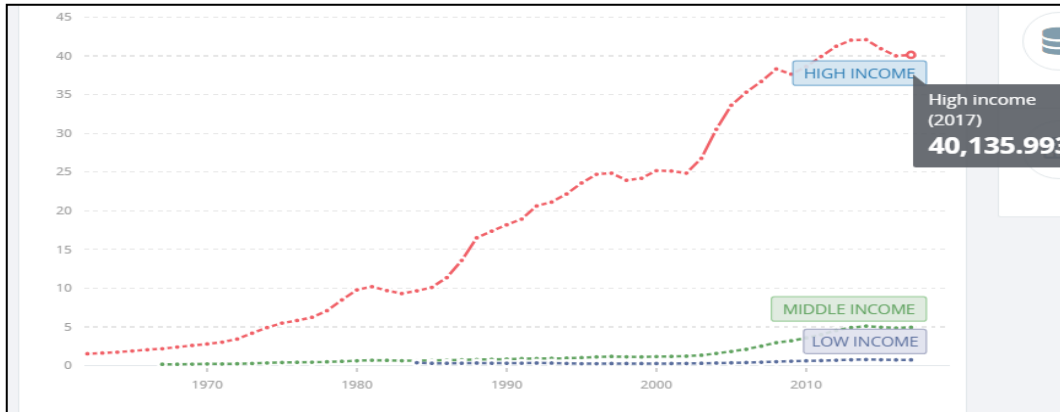
Rank	Country	GNI per capita (US\$) ^[1]	Year
109	Kosovo	3,690	2017
110	Sri Lanka	3,640	2017
111	Georgia	3,790	2017
112	Philippines	3,660	2017
113	Micronesia	3,590	2017
114	El Salvador	3,560	2017
115	Indonesia	3,540	2017
116	Tunisia	3,500	2017
117	Angola	3,330	2017
118	Mongolia	3,290	2017
119	Palestine	3,180	2017
120	Bolivia	3,130	2017
121	Egypt	3,010	2017
122	Cape Verde	2,990	2017
123	Swaziland	2,960	2017
124	Vanuatu	2,920	2017
125	Morocco	2,860	2017
126	Kiribati	2,780	2017
127	Bhutan	2,720	2017
128	Papua New Guinea	2,410	2017
129	Ukraine	2,390	2017
130	Sudan	2,380	2017
131	Laos	2,270	2017

Rank	Country	GNI per capita (US\$) ^[1]	Year
132	Honduras	2,250	2017
133	Moldova	2,180	2017
134	Vietnam	2,170	2017
135	Nicaragua	2,130	2017
136	Nigeria	2,080	2017
137	Uzbekistan	1,960	2017
138	Solomon Islands	1,920	2017
139	Djibouti	1,880	2017
140	India	1,820	2017
141	Timor-Leste	1,790	2017
142	São Tomé and Príncipe	1,770	2017
143	Pakistan	1,580	2017
144	Côte d'Ivoire	1,540	2017
145	Ghana	1,490	2017
146	Bangladesh	1,470	2017
147	Kenya	1,440	2017
148	Republic of Congo	1,360	2017
148	Cameroon	1,360	2017
150	Zambia	1,300	2017
151	Lesotho	1,280	2017
152	Cambodia	1,230	2017
153	Myanmar	1,190	2017
154	Kyrgyzstan	1,130	2017
155	Mauritania	1,100	2017

Επιπλέον είναι εμφανές από το ακόλουθο διάγραμμα ότι το μέσο κατά κεφαλήν εισόδημα των αναπτυσσόμενων χωρών αυξάνεται ραγδαία μετά το 1985 (η τάση υπάρχει και από τη δεκαετία του 1970) σε σχέση τόσο με το μέσο όρο

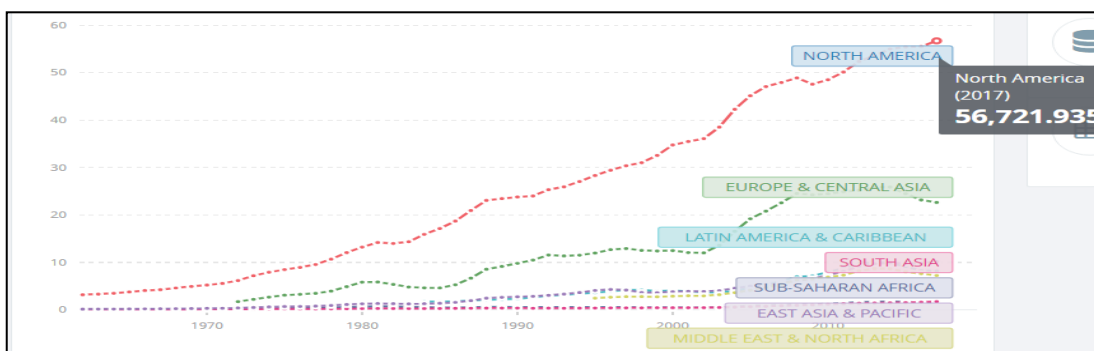
παγκοσμίως όσο και με αυτό των αναπτυσσόμενων και υποανάπτυκτων χωρών. Συγκεκριμένα το έτος 1985 το GNI per capita για τις αναπτυγμένες χώρες είναι 10.105,11\$ ενώ των υπολοίπων (low and middle income) στα 622,515\$.

Πίνακας 25 Εξέλιξη GNI per capita (WORLD BANK 2017)

Το έτος 2002 το GNI per capita για τις αναπτυγμένες χώρες φτάνει τα 24.866,463\$ ενώ των υπολοίπων (low and middle income) στα 1.131,672\$. Δηλαδή υπάρχει μια μεγάλη αύξηση στο κατά κεφαλήν εισόδημα των αναπτυγμένων χωρών σε αντίθεση με αυτό των αναπτυσσόμενων η οποία συνεχίζεται μέχρι και το 2017 όπου είναι αντίστοιχα 40.135,993\$ και 4.450,723\$. Βέβαια είναι προφανές ότι ο μέσος όρος σε αυτή την περίπτωση δεν αντιπροσωπεύει την πραγματική εικόνα σε ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες καθώς υπάρχουν 30 χώρες με κατά κεφαλήν εισόδημα μεγαλύτερο από 5.000\$.

Πίνακας 26 Εξέλιξη GNI per capita κατά περιοχές (WORLD BANK 2017)

Η ίδια κατάσταση και τάση παρατηρείται και αν γίνει η σύγκριση του κατά κεφαλήν εισοδήματος ανά περιοχές (πίνακας 26) όπου βλέπουμε την τάση για αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος από τη δεκαετία του 1970 και από το 1985 και μετά στις αναπτυγμένες οικονομικά περιοχές που περιλαμβάνουν τις χώρες

της Β.Αμερικής κατά κύριο λόγο, και της Ευρώπης και της κεντρικής Ασίας σε αντίθεση με τις αναπτυσσόμενες οικονομίες των περιοχών της Ανατολικής Ασίας και του Ειρηνικού, Λατινική Αμερικής και Καραϊβικής, της υπο-σαχάριας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής και Β.Αφρικής.

Παγκοσμιοποίηση και Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ)

Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις παρουσίασαν ανάπτυξη μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και συγκεκριμένα μετά το 1950. Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1960 ο ρυθμός αύξησης των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων ήταν μεγαλύτερος από τον ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ των αντίστοιχων οικονομιών των χωρών. Ενώ από το 1967 μέχρι το 1976 το απόθεμα των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων είχε αύξηση ίση με τον ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ των ανεπτυγμένων χωρών⁴⁶.

Ακολούθως το 1980 το παγκόσμιο απόθεμα των εισροών των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων ήταν περίπου \$701δισ με τις παγκόσμιες εισροές να ανέρχονται σε \$54δισ περίπου. Για τις αναπτυσσόμενες χώρες το παγκόσμιο απόθεμα των εισροών ήταν στα \$294δισ (εισροές \$7,3δισ) και για τις αναπτυγμένες στα \$407δισ (εισροές \$47δισ) σύμφωνα με τη διάκριση των United Nations Conference on Trade and Development ⁴⁷. Ενώ σύμφωνα με το διαχωρισμό της παγκόσμιας τράπεζας το παγκόσμιο απόθεμα των εισροών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων ήταν \$604δισ για τις High income economies και \$94δισ για τις middle income economies και τα υπόλοιπα \$4δισ, για τις low income economies.

Αντίστοιχα το 1990 οι παγκόσμιες εισροές ήταν \$205δισ με το απόθεμα να είναι στα \$2,2τρς. Οι αναπτυγμένες χώρες κατείχαν τα \$170δισ όταν το απόθεμα τους έφτανε τα \$1,68τρς και για τις αναπτυσσόμενες χώρες αντίστοιχα οι εισροές ήταν \$34δισ (απόθεμα \$508δισ). Σύμφωνα με την παγκόσμια τράπεζα για τις High income economies οι εισροές το 1990 ήταν \$182δισ, για τις middle income economies \$22δισ και για τις low income economies \$0,5δισ.

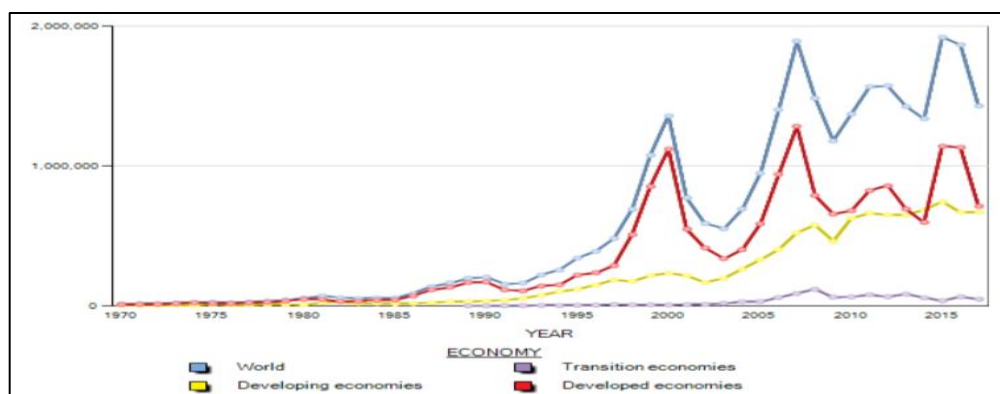
Αυτή η τάση για τις εισροές των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων που εμφανίστηκε τη δεκαετία του 1980 με την υπεροχή των αναπτυγμένων χωρών σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες συνεχίζεται μέχρι και το 2010 με έτη κορύφωσης τα

⁴⁶ Κυρκιλής 2010, Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

⁴⁷ Unctadstat.unctad.org

έτη 2000 και 2007 όπως φαίνεται στο ακόλουθο διάγραμμα και πίνακα των United Nations Conference on Trade and Development όπου φαίνονται τα αντίστοιχα μεγέθη των εισροών για τις αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες καθώς και η εξέλιξη τους (σε εκατ.δολ):

Πίνακας 27 Εξέλιξη των Εισροών των ΑΞΕ ανά Κατηγορία χωρών

Πίνακας 28 Εξέλιξη των Εισροών των ΑΞΕ ανά Κατηγορία χωρών

YEAR	1970	1975	1980	1990	2000	2007	2008	2009
ECONOMY								
World	13257.02	26391.99	54395.65	204905	1358613	1893815	1485205	1179064
Developing economies	3765.683	9537.792	7395.549	34648.57	231581.1	522411.3	577702.4	461004.4
Transition economies	-	75.2	5924.341	87233.23	117733.2	61778.68
Developed economies	9491.335	16854.2	46976.5	170195.3	1121110	1284171	789769.6	656281.2
YEAR	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ECONOMY								
World	1371919	1567677	1574712	1425377	1338532	1921306	1867533	1429807
Developing economies	628479.9	663855.7	651500.4	648538.5	685292	744032.5	670158.2	670658
Transition economies	63675.4	79429.51	64948.22	83684.34	56540.7	36022.44	64129.29	46766.54
Developed economies	679764	824391.3	858262.9	693153.7	596699.1	1141251	1133245	712382.9

Για έτος 2017 παρουσιάζεται μια σύγκλιση σε ότι αφορά τις εισροές στις αναπτυγμένες με τις αναπτυσσόμενες χώρες. Συγκεκριμένα το 2017 το παγκόσμιο απόθεμα των εισροών των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων έφτασε τα \$31,5τρς (εισροές \$1,4τρς) ποσό που αντιστοιχεί στο 39,24% του παγκόσμιου ΑΕΠ. Για τις αναπτυγμένες χώρες το απόθεμα αντιστοιχούσε σε \$20,3τρς που ισοδυναμεί με το 43,79% του ΑΕΠ των χωρών αυτών με το μέγεθος των εισροών τους να φτάνει στα \$712δισ. Ενώ οι αναπτυσσόμενες χώρες είχαν απόθεμα \$10,4τρς που αντιστοιχεί στο 32,58% του ΑΕΠ και οι εισροές τους έφταναν στα \$671δισ.

Παρατηρείται δηλαδή για το 2017 ένα κλείσιμο της ψαλίδας σε ότι αφορά τις καθарές εισροές μεταξύ των αναπτυσσόμενων και αναπτυσσόμενων χωρών. Διευκρινίζεται ότι μετά τη δεκαετία του 1980 εμφανίζονται και οι transition οικονομίες σύμφωνα με τα United Nations Conference on Trade and Development όπου για το 2017 οι εισροές των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων τους ανέρχονται σε \$47δισ και το απόθεμα των εισροών σε αυτές τις χώρες είναι \$839δισ που αντιστοιχεί στο 39,38% του ΑΕΠ τους.

Σύμφωνα με την παγκόσμια τράπεζα το έτος 2017 και όσον αφορά τις High income economies οι εισροές των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων αντιστοιχούν στο 1,81% του ΑΕΠ τους ενώ για τις middle income economies και low income economies είναι ομοίως στο 1,81% και 3,51% αντίστοιχα.

Αυτό που παρατηρείται είναι ότι ως προς το ποσοστό του ΑΕΠ οι εισροές στις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις από το 1970 – 1980 κυμαίνονται από 0,22% - 0,80% για τις αναπτυσσόμενες χώρες ενώ για τις αναπτυγμένες από 0,32% – 0,53%. Ενώ από το 2000 μέχρι το 2017 για τις αναπτυσσόμενες και αναπτυγμένες χώρες κυμαίνεται αντίστοιχα από 1,23% - 2,96% και 1,22% - 3,31%.

Ως προς το ποσοστό του ΑΕΠ δηλαδή παρατηρείται ότι τόσο οι αναπτυσσόμενες χώρες όσο και οι αναπτυγμένες χώρες έχουν την ίδια ποσοστιαία αντιστοιχία των εισροών των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων ως προς το ΑΕΠ τους.

Η πρώτη χώρα παγκοσμίως, όπως φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα⁴⁸, σε σχέση με τις εισροές των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων για το έτος 2016 (στοιχεία του 2017) είναι οι ΗΠΑ με \$391δισ ενώ η δεύτερη χώρα είναι η Μ.Βρετανία με \$254δισ και τρίτη η Κίνα (η οποία είναι αναπτυσσόμενη) με \$134δισ. Δηλαδή οι ΗΠΑ κατέχουν περίπου το 34% των εισροών στις αναπτυγμένες χώρες και μαζί με την Μ.Βρετανία το 56% ενώ η Κίνα το 20% των αναπτυσσόμενων χωρών.

Στον ακόλουθο πίνακα φαίνονται οι είκοσι πρώτες χώρες σύμφωνα με τις εισροές των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων όπου βλέπουμε να υπάρχουν μέσα πέραν των αναπτυγμένων Ευρωπαϊκών χωρών και η Σιγκαπούρη, η Κορέα, ο Καναδάς, το Χονγκ Κονγκ, η Βραζιλία (πρώτη αναπτυσσόμενη χώρα στην

⁴⁸ UNCTAD Handbook of Statistics 2017 - Economic trends

Λατινική Αμερική με εισροές \$59δισ), το Μεξικό αλλά και οι Παρθένοι Νήσοι και τα νησιά Κέιμαν που όμως θεωρούνται φορολογικοί παράδεισοι:

Πίνακας 29 Παγκόσμια Κατάταξη Χωρών Βάση Εισροών ΑΞΕ

Economy (Ranked by inflow value)	Inflows		Inward stock
	Value	Ratio to GDP	Ratio to GDP
	(Billions of US\$)	(Percentage)	(Percentage)
United States	391	2.1	34
United Kingdom	254	9.8	46
China	134	1.2	12
China, Hong Kong SAR	108	33.7	496
Netherlands	92	12.0	105
Singapore	62	20.9	372
British Virgin Islands*	59	6 243.3	66 948
Brazil	59	3.3	35
Australia	48	3.8	45
Cayman Islands*	45	1 184.2	9 311
India	44	2.0	14
Russian Federation	38	2.9	30
Canada	34	2.2	62
Belgium	33	7.1	101
Italy	29	1.6	19
France	28	1.2	28
Luxembourg	27	46.1	421
Mexico	27	2.6	47
Ireland	22	7.6	286
Sweden	20	3.8	57

* Financial centre in the Caribbean

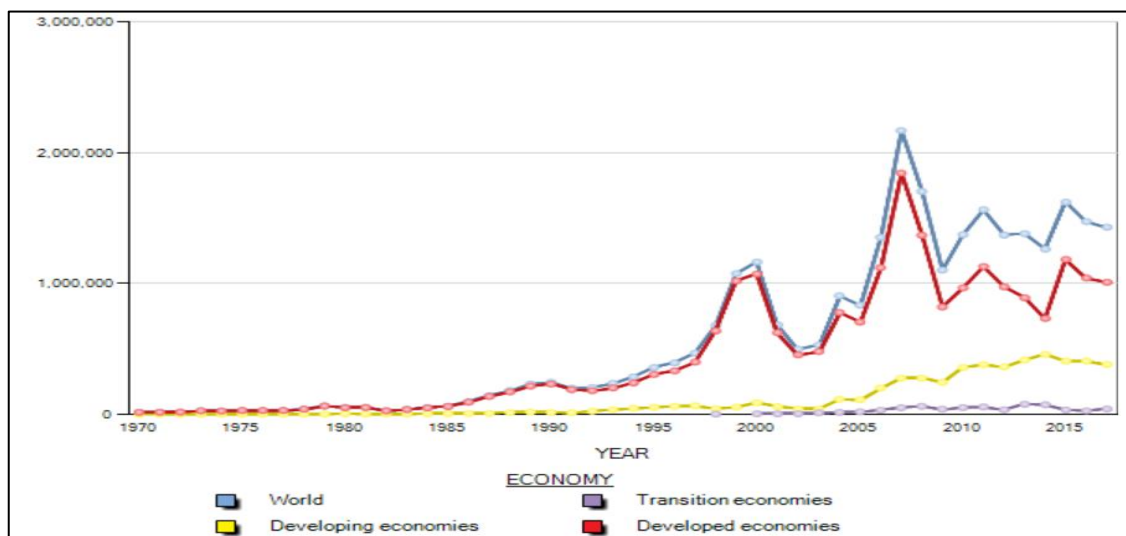
Όσον αφορά τις παγκόσμιες εκροές, σύμφωνα με τον ακόλουθο πίνακα και το σχεδιάγραμμα, για τα αντίστοιχα έτη, το 1980 ήταν περίπου \$52δισ και το 1990 \$244δισ ενώ το 2017 έφτασε τα \$1,43τρισ. Αντίστοιχα για τις αναπτυγμένες χώρες ήταν τα \$49δισ το 1980, τα \$230δισ το 1990 και το \$1τρισ το 2017 με το απόθεμα για τη συγκεκριμένη χρονιά να είναι \$23,5τρισ που αντιστοιχεί στο 50% του ΑΕΠ τους. Ομοίως οι αναπτυσσόμενες χώρες είχαν εκροές το 1980 στα \$2,3δισ, το 1990 στα \$13δισ και το 2017 στα \$380δισ με το απόθεμα για τη συγκεκριμένη χρονιά να είναι \$6,9τρισ. που αντιστοιχεί στο 22% του ΑΕΠ τους.

Πίνακας 30 Εξέλιξη των Εκροών των ΑΞΕ ανά Κατηγορία χωρών

YEAR	1970	1975	1980	1990	2000	2007	2008	2009
ECONOMY								
World	14141.06	28488.17	52085.03	243878.2	1163674	2169105	1703548	1101887
Developing economies	40.61699	430.7363	2727.767	13111.42	88721.45	276036.4	275037.4	243098.5
Transition economies	3166.97	49184.66	60283.91	38377.42
Developed economies	14100.45	28057.43	49357.26	230766.8	1071786	1843884	1368227	820410.8

YEAR	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ECONOMY								
World	1373658	1563807	1369508	1380875	1262007	1621890	1473283	1429972
Developing economies	357270.3	379425.9	362661.3	414975.9	457994.3	406236.6	406667.7	380774.8
Transition economies	50487.76	55648.26	33192.9	75787.36	72343.19	32085.37	25157.2	39988.9
Developed economies	965900.3	1128733	973653.5	890111.6	731670	1183568	1041458	1009208

Πίνακας 31 Εξέλιξη των Εκροών των ΑΞΕ ανά Κατηγορία χωρών

Η πρώτη χώρα παγκοσμίως σε σχέση με τις εκροές των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων για το έτος 2016 (στοιχεία του 2017) είναι οι ΗΠΑ με \$299δισ ενώ δεύτερη χώρα είναι η Κίνα (η οποία είναι αναπτυσσόμενη) με \$183δισ.

Πίνακας 32 Παγκόσμια Κατάταξη Χωρών Βάση Εκροών ΑΞΕ

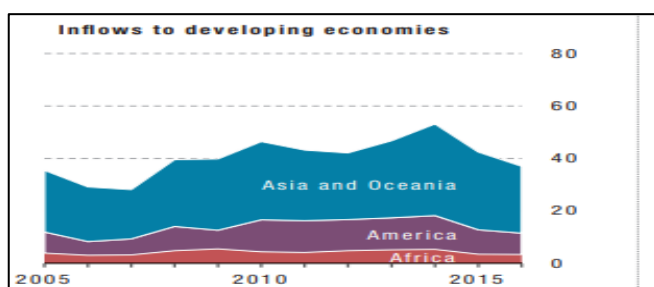
Economy (Ranked by outflow value)	Outflows		Outward stock
	Value (Billions of US\$)	Ratio to GDP (Percentage)	Ratio to GDP (Percentage)
United States	299	1.6	34
China	183	1.6	11
Netherlands	174	22.7	164
Japan	145	3.0	28
British Virgin Islands*	95	10 017.3	91 570
Canada	66	4.3	79
China, Hong Kong SAR	62	19.5	477
France	57	2.3	51
Ireland	45	15.2	283
Spain	42	3.4	42
Germany	35	1.0	40
Luxembourg	32	54.3	395
Switzerland	31	4.6	170
Korea, Republic of	27	2.0	22
Russian Federation	27	2.1	26
Cayman Islands*	26	677.8	5 398
Singapore	24	8.1	231
Sweden	23	4.5	75
Italy	23	1.2	25
Finland	23	9.7	52

* Financial centre in the Caribbean

Δηλαδή οι ΗΠΑ κατέχουν περίπου το 29% των εκροών στις αναπτυγμένες χώρες ενώ μόνο η Κίνα το 45% των αναπτυσσόμενων χωρών. Στον παραπάνω πίνακα φαίνονται οι είκοσι πρώτες χώρες σύμφωνα με τις εκροές των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων όπου βλέπουμε να είναι μέσα πέραν των Ευρωπαϊκών χωρών και η Ιαπωνία, η Σιγκαπούρη, η Κορέα, ο Καναδάς, το Χονγκ Κονγκ, οι Παρθένοι Νήσοι και τα νησιά Κέιμαν.

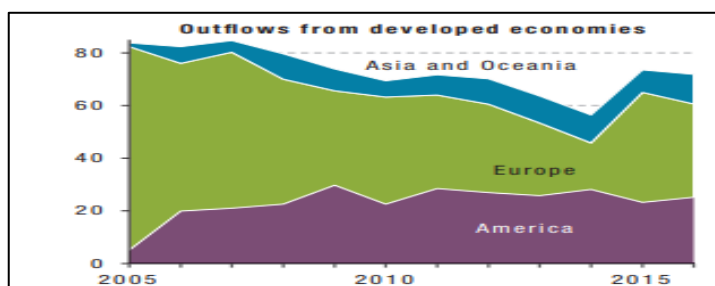
Συμπερασματικά και όσον αφορά για τα τελευταία χρόνια, το 2016 οι αναπτυσσόμενες οικονομίες προσέλκυσαν το ένα τρίτο των παγκόσμιων εισροών των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων. Αυτό το μερίδιο ήταν πάνω από 50 τοις εκατό το 2014, αλλά έχει συρρικνωθεί τα τελευταία δύο χρόνια. Το 2016, το ένα τέταρτο των παγκόσμιων Άμεσων Ξένων Επενδύσεων κατευθύνθηκε στις αναπτυσσόμενες οικονομίες της Ασίας και της Ωκεανίας και λιγότερο από το 10 τοις εκατό στις αναπτυσσόμενες οικονομίες στην Αφρική και την Αμερική στο καθένα όπως φαίνεται και στο ακόλουθο σχήμα⁴⁹

Πίνακας 33 Ποσοστό Εισροών των ΑΞΕ προς τις Αναπτυσσόμενες Χώρες

Αναφορικά με την προέλευση των παγκόσμιων Άμεσων Ξένων Επενδύσεων, περίπου το 70% ξεκίνησαν από τους επενδυτές από ανεπτυγμένες οικονομίες και από αυτά το 35% προέρχεται από την Ευρώπη και το Ηνωμένο Βασίλειο και το 25% από τη Βόρεια Αμερική όπως φαίνεται στο ακόλουθο σχήμα:

Πίνακας 34 Παγκόσμια Προέλευση των ΑΞΕ

⁴⁹ UNCTAD Handbook of Statistics 2017 - Economic trends

Παγκοσμιοποίηση και Εισαγωγές - Εξαγωγές .

Όσον αφορά τον τομέα των εισαγωγών – εξαγωγών⁵⁰, ο οποίος συμβάλει σημαντικά και στην παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη, το έτος 1970 οι παγκόσμιες εξαγωγές ήταν \$318δισ με τις αναπτυγμένες χώρες να κατέχουν τα \$242δισ και τις αναπτυσσόμενες τα \$60δισ.

Πίνακας 35 Παγκόσμια Εξέλιξη στον Τομέα των Εξαγωγών

YEAR	1970	1975	1990	2000	2008	2009	2010
World	318152.9	877056.8	3495675	6452318	16154574	12558092	15306977
Developing economies	60825.06	213920.6	843067.5	2059532	6301983	5004558	6440690
Transition economies	14478.9	37388.3	118378	149573.3	724495.7	466797.7	609144.7
Developed economies	242848.9	625748	2534230	4243212	9128095	7086736	8257142
YEAR	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
World	18334097	18501962	18954504	18970335	16524681	16032342	17707431
Developing economies	7901092	8230285	8444716	8450960	7390508	7037303	7851122
Transition economies	810636.7	822653.5	806152.3	762014	522256.6	443368.7	549058.6
Developed economies	9622368	9449023	9703635	9757362	8611917	8551670	9307251

Το 1975 οι παγκόσμιες εξαγωγές ανήλθαν σε \$877δισ και το 1990 έφτασαν τα \$3,5τρισ. Το 2000 περίπου διπλασιάστηκαν φτάνοντας τα \$6,5τρισ και η μεγάλη άνοδος συνεχίζεται μέχρι το 2008 όπου η κρίση επηρέασε και αυτόν τον τομέα. Από \$16,15τρισ το 2008 έπεσαν σε \$12,55τρισ το 2009. Όμως από το 2010 μέχρι το 2014 το μέγεθος των εξαγωγών σε παγκόσμιο επίπεδο αυξάνεται με αποκορύφωμα το έτος 2014 όπου έφτασαν σε \$18,97τρισ και το έτος 2017 είναι στα \$17,7τρισ.

Όσον αφορά τις αναπτυγμένες χώρες κατέχουν τη μερίδα του λέοντος στον τομέα των εξαγωγών αφού σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες η διαφορά συνεχώς διευρύνεται σε ποσοτικά νούμερα. Το 1970 οι αναπτυγμένες χώρες είχαν \$242δισ σε αντίθεση με τις αναπτυσσόμενες χώρες που ήταν στα \$60δισ. Το έτος 2000 οι εξαγωγές στις αναπτυγμένες χώρες φτάνουν τα \$4,2τρισ σε σχέση με τα \$2τρισ των αναπτυσσόμενων. Η μέγιστη διαφορά είναι τη χρονιά 2008 όπου οι αναπτυγμένες έχουν \$9,128τρισ σε αντίθεση με τα \$6,3τρισ των αναπτυσσόμενων. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια σύγκλιση στον τομέα των εξαγωγών σε

⁵⁰ <http://unctadstat.unctad.org>, TOTAL MERCHANDISE TRADE, 2017

απόλυτο μέγεθος όπου για το 2017 οι αναπτυγμένες έχουν \$9,3τρις ενώ οι αναπτυσσόμενες \$7,85τρις.

Ενώ δηλαδή τη δεκαετία του 1990 οι εξαγωγές των αναπτυγμένων χωρών είχαν κυμανθεί σε ποσοστό περίπου στο 72%, στο σύνολο των παγκόσμιων εξαγωγών, την τελευταία δεκαετία έπεσαν περίπου στο 52% συγκλίνοντας με αυτές των αναπτυσσόμενων (44%). Τα τελευταία χρόνια και ειδικότερα το 2016, το παγκόσμιο εμπόριο εμπορευμάτων που αποτιμάται σε δολάρια Ηνωμένων Πολιτειών μειώθηκε για δεύτερη συνεχή χρονιά. Οι συνολικές εξαγωγές ύψους 16,0 τρισεκατομμυρίων δολαρίων που καταγράφηκαν για το 2016 ήταν λιγότερες από το 2015 κατά 502 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ (3%). Έτσι, οι παγκόσμιες εξαγωγές υποχώρησαν κάτω από τα επίπεδα του 2008 (16,1 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ) που ήταν το έτος έκρηξης της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης.

Όσον αφορά μεμονωμένα τις χώρες η Κίνα με 2,1 τρις δολάρια, οι ΗΠΑ με 1,5 τρις δολάρια και η Γερμανία με 1,3 τρις δολάρια ήταν οι μεγαλύτερες οικονομίες εξαγωγής στον κόσμο το 2016.

Σε γενικές γραμμές πάντως στις εξαγωγές κυριαρχούν οι ανεπτυγμένες οικονομίες. Οι εξαγωγές πολλών αναπτυσσόμενων οικονομιών στην Αφρική και την Αμερική ήταν χαμηλά σε σχέση με το μέγεθός τους. Παρά την παγκόσμια πτώση του εμπορίου, πολλοί μεγάλοι εξαγωγείς στην Ευρώπη καθώς και στην Ανατολική και Νοτιοανατολική Ασία αύξησαν τις πωλήσεις αγαθών τους στην παγκόσμια αγορά.

Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται οι πρώτες σε εξαγωγές και εισαγωγές αναπτυσσόμενες χώρες ανά περιοχή για το έτος 2016. Στην περιοχή της Αφρικής πρώτη χώρα στις εξαγωγές είναι η Ν.Αφρική με πολύ μικρό όμως ποσοστό στο παγκόσμιο εμπόριο ίσο με 0,47% και ακολουθούν η Νιγηρία και η Αλγερία. Στην περιοχή της Αμερικής πρώτη χώρα είναι το Μεξικό (\$374δισ) και ακολουθεί η Βραζιλία (\$185δισ) και η Χιλή (\$61δισ) ενώ στην Ασία και Ωκεανία πρώτη χώρα είναι η Κίνα (\$2098δισ) με το ποσοστό της στο παγκόσμιο εμπόριο να φτάνει το 13,12% και ακολουθεί το Χονγκ Κονγκ με \$517δισ (ποσοστό 3,23%) η Κορέα (\$495δισ), η Σιγκαπούρη (\$338δισ) και η Ταιβάν (\$280δισ).

Πίνακας 36 Πρώτες αναπτυσσόμενες χώρες σε εισαγωγές και εξαγωγές 2016

Developing economies: Africa							
Exporter (Ranked by value)	Value (Billions of US\$)	Share in world total (Percentage)	Annual growth rate (Percentage)	Importer (Ranked by value)	Value (Billions of US\$)	Share in world total (Percentage)	Annual growth rate (Percentage)
South Africa	75	0.47	-7.8	South Africa	(e) 92	(e) 0.57	(e) -12.5
Nigeria	33	0.21	-36.2	Egypt	56	0.35	-12.2
Algeria	29	0.18	-16.7	Nigeria	47	0.29	-9.6
Angola	27	0.17	-17.7	Morocco	42	0.26	9.0
Egypt	25	0.16	19.3	Nigeria	39	0.24	-18.8
Developing Africa	349	2.18	-10.5	Developing Africa	494	3.06	-10.9

Developing economies: America							
Exporter (Ranked by value)	Value (Billions of US\$)	Share in world total (Percentage)	Annual growth rate (Percentage)	Importer (Ranked by value)	Value (Billions of US\$)	Share in world total (Percentage)	Annual growth rate (Percentage)
Mexico	374	2.34	-1.7	Mexico	398	2.46	-1.9
Brazil	185	1.16	-3.1	Brazil	143	0.89	-19.8
Chile	61	0.38	-2.6	Chile	59	0.36	-5.9
Argentina	58	0.36	1.7	Argentina	56	0.34	-6.9
Peru	37	0.23	7.6	Colombia	45	0.28	-17.0
Developing America	886	5.54	-4.0	Developing America	932	5.77	-9.5

Developing economies: Asia and Oceania							
Exporter (Ranked by value)	Value (Billions of US\$)	Share in world total (Percentage)	Annual growth rate (Percentage)	Importer (Ranked by value)	Value (Billions of US\$)	Share in world total (Percentage)	Annual growth rate (Percentage)
China	2 098	13.12	-7.7	China	1 588	9.83	-5.5
China, Hong Kong SAR	517	3.23	1.2	China, Hong Kong SAR	547	3.39	-2.2
Korea, Republic of	495	3.10	-5.9	Korea, Republic of	406	2.52	-6.9
Singapore	338	2.11	-2.5	India	360	2.23	-8.4
China, Taiwan Province of	280	1.75	-1.8	Singapore	292	1.81	-1.6
Developing Asia and Oceania	5 754	35.99	-4.7	Developing Asia and Oceania	5 166	31.99	-4.4

Στον τομέα των εισαγωγών το 1970 οι εισαγωγές των αναπτυσσόμενων κρατών αντιστοιχούσαν στο 77% του παγκόσμιου εμπορίου σε αντίθεση με των αναπτυσσόμενων χωρών που ήταν 23%. Το 1980 έπεσε περίπου στο 72% αλλά διατηρήθηκε σε αυτά περίπου τα επίπεδα μέχρι λίγα χρόνια πριν την κρίση του 2008 όπου έπεσαν στο 61% του παγκόσμιου εμπορίου σε σχέση με το 39% των αναπτυσσόμενων χωρών. Από τότε μέχρι και το 2017 υπάρχει περαιτέρω σύγκλιση ως προς το ποσοστό του παγκόσμιου εμπορίου φτάνοντας το 2017 να είναι 55,7% (για τις αναπτυσσόμενες) και 43,3% (για τις αναπτυσσόμενες). Σε απόλυτα μεγέθη για το έτος 2017 οι αναπτυσσόμενες έχουν \$10,032τρς εισαγωγές και οι αναπτυσσόμενες \$7,96τρς αντίστοιχα (πίνακας 37).

Πίνακας 37 Παγκόσμια Εξέλιξη στον Τομέα των Εισαγωγών

YEAR	1970	1975	1980	1985	1990	1995
World	330424.3	910886.4	2091006	2026669	3609255	5234375
Developing economies	61291.98	203764.9	502416.3	473191.3	799638.8	1504718
Transition economies	14606	44668	83591	95122	140131	101658.9
Developed economies	254526.3	662453.5	1504998	1458356	2669485	3627998
YEAR	2000	2007	2008	2009	2010	2017
World	6654569	14224242	16470574	12698808	15420597	17992955
Developing economies	1917995	4719189	5749519	4652314	6024202	7510216
Transition economies	91837.07	419890.5	552473	370070.8	453466.3	450376.6
Developed economies	4644736	9085162	10168582	7676423	8942928	10032362

Πρώτη χώρα στον κόσμο στις εισαγωγές για το έτος 2017 είναι οι ΗΠΑ με \$2,4τρεις ενώ δεύτερη είναι η Κίνα με \$1,84τρεις και τρίτη η Γερμανία με \$1,16τρεις. Στην περιοχή της Αφρικής (πίνακας 36) για το έτος 2016 πρώτη χώρα στις εισαγωγές είναι και πάλι η Ν.Αφρική με πολύ μικρό όμως ποσοστό στο παγκόσμιο εμπόριο ίσο με 0,57% που αντιστοιχεί σε \$92δισ και ακολουθούν η Αίγυπτος με \$56δισ και η Αλγερία με \$47δισ. Στην περιοχή της Αμερικής πρώτη χώρα είναι το Μεξικό (\$398δισ) και ακολουθεί η Βραζιλία (\$143δισ) και η Χιλή (\$59δισ) ενώ στην Ασία και Ωκεανία πρώτη χώρα είναι η Κίνα (\$1.588δισ) με το ποσοστό της στο παγκόσμιο εμπόριο να φτάνει σε 9,83% και ακολουθεί το Χονγκ Κονγκ με \$547δισ (ποσοστό 3,4%) η Κορέα (\$406δισ), η Ινδία (\$360δισ) και η Σιγκαπούρη (\$292δισ).

Πίνακας 38 Παγκόσμια Προέλευση και Προορισμός Εξαγωγών 2106) (δισ)

Origin	Destination						
	World	Total	Africa	America	Asia and Oceania	Transition economies	Developed economies
World	15 940 (100)	6 563 (41)	502 (3)	900 (6)	5 161 (32)	361 (2)	8 924 (56)
Developing economies	6 969 (100)	3 969 (57)	287 (4)	352 (5)	3 330 (48)	109 (2)	2 863 (41)
Developing economies: Africa	350 (100)	178 (51)	62 (18)	8 (2)	108 (31)	2 (1)	164 (47)
Developing economies: America	883 (100)	324 (37)	16 (2)	146 (17)	162 (18)	7 (1)	547 (62)
Developing economies: Asia and Oceania	5 735 (100)	3 468 (60)	208 (4)	198 (3)	3 061 (53)	100 (2)	2 151 (38)
Transition economies	452 (100)	135 (30)	16 (4)	6 (1)	113 (25)	81 (18)	235 (52)
Developed economies	8 519 (100)	2 458 (29)	199 (2)	541 (6)	1 718 (20)	171 (2)	5 826 (68)

Note: Percentage of exports to the whole world in parentheses.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι οι εξαγωγές των αναπτυσσόμενων οικονομιών, όπως φαίνεται στον παραπάνω πίνακα, που είναι \$6.969δισ (για το έτος 2016) προορίζονται κατά κύριο λόγο σε αναπτυσσόμενες οικονομίες (\$3.969δισ) και ακολούθως σε αναπτυγμένες (\$2.863δισ). Ενώ οι εξαγωγές των αναπτυγμένων χωρών \$8.519 προορίζονται περισσότερο σε αναπτυγμένες χώρες (\$5.826δισ) και ακολούθως σε αναπτυσσόμενες χώρες (2.458δισ). Αναλυτικά οι κύριες χώρες προορισμού των εξαγωγών των αναπτυσσόμενων οικονομιών και οι κύριες χώρες προέλευσης των εισαγωγών τους φαίνονται στους ακόλουθους πίνακες:

Πίνακας 39 Κύριος Προορισμός Εξαγωγών Αναπτυσσόμενων Οικονομιών

Destination (Ranked by value of exports)	Rank		Value (Billions of US\$)	2016	
	2016	2011		Share in total exports (Percentage)	Cumulative share (Percentage)
United States	1	1	1 178	16.9	16.9
China	2	2	856	12.3	29.2
China, Hong Kong SAR	3	4	463	6.6	35.8
Japan	4	3	384	5.5	41.3
India	5	5	244	3.5	44.8
Korea, Republic of	6	6	237	3.4	48.2
Singapore	7	7	178	2.6	50.8
Germany	8	9	172	2.5	53.3
Viet Nam	9	22	161	2.3	55.6
Netherlands	10	10	152	2.2	57.8
United Kingdom	11	11	148	2.1	59.9
United Arab Emirates	12	16	134	1.9	61.8
China, Taiwan Province of	13	8	132	1.9	63.7
Malaysia	14	13	131	1.9	65.6
Thailand	15	17	122	1.7	67.3
Rest of the world	–	–	2 276	32.7	100.0
World	–	–	6 969	100.0	100.0

Πίνακας 40 Κύρια Προέλευση Εισαγωγών Αναπτυσσόμενων Οικονομιών

Origin (Ranked by value of imports)	Rank		Value (Billions of US\$)	2016	
	2016	2011		Share in total imports (Percentage)	Cumulative share (Percentage)
China	1	1	1 047	16.0	16.0
United States	2	2	733	11.2	27.2
Japan	3	3	457	7.0	34.2
Korea, Republic of	4	4	361	5.5	39.7
China, Taiwan Province of	5	6	289	4.4	44.1
Germany	6	5	282	4.3	48.5
Malaysia	7	8	174	2.7	51.1
India	8	11	155	2.4	53.5
Thailand	9	14	141	2.2	55.6
Australia	10	10	140	2.1	57.8
Singapore	11	9	138	2.1	59.9
France	12	15	128	2.0	61.9
Brazil	13	12	124	1.9	63.7
United Arab Emirates	14	13	122	1.9	65.6
Saudi Arabia	15	7	118	1.8	67.4
Rest of the world	–	–	2 130	32.6	100.0
World	–	–	6 539	100.0	100.0

Μελέτη περίπτωσης

Στο σημείο αυτό θα συγκριθούν ορισμένες αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες όσον αφορά τους οικονομικούς δείκτες που αναφέρθηκαν στο παρόν κεφάλαιο. Η σύγκριση αποσκοπεί στο να διαπιστωθεί κατά πόσο η τάση σε αυτούς τους δείκτες των χωρών αυτών συμβαδίζει με τη γενικότερη τάση του μέσου όρου των αναπτυσσόμενων και αναπτυγμένων χωρών αλλά και να δοθεί μια όσο το δυνατότερο πιο σφαιρική εικόνα για την οικονομική ανάπτυξη σε όλους τους προαναφερθέντες τομείς. Για αυτό το λόγο όμως δε θα μελετηθούν ηγέτιδες δυνάμεις ανά περιοχή. Ως κριτήριο επιλογής θα ληφθεί ο πληθυσμός για το έτος 1973 και φυσικά οι συγκεκριμένες χώρες να καλύπτουν όλες τις περιοχές του πλανήτη και όλες τις κατηγορίες εισοδημάτων. Οι χώρες που επιλέχθηκαν και οι οποίες είχαν παρόμοιο πληθυσμό το έτος 1973, όπως φαίνεται στο ακόλουθο πίνακα, είναι η Μιανμάρ (low middle income), η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό (low middle income), ο Καναδάς (high income economy), το Περού (upper middle income), η Ολλανδία (high income), το Καζακστάν (upper middle income) και η Αυστραλία (high income).

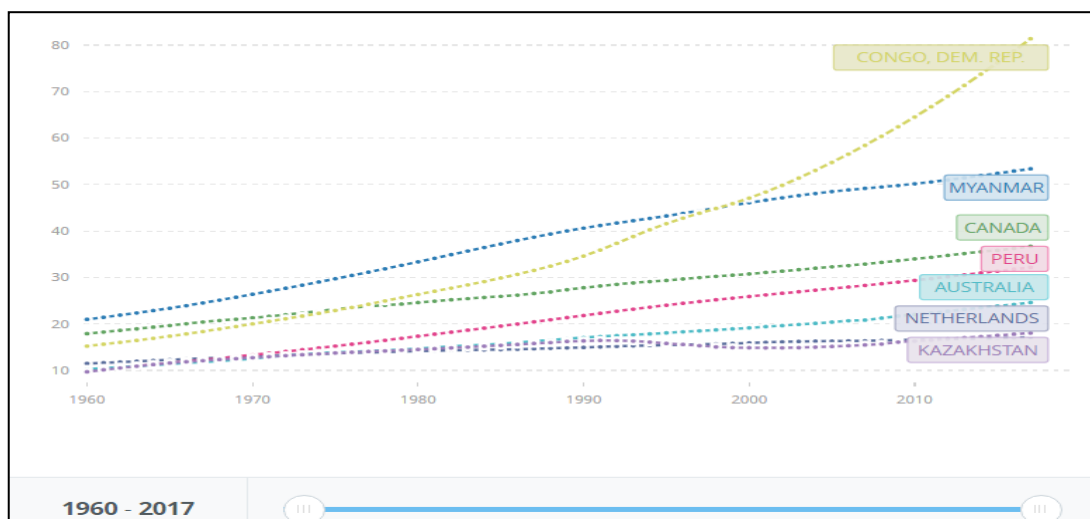
Πίνακας 41 Συγκρίσιμα Στατιστικά Στοιχεία

Χώρα	Πληθυσμός		HDI		ΑΕΠ (δισ)	
	1973	2017	1990	2017	1973	2017
Μιανμάρ	28.347.341	53.370.609	0.358	0.578	9	69
Λ.Δ.Κονγκό	21.689.239	81.339.988	0.356	0.457	8	37
Καναδάς	22.369.408	36.708.083	0.849	0.926	131	1653
Περού	14.447.648	32.165.485	0.611	0.750	11	211
Ολλανδία	13.439.322	17.132.854	0.829	0.931	71	826
Καζακστάν	13.382.211	18.037.646	0.690	0.800	26 (1990)	159
Αυστραλία	13.380.000	24.598.933	0.866	0.939	63	1323

Καταρχήν αυτό που φαίνεται από τον πίνακα αλλά και το σχεδιάγραμμα όσον αφορά τον πληθυσμό των εν λόγω χωρών είναι ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες τείνουν να έχουν πολύ μεγαλύτερη αύξηση του πληθυσμού τους τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Η Μιανμάρ και το Περού σχεδόν διπλασιάζουν τον πληθυσμό τους (+88% και 122% αντίστοιχα) ενώ η Λαϊκή Δημοκρατία του

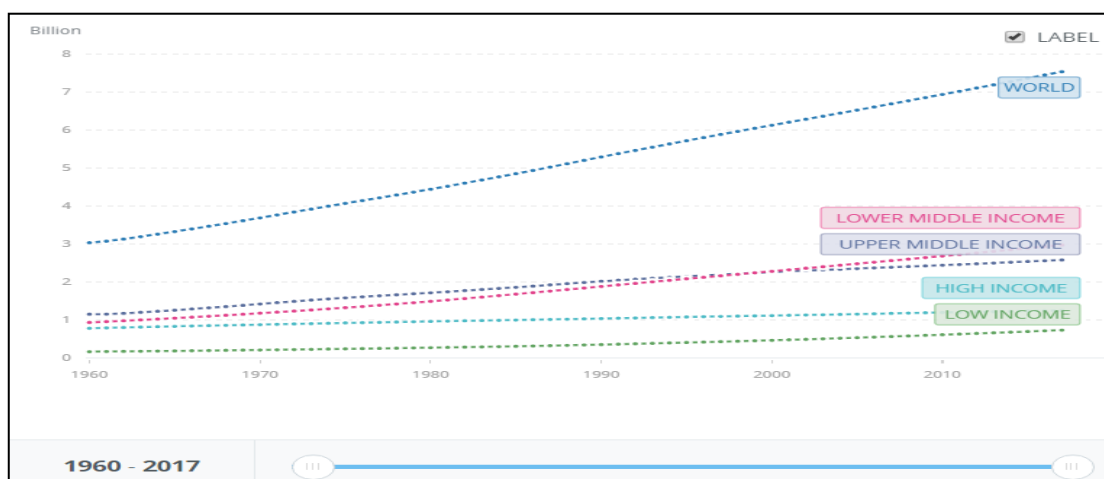
Κονγκό σχεδόν τον τετραπλασιάζει (+276%). Μόνο το Καζακιστάν έχει μία αύξηση κατά το ήμισυ του πληθυσμού του όσο δηλαδή ο Καναδάς και η Ολλανδία από τις αναπτυγμένες χώρες. Μόνο η Αυστραλία από τις αναπτυγμένες αυτές χώρες παρουσιάζει μια αύξηση του πληθυσμού της σχεδόν στο διπλάσιο περίπου (+84%).

Πίνακας 42 Στατιστική Εξέλιξη πληθυσμού 1960 – 2017

Σε γενικές γραμμές οι αναφερόμενες χώρες ακολουθούν τη γενική τάση των αναπτυγμένων χωρών που δεν παρουσιάζουν σημαντική αύξηση του πληθυσμού τους σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες όπως φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 43 Παγκόσμια Εξέλιξη Πληθυσμού 1960 – 2017

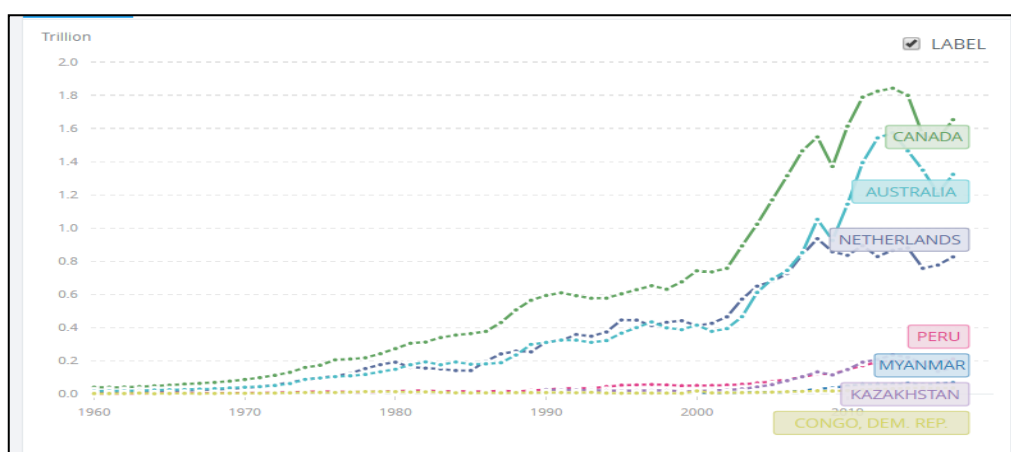
Σε σχέση με το Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης⁵¹ (πίνακας 41) που προσμετράτε από το 1990 και έπειτα και οι τρεις αναπτυγμένες χώρες ήταν από το

⁵¹ ((UNDP) 2018)

1990 στο επίπεδο της πολύ υψηλής Ανθρώπινης Ανάπτυξης και παραμένουν μέχρι σήμερα έχοντας αυξησει κατά πολύ όμως τα επίπεδα ευημερίας των πολιτών τους. Στον αντίποδα το Καζακστάν κατάφερε να πιάσει το 2017 οριακά το επίπεδο της πολύ υψηλής Ανθρώπινης Ανάπτυξης (0.800) ενώ το 1990 ανήκε στην κατηγορία μέσης Ανθρώπινης Ανάπτυξης και το Περού για το 2017 στο επίπεδο της υψηλής Ανθρώπινης Ανάπτυξης. Από τις υπόλοιπες αναπτυσσόμενες χώρες η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό παραμένει σε χαμηλό επίπεδο Ανθρώπινης Ανάπτυξης ενώ η Μιανμάρ έφτασε οριακά στο επίπεδο της μέσης Ανθρώπινης Ανάπτυξης. Βέβαια εδώ αποτυπώνονται και οι «εσωτερικές αναταραχές» που επικρατούν στις δύο αυτές χώρες με τις συνθήκες που διαμορφώνονται να μη βοηθούν στις συνθήκες ανάπτυξης της ευημερίας των πολιτών τους.

Όσον αφορά το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (πίνακας 41 και 44) των χωρών αυτών παρατηρείται μια αύξηση σε απόλυτα νούμερα του ΑΕΠ των αναπτυσσόμενων αυτών χωρών από τη δεκαετία του 1980. Ακόμα μεγαλύτερη αύξηση παρατηρείται από το 2000 και έπειτα όπου το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης είναι πιο έντονο. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με τις προαναφερόμενες αναπτυσσόμενες χώρες όπου φαίνεται μια μικρή αύξηση του ΑΕΠ να εμφανίζεται μόνο μετά το 2000.

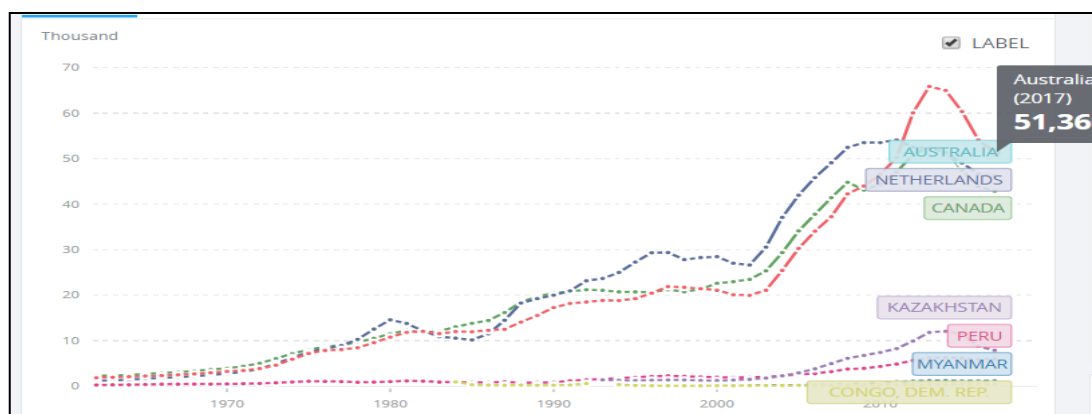
Πίνακας 44 Στατιστική Εξέλιξη ΑΕΠ 1960 – 2017

Το γεγονός αυτό έχει αντίκτυπο και στο Εθνικό Κατά κεφαλήν εισόδημα που σε συνάρτηση με τον πληθυσμό των χωρών, κατατάσσει το Καζακστάν με \$7.890 και το Περού με \$5.970 στην κατηγορία των upper middle income economies ενώ στην κατηγορία των low middle income economies την Μιανμάρ

με \$1.190 και τη Λ.Δ.Κονγκό με \$1.360 αντίστοιχα. (πίνακας 24 και 45). Στον αντίποδα όλες αυτές οι αναπτυγμένες χώρες είναι στην κατηγορία high income economies με την Αυστραλία να έχει \$51.360δολ. κατά κεφαλήν την Ολλανδία με \$46.180 και τέλος τον Καναδά με \$42.870δολ. κατά κεφαλήν.

Πίνακας 45 Στατιστική Εξέλιξη GNI per capita 1960 - 2017

Στην κατηγορία των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων και συγκεκριμένα όσον αφορά τις εισροές η διαφορά στα μεγέθη σε απόλυτα νούμερα είναι πολύ μεγάλη μεταξύ αυτών των αναπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών (πίνακας 46).

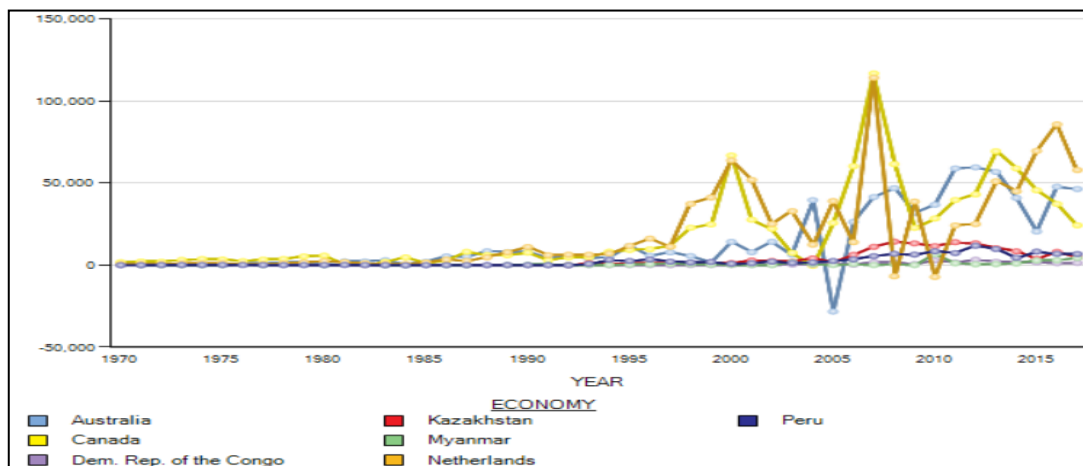
Πίνακας 46 Συγκρίσιμα Στατιστικά Στοιχεία

Χώρα	ΑΞΕ εισροές (εκατ)		Εξαγωγές (εκατ)	
	1973	2017	1997	2017
Μυανμάρ	149 (1992)	4341	---	---
Κονγκό	18	1340	17	292
Καναδάς	3185	24244	23065	76987
Περου	96	6769	85	262
Ολλανδία	1119	57957	24618	23318
Καζακστάν	100 (1992)	4634	1.36	787
Αυστραλία	135	46368	5804	4881

Οι εισροές από Άμεσες Ξένες Επενδύσεις σε Καναδά, Ολλανδία και Αυστραλία αυξάνονται μετά το 1995 ενώ υπάρχει μια πολύ μικρή άνοδο στις αναπτυσσόμενες χώρες μετά το 2005 όπως φαίνεται στο ακόλουθο σχεδιάγραμμα. Αυτό που πρέπει να ληφθεί βέβαια υπόψη είναι το γεγονός ότι οι εισροές ως ποσοστό του ΑΕΠ σε όλες αυτές τις χώρες και μετά το 1995

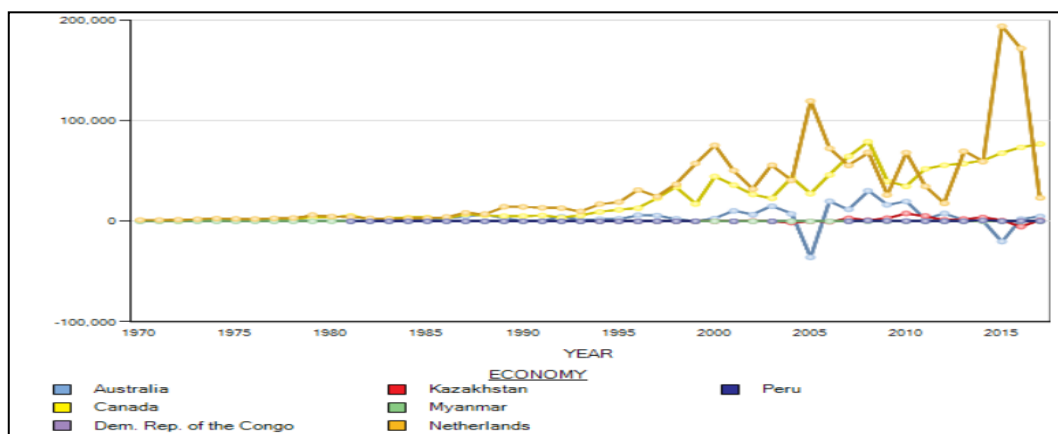
παρουσιάζουν παρόμοιες αυξομειώσεις, με το Καζακστάν και το Περού να έχουν πολύ καλές αποδόσεις εξαιτίας του ορυκτού τους πλούτου. (πίνακας 47)

Πίνακας 47 Εξέλιξη των Εισροών των ΑΞΕ 1960 -2017

Στον τομέα των εκροών σε απόλυτα νούμερα (πίνακας 48) φαίνεται μια δυναμική μόνο του Καναδά και της Ολλανδίας πάλι μετά το 1995 ενώ η Αυστραλία από τις αναπτυγμένες αυτές χώρες δεν παρουσιάζει αυτήν τη δυναμική. Μπορούμε να πούμε ότι αυτό οφείλεται κυρίως στην απόσταση που έχει από τις λοιπές αναπτυγμένες χώρες καθώς και τη μη γειτνίαση της γενικότερα με άλλες χώρες. Οι υπόλοιπες αναπτυσσόμενες χώρες που παρουσιάζονται δεν έχουν να επιδείξουν σημαντικές αποδόσεις. Στη μέτρηση των εκροών ως προς το ποσοστό του ΑΕΠ φαίνεται μια καλή απόδοση και πάλι μόνο για Καναδά και Ολλανδία για τα έτη μετά το 2000.

Πίνακας 48 Εξέλιξη των Εκροών των ΑΞΕ 1960 -2017

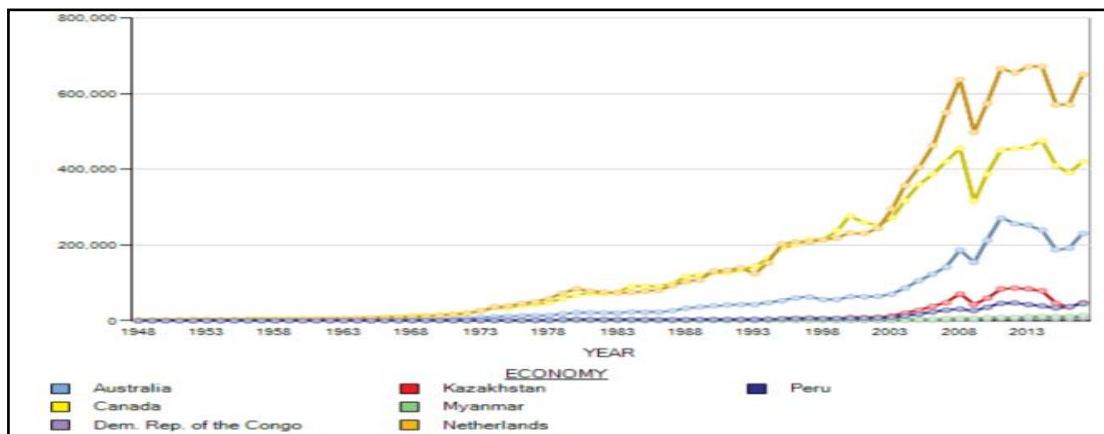

Στον τομέα των εξαγωγών (πίνακας 46) επιβεβαιώνεται το ότι η παγκοσμιοποίηση βοήθησε τις αναπτυγμένες χώρες καθώς μετά το 1983 οι

εξαγωγές σε Ολλανδία, Καναδά και ακολούθως Αυστραλία αποκτούν μία δυναμική που αποτυπώνει και την τεχνολογική πρόοδο των χωρών αυτών.

Από την άλλη μόνο το Καζακστάν και το Περού δείχνουν κάποια θετικά σημάδια στον τομέα των εξαγωγών κυρίως μετά το 2005 (πίνακας 49) γεγονός που οφείλεται κατά κύριο λόγο στον ορμητικό τους πλούτο.

Πίνακας 49 Στατιστική Εξέλιξη Εξαγωγών 1960 - 2017

Η ίδια τάση με τις εξαγωγές φαίνεται να υπάρχει και στον τομέα των εισαγωγών όπου βέβαια σημαντικός παράγοντας σε αυτήν την περίπτωση αποτελεί και το μέγεθος στο Εθνικό Κατά κεφαλήν εισόδημα που βοηθάει σημαντικά στην κατανάλωση.

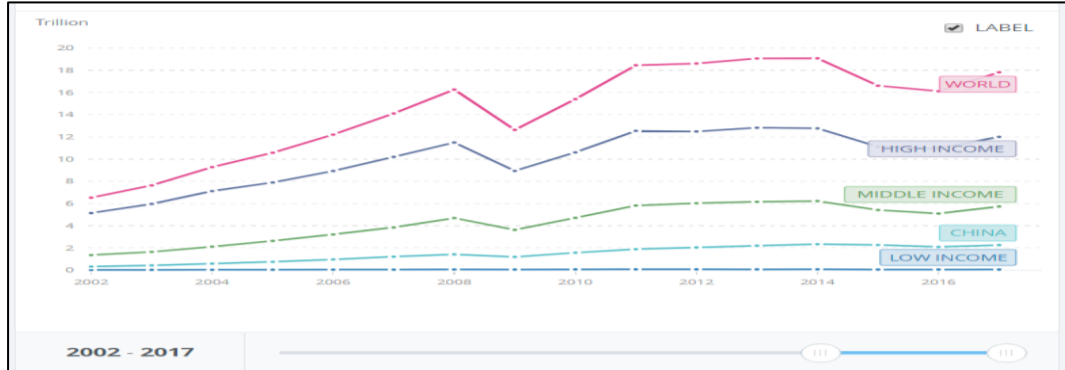
Εν κατακλείδι φαίνεται ότι τα παραδείγματα των συγκεκριμένων χωρών που αναφέρθηκαν αντανακλούν την εικόνα που μας δίνουν οι συγκρίσεις που έγιναν σύμφωνα με το διαχωρισμό των αναπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών και τα συμπεράσματα τους θα αναλυθούν σε επόμενο κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο

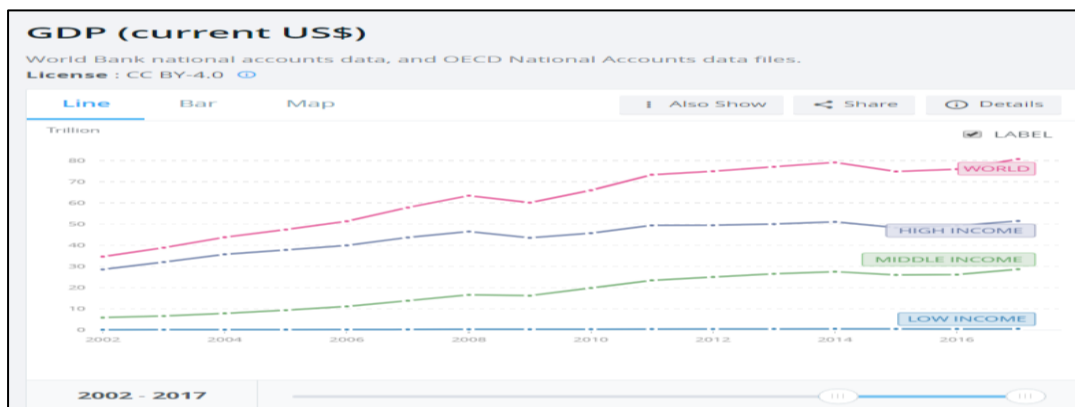
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΥΦΕΣΗ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο αναφερθήκαμε στους οικονομικούς εκείνους δείκτες που έχουν σχέση με το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης και οι οποίοι μας δείχνουν τη μεγέθυνση της οικονομικής ανάπτυξης μέσα από την αλληλεπίδραση των αγορών και των οικονομιών των χωρών. Αυτό φάνηκε πιο έντονα στα τελευταία χρόνια της παγκοσμιοποίησης που οι οικονομίες διασυνδέθηκαν πολύ περισσότερο. Και βέβαια μέχρι τις αρχές του 2007 τίποτα δεν προμήνυε ότι η παγκόσμια οικονομία θα αντιμετωπίσει μια κατάσταση κρίσης καθώς τα έτη 2002 - 2007 η κίνηση των κεφαλαίων ήταν πολύ μεγάλη σε παγκόσμιο επίπεδο και το διεθνές εμπόριο σημείωνε ραγδαία άνοδο, όπως φαίνεται στο ακόλουθο σχεδιάγραμμα (πίνακας 50), συμβάλλοντας στη μεγαλύτερη παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη των τελευταίων ετών⁵², μέχρι τότε, αφού το παγκόσμιο ΑΕΠ αυξήθηκε από \$34,645 τρις το 2002 στα \$63,433 τρις το 2008 (πίνακας 51).

Πίνακας 50 Εξέλιξη του Διεθνούς Εμπορίου 2002 - 2017

Πίνακας 51 Εξέλιξη του Παγκόσμιου ΑΕΠ 2002 - 2017

⁵² Καραμούζης Ν., Χαρδούβελης Γ. 2011

Οι παράγοντες που συνετέλεσαν σε αυτό ήταν σίγουρα η τεχνολογική πρόοδος που συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στη διασύνδεση των αγορών μειώνοντας τις αποστάσεις, η άνοδος των Ασιατικών αγορών και η μεγέθυνση του χρηματοοικονομικού τομέα τόσο στην Ευρώπη όσο και στις ΗΠΑ.

Όμως, όπως φαίνεται και στο παραπάνω σχεδιάγραμμα, η παγκοσμιοποίηση δεν συμβάλλει πάντα στην παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη αλλά μπορεί να προκαλέσει και οικονομική ύφεση που αρχικά εκδηλώνεται σε μια χώρα και εξαιτίας της διασύνδεσης και αλληλεξάρτησης των οικονομιών των χωρών επεκτείνεται και στις υπόλοιπες χώρες. Αυτό το γεγονός καταγράφηκε τόσο στην χρηματοοικονομική κρίση του 2008 όσο και το έτος 2015 που είχαμε μια παγκόσμια οικονομική ύφεση.

Στο παρόν κεφάλαιο θα γίνει μια εκτενέστερη ανάλυση της κρίσης του 2008 που χαρακτηρίστηκε ως παγκόσμια οικονομική κρίση, η οποία ξεκίνησε από τις ΗΠΑ, αλλά και μια αναφορά στην παγκόσμια ύφεση του 2015 όπου μια κύρια αιτία αποτελούσε η επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης της Κίνας.

Η παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008.

Κατά την ίδια αυτή περίοδο που υπήρχε η μεγαλύτερη παγκόσμια ανάπτυξη δημιουργήθηκαν πολύπλοκα χρηματοοικονομικά προϊόντα, τα οποία σε συνδυασμό με την χορήγηση δανείων από τις τράπεζες οδήγησαν σε μια κατάσταση που ούτε οι τράπεζες αλλά ούτε και οι διεθνείς οίκοι πιστοληπτικής ικανότητας (Moody's, Standard&Poor's κτλ) δεν μπορούσαν να προβλέψουν τους κινδύνους. Στις ΗΠΑ, από όπου ξεκίνησε η κρίση, ο υπερβολικός δανεισμός, έτσι όπως έγινε οδήγησε στη δημιουργία ενός μεγάλου αριθμού στεγαστικών δανείων υψηλού ρίσκου και χαμηλής εξασφάλισης (subprime mortgages).

Η εν λόγω χρηματοπιστωτική κρίση⁵³ που ξέσπασε το 2008 είχε ξεκινήσει από τα μέσα του 2007 εξαιτίας της αδυναμίας εξυπηρέτησης αυτών των στεγαστικών δανείων και σύντομα έλαβε διαστάσεις επιδημίας. Οδήγησε σε κρίση ρευστότητας και σε έλλειψη εμπιστοσύνης από τους επενδυτές προς τις τράπεζες αλλά και μεταξύ των ίδιων των τραπεζών.

Τα πρώτα σημάδια του προβλήματος φάνηκαν τον Αύγουστο του 2007 από την αδυναμία ενός μεγάλου αριθμού ατόμων στις ΗΠΑ να ανταποκριθεί στις

⁵³ Το Χρονικό της Μεγάλης Κρίσης. Η Τράπεζα της Ελλάδος 2008-2013

υποχρεώσεις του για τα δάνεια subprime mortgages. Ξεκίνησαν οι πλειστηριασμοί, λόγω της μη εξυπηρέτησης των δανείων, ενώ και οι τράπεζες ξέμειναν από ρευστό καθώς οι καταθέτες έσπευσαν στον γκισέ των τραπεζών για να κάνουν ανάληψη των χρημάτων τους. Οι τράπεζες που είχαν αγοράσει ομόλογα τα οποία είχαν ομαδοποιήσει, μαζί με αυτά τα στεγαστικά δάνεια, αντιμετώπισαν το μεγαλύτερο πρόβλημα ρευστότητας σε σχέση με όσες δεν είχαν αντίστοιχα ομόλογα στο χαρτοφυλάκιο τους. Χαρακτηριστικό είναι ότι το Σεπτέμβριο του 2007, δύο Γερμανικές τράπεζες, η Sachsen Landes bank και η IKB⁵⁴ ανακοίνωσαν ότι υπέστησαν ουσιαστικές απώλειες από την κατοχή αυτών των ομολόγων γεγονός που καταδεικνύει τη διασύνδεση των τραπεζών σε διεθνές επίπεδο.

Άμεσο επακόλουθο όλων αυτών ήταν η αύξηση των επιτοκίων στη διατραπεζική αγορά. Τη στιγμή εκείνη οι κεντρικές τράπεζες άρχισαν να προχωρούν σε παρεμβάσεις ώστε να αυξηθεί η ρευστότητα και να σταθεροποιηθούν οι διακυμάνσεις στα βραχυπρόθεσμα επιτόκια. Το Σεπτέμβριο του 2008, η εταιρεία Lehman Brothers⁵⁵, μια παγκόσμια εταιρεία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, κήρυξε προστασία πτώχευσης που σε μεγάλο βαθμό προκλήθηκε από τη συμμετοχή της Lehman Brothers στην κρίση ενυπόθηκων δανείων υψηλού κινδύνου (subprime mortgage crisis). Η αίτηση πτώχευσης της Lehman ήταν η μεγαλύτερη στην ιστορία των ΗΠΑ, και έπαιξε ένα καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη αυτής της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης.

Αυτή λοιπόν η χρηματοπιστωτική κρίση που ξεκίνησε τον Αύγουστο του 2007 και κορυφώθηκε το Σεπτέμβριο του 2008 προκάλεσε παγκόσμια οικονομική ύφεση και αρνητικές επιπτώσεις στις περισσότερες χώρες. Τα χρηματιστήρια παγκοσμίως επλήγησαν και μπήκαν σε μια περίοδο μεγάλων διακυμάνσεων. Σύμφωνα με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η κρίση μεταφέρεται με σφοδρότητα στην πραγματική οικονομία, με αποτέλεσμα την ύφεση και την πτώση της απασχόλησης.⁵⁶

Τα αίτια της κρίσης είναι πολλά και διερευνώνται μέχρι και σήμερα. Τα χαμηλά επιτόκια και η εκμετάλλευση των χρηματοοικονομικών προϊόντων με ρίσκο για υψηλές αποδόσεις πάντα αποτελούν γενεσιουργούς παράγοντες οικονομικών κρίσεων. Στην προκειμένη περίπτωση μπορούμε να αναφερθούμε στην

⁵⁴ BBC NEWS 2007

⁵⁵ el.wikipedia.org n.d.

⁵⁶ Birdsall 2009

ταυτόχρονη συνύπαρξη των ακόλουθων παραγόντων⁵⁷ όσον αφορά το ξεκίνημα της κρίσης.

Καταρχήν η τιτλοποίηση των στεγαστικών δανείων με τη μορφή ομολόγων γεγονός που αποτελεί μετακίνηση των εν λόγω στεγαστικών δανείων από των ισολογισμό των τραπεζών που τα εκδίδουν σε ισολογισμούς διαμεσολαβητικών οργανισμών ώστε να γίνει μεταφορά ρίσκου. Εν συνεχεία⁵⁸ αυτοί οι οργανισμοί τα χρηματοδοτούν με υψηλές αποδόσεις εκδίδοντας νέα εταιρικά ομόλογα τα οποία αγοράζονται κυρίως από το κοινό ή άλλους θεσμικούς επενδυτές (ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία, αμοιβαία κεφάλαια, κτλ) που αγνοούν το ύψος του κινδύνου γιατί ήταν επιρρεπείς στις ως τότε υψηλές αποδόσεις και αφού όμως πρώτα αυτά χαρακτηρίστηκαν από εταιρείες διαβάθμισης σε σχέση με την απόδοση τους πολύ ψηλά. Το γεγονός αυτό έδινε τη δυνατότητα στις τράπεζες να δανείζουν χωρίς φόβο ακόμα και σε αφερέγγυους δανειολήπτες και ακολουθώντας να έχουν ρευστότητα για νέες δανειοδοτήσεις, χωρίς την ανάγκη εύρεσης νέων καταθετών.

Το γεγονός αυτό οδήγησε σε μεγάλη αύξηση στεγαστικών δανείων στις ΗΠΑ, από 9% το 2003 σε 24% το 2007, και κυρίως σε κατηγορίες του πληθυσμού οι οποίες λόγω του εισοδήματος τους δεν θα έπρεπε να έπαιρναν δάνειο. Τα δάνεια που έδιναν οι τράπεζες είχαν μόνη εγγύηση την μελλοντική αύξηση της τιμής της κατοικίας και επιπλέον έδιναν και διευκολύνσεις όσον αφορά το ύψος των επιτοκίων. Αυτή η μελλοντική αύξηση της τιμής των ακινήτων οδήγησε και στη λεγόμενη φούσκα στις τιμές των ακινήτων σε αρκετές περιοχές των ΗΠΑ που κατ' επέκταση οδήγησε και στην υπερκατανάλωση αλλά και αύξηση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών που είναι επακόλουθο σε αντίστοιχες κρίσεις.

Όσον αφορά όμως το γεγονός ότι αυτή η κρίση εξαπλώθηκε ταχύτατα αρχικά στις υπόλοιπες αναπτυσσόμενες χώρες, τις οποίες έπληξε περισσότερο, οφείλεται κυρίως λόγω της πιο άμεσης διασύνδεσης που έχουν αυτές οι οικονομίες μεταξύ τους στο χρηματοπιστωτικό σύστημα καθώς τα προϊόντα αυτά μεταφέρονται κυρίως μέσω των τραπεζών. Αποτέλεσμα αυτού ήταν η εξέλιξη σε μια διεθνή κρίση που επεκτάθηκε ακολούθως και στον υπόλοιπο αναπτυσσόμενο κόσμο με τις επιπτώσεις να είναι δραματικές στο τραπεζικό σύστημα αλλά και στις

⁵⁷ INE-ΓΣΕΕ 2008

⁵⁸ el.wikipedia.org n.d.

επιχειρήσεις, κυρίως σε όποια χρηματοοικονομικά ιδρύματα παγκοσμίως ήταν εκτεθειμένα στα στεγαστικά αυτά δάνεια υψηλού κινδύνου των Η.Π.Α.

Η αντιμετώπιση αυτής της χρηματοπιστωτικής κρίσης όπως και κάθε άλλης δεν θα μπορούσε να είναι εύκολη υπόθεση από τη Διεθνή κοινότητα παρά το γεγονός ότι κάποια πρόβλεψη των επιπτώσεων είχε γίνει. Κυρίως γιατί δεν ήταν προετοιμασμένος ο κόσμος για αυτό το ενδεχόμενο.

Ο πρώτος στόχος των κυβερνήσεων, των κεντρικών τραπεζών αλλά και των Διεθνών Οικονομικών Οργανισμών ήταν ο περιορισμός των χρηματοπιστωτικών αναταράξεων και η μείωση των αρνητικών επιδράσεων στην πραγματική οικονομία ώστε να επανέλθει η εμπιστοσύνη στο σύστημα.

Οι λύσεις που προτάθηκαν αφορούσαν τόσο το εθνικό αλλά και το διεθνές επίπεδο. Οι παρεμβάσεις στόχευαν όλες στην αύξηση της αντοχής του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε ότι αφορά τους κινδύνους από την επιδείνωση των οικονομικών δεικτών αλλά και την προστασία για τη μη ύπαρξη παρόμοιων καταστάσεων στο μέλλον.

Έτσι ως δράσεις αντιμετώπισης υπήρξε μείωση των επιτοκίων και αύξηση της ρευστότητας στο σύστημα. Η FED μείωσε τα επιτόκια από το 5,5% τον Σεπτέμβριο 2007 σε 0,25% τον Δεκέμβριο 2008. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) μείωσε τα επιτόκια από 4,25% τον Ιούλιο 2008 σε 2,5% τον Δεκέμβριο 2008, ενώ η Τράπεζα της Αγγλίας διαμόρφωσε τα επιτόκια στο 2,0% τον Δεκέμβριο 2008⁵⁹.

Για την αύξηση της ρευστότητας τόσο οι Κεντρικές Τράπεζες όσο και οι Διεθνείς Οργανισμοί προέβησαν κυρίως στην αγορά τραπεζικών ομολόγων αφού οι εμπορικές τράπεζες δεν ήταν πρόθυμες να δανείσουν η μια στην άλλη.

Πέραν των ανωτέρω υπήρξε εγγύηση των καταθέσεων για να μην υπάρξει διαρροή κεφαλαίου από τις τράπεζες αλλά και εγγυήσεις χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων των μεγάλων επενδυτών.

Άλλα δημοσιονομικά μέτρα που πάρθηκαν ήταν η μείωση της φορολογίας, η αύξηση δημοσίων δαπανών για υποδομές και θέσεις εργασίας καθώς και η χορήγηση ευνοϊκών δανείων σε ορισμένες κατηγορίες.

Η παγκόσμια ύφεση του 2015.

⁵⁹ <https://el.wikipedia.org> n.d.

Το τέλος του 2009 βρήκε την παγκόσμια ανάπτυξη σε θετική τροχιά και τη Διεθνή κοινότητα να έχει αποκτήσει κάποια εμπειρία στην αντιμετώπιση τέτοιων κρίσεων. Όμως το 2015 άλλη μια παγκόσμια ύφεση θα κάνει την εμφάνιση της με άλλα χαρακτηριστικά. Η επιβράδυνση των ρυθμών ανάπτυξης της Κίνας θα αποτελέσει μια κύρια αιτία που θα επηρεάσει το σύνολο της παγκόσμιας ανάπτυξης αναδεικνύοντας πάλι την αλληλεξάρτηση και αλληλεπίδραση των οικονομιών των χωρών παγκοσμίως.

Η Κίνα ένα οικονομικό θαύμα τα τελευταία 35 χρόνια⁶⁰ με μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης κοντά στο 9 % (1990-2017) που ξεπέρασε την κρίση του 2008 με απώλειες έγινε το 2010 η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου σε οικονομικό μέγεθος μετά την Αμερικάνικη. Η αναπτυξιακή επιτυχία της Κίνας οφείλεται στη στροφή που έκανε η χώρα μετά το 1978 από μία κεντρικά κατευθυνόμενη οικονομία στην οικονομία της αγοράς. Επιδίωξε την προσέλκυση Άμεσων Ξένων Επενδύσεων και έδωσε το δικαίωμα στις τοπικές κυβερνήσεις να έχουν τις πολιτικές τους για την ανάπτυξη γεγονός που προκάλεσε ανταγωνισμό προς όφελος της χώρας. Στηρίχθηκε στις φθηνές εξαγωγές της λόγω κυρίως του χαμηλού κόστους εργασίας αλλά και της καθοριζόμενης συναλλαγματικής ισοτιμίας του νομίσματός της.

Το 2015 όμως παρά τη δυναμική της εσωτερικής κατανάλωσης και το ότι ήταν πρώτη σε εξαγωγές παντός είδους προϊόντων, βρέθηκε αντιμέτωπη με μια συνεχόμενη επιβράδυνση των ρυθμών ανάπτυξης της οικονομίας (κάτω του 7%) που είχε αντίκτυπο στη διεθνή οικονομία και στο παγκόσμιο εμπόριο αφού η Κίνα αποτελεί κρίσιμο μέγεθος είτε ως πωλητής είτε ως καταναλώτρια οικονομία.

Η επιβράδυνση⁶¹ αυτή οφειλόταν καταρχήν στη φυσιολογική "κόπωση" της αγοράς. Λέγοντας "κόπωση" εννοούμε ότι αυξάνεται το κόστος των προϊόντων και άρα περιορίζεται η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Δηλαδή διογκώνονται οι απαιτήσεις σε εργατικό δυναμικό, πρώτες ύλες, ενέργεια, κεφάλαια και γενικά σε συντελεστές παραγωγής. Όσο όμως αυξάνεται η ζήτηση των συντελεστών παραγωγής, αυξάνεται και το κόστος των προϊόντων. Όταν ξεκίνησε η ανοδική πορεία της Κίνας, ένα δολάριο ήταν ικανοποιητικό μεροκάματο. Τώρα όμως το κόστος του ημερομισθίου σχεδόν πενταπλασιάστηκε και για τα συγκεκριμένα μεγέθη αυτό αποτελεί μια σημαντική αύξηση.

⁶⁰ <http://www.enikonomia.gr> 2016

⁶¹ Κοντορούση 2015

Ένας άλλος λόγος ήταν, το επισφαλές τραπεζικό σύστημα της χώρας⁶² λόγω της μεγάλης επέκτασης του εμπορικού και επιχειρηματικού τομέα που βοηθούσε να επιτυγχάνονται υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης ακόμα και από μικρομεσαίες εταιρείες.

Ο λεγόμενος «σκιώδης» χρηματοπιστωτικός τομέας, μέσω του οποίου τζιράρονταν κεφάλαια ύψους 6,9 τρισ. γουάν, δηλαδή περίπου 1,1, τρις δολ. και με την κατάσταση να περιπλέκονταν λόγω των σχέσεων αυτών των «γκρίζων ιδρυμάτων» με τράπεζες από την υπόλοιπη Ασία αλλά και την Ευρώπη.

Ακόμη ένας άλλος παράγοντας της ύφεσης ήταν η " χρηματιστηριακή φούσκα" με την υπερεκτίμηση των μετοχών του Κινεζικού χρηματιστηρίου. Στην Κίνα, που είναι ένας αποταμιευτικός λαός που στηρίζεται σε μετρητά⁶³, δημιουργήθηκε η μεσαία τάξη στα χρόνια της ανάπτυξης που άρχισε να παίζει στο χρηματιστήριο, τα τελευταία χρόνια κυρίως με τις αποταμιεύσεις τους αλλά και με δανεικά προσδοκώντας υψηλά και γρήγορα κέρδη. Αυτό έφερε το 80% της κεφαλαιοποίησης των κινεζικών αγορών να ανήκει σ' αυτό τον πληθυσμό και τις μετοχές να καταγράφουν άνοδο κατά 150% στις αρχές του 2015. Μια φούσκα που αρχικά έφερε όμως το ενδιαφέρον επενδυτών από το εξωτερικό.

Σύντομα όμως οι κάτοικοι της χώρας άρχισαν να αισθάνονται τον κίνδυνο να έρχεται και ήταν οι πρώτοι που το εγκατέλειψαν προτού ξεσπάσει κρίση κινούμενοι σε εναλλακτικές «επενδύσεις», όπως ακίνητα⁶⁴. Μόνο μέσα στον Ιούνιο του 2015 οι Κινέζικες αγορές έχασαν \$3τρις από το σύνολο της αξίας τους, γεγονός που είχε αρνητική επίπτωση και σε άλλα χρηματιστήρια στον κόσμο. Οι Κινέζοι φοβούμενοι απέσυραν από τη χώρα το ποσό ρεκόρ των \$675 δισ. μέσα στο 2015 και μέρος αυτών των κεφαλαίων κατέληξε και σε αγορές ακινήτων στο εξωτερικό.

Όλοι οι ανωτέρω παράγοντες οδήγησαν στην επιβράδυνση της ανάπτυξης στην Κίνα η οποία για να αντιμετωπίσει το γεγονός αυτό προέβη σε εντολή στις κρατικές εταιρείες και στον κλάδο χρηματοοικονομικών υπηρεσιών να αγοράσουν μετοχές αλλά και σε αιφνιδιαστική υποτίμηση του γουάν η οποία όμως πυροδότησε την πτώση των νομισμάτων άλλων αναπτυσσόμενων χωρών έναντι του δολαρίου.

⁶² <http://www.ert.gr> 2015

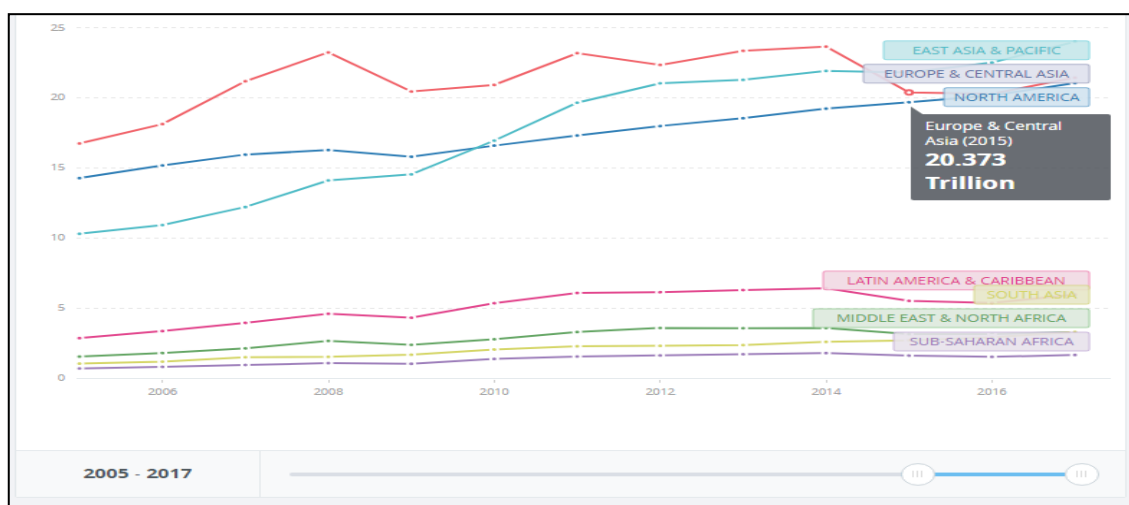
⁶³ Σεμερτζίδης 2016

⁶⁴ <http://www.kathimerini.gr> 2015

Οι επιπτώσεις στην παγκόσμια οικονομία.

Οι δύο περιπτώσεις που συνετέλεσαν σε ύφεση της παγκόσμιας οικονομίας τα τελευταία χρόνια είχαν διαφορετικά αίτια αλλά αναμφίβολα οι συνέπειες ήταν ίδιες στις οικονομίες των περισσότερων χωρών παγκοσμίως δημιουργώντας ύφεση. Και οι δύο περιπτώσεις αποδεικνύουν ότι αν μια χώρα που είναι συστημικά σημαντική αντιμετωπίζει στο εσωτερικό της τέτοιες καταστάσεις, και ιδιαίτερα στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, τότε οι κρίσεις θα είναι παγκόσμιες εξαιτίας της αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης των οικονομιών των χωρών. Έτσι το παγκόσμιο ΑΕΠ μειώθηκε το 2009 κατά \$3,295τρς (από \$63,433τρς το 2008 στα \$60,138τρς το 2009) ενώ αντίστοιχα το 2015 μειώθηκε κατά \$4,288τρς (από \$79,131τρς το 2014 στα \$74,843τρς το 2015) (πίνακας 51). Οι χώρες που είχαν τη μεγαλύτερη μείωση και στις δύο περιπτώσεις σε απόλυτα νούμερα ήταν οι αναπτυγμένες χώρες (high income) και κυρίως αυτές της Ευρώπης και της κεντρικής Ασίας και ακολούθως οι αναπτυσσόμενες (middle income) (πίνακας 52).

Πίνακας 52 Εξέλιξη του Παγκόσμιου ΑΕΠ 2005 - 2017

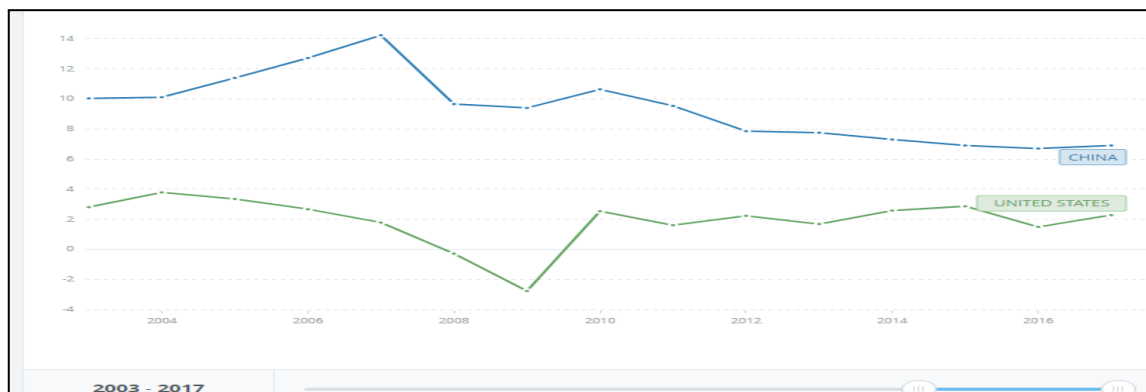
Όσον αφορά την κρίση του 2008⁶⁵ που χαρακτηρίστηκε ως παγκόσμια κρίση ήταν πιο δύσκολο να αντιμετωπιστεί γιατί αφορούσε χρηματοοικονομικά προϊόντα τα οποία είχαν διοχετευθεί μέσω των τραπεζών σε πολλές άλλες χώρες. Μια κατάσταση που επηρέασε τη ρευστότητα των τραπεζών παγκοσμίως και κατά συνέπεια τις επιχειρήσεις αφού οι τράπεζες είναι αυτές που τις στηρίζουν στην ελεύθερη οικονομία. Υπήρξε μείωση των χορηγούμενων πιστώσεων των

⁶⁵ <https://el.m.wikibooks.org/wiki/n.d.>

τραπεζών προς επιχειρήσεις και νοικοκυριά αλλά και αύξηση του κόστους δανειοδότησης κρατών κυρίως όσον εμφάνιζαν ψηλό δημόσιο χρέος.

Επιπλέον οι επιπτώσεις περιλάμβαναν σημαντική μείωση των ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης στις Η.Π.Α (2007 – 2009) (πίνακας 53) καθώς και σημαντική και απότομη διόρθωση των χρηματιστηριακών δεικτών.

Πίνακας 53 Ρυθμοί Ανάπτυξης ΗΠΑ και Κίνας 2003 - 2017

Οι επιπτώσεις αυτές λόγω κυρίως της παγκοσμιοποίησης στον τομέα της οικονομίας εξαπλώθηκαν ραγδαία από τις Η.Π.Α. στην Ευρώπη και σε όλο τον κόσμο. Πληγήκαν πολλοί κλάδοι της οικονομίας παγκοσμίως (τραπεζικός, ασφαλιστικός, κτηματομεσιτικός, αυτοκινητοβιομηχανίες, εμπόριο). Τα αποτελέσματα ήταν άμεσα όσον αφορά τα οικονομικά μεγέθη στις χώρες που επλήγησαν. Παρατηρήθηκαν αρνητικοί ρυθμοί ανάπτυξης το 2009 (πίνακας 54) τόσο στις αναπτυγμένες (μεγαλύτερη πτώση) όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες με επιπλέον σημαντική αύξηση της ανεργίας και πληθωριστικές πιέσεις.

Πίνακας 54 Ρυθμοί Ανάπτυξης Χωρών Βάση Εισοδήματος 2000 - 2017

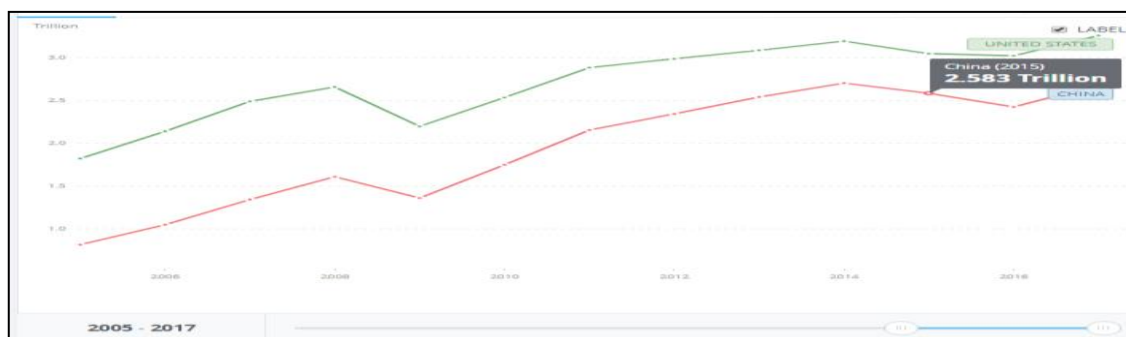

Ως επακόλουθο στην κοινωνική ζωή προκλήθηκε απώλεια εισοδήματος με σημαντικές επιπτώσεις στην ευημερία και μεγάλα τμήματα του πληθυσμού να οδηγούνται στην εξαθλίωση της κοινωνίας. Υπήρξε χρεοκοπία επιχειρήσεων και μεταφορά άλλων επιχειρήσεων σε άλλες περιοχές με αύξηση επιπλέον της ανεργίας.

Καταλήγοντας, για την κρίση του 2008 μπορούμε να πούμε ότι, στα περισσότερα κράτη υπήρξε ένας φαύλος κύκλος. Η χρηματοπιστωτική αστάθεια εμπόδιζε την οικονομική ανάπτυξη, που με τη σειρά της μείωνε τα φορολογικά έσοδα και οδηγούσε σε αύξηση του δημόσιου χρέους. Το αυξημένο χρέος αύξανε εν συνεχεία το κόστος του κρατικού δανεισμού δημιουργώντας ξανά χρηματοπιστωτική αστάθεια.

Όσον αφορά την ύφεση του 2015, που προκλήθηκε και από την επιβράδυνση των ρυθμών ανάπτυξης στην δεύτερη τη τάξει οικονομία παγκοσμίως, προκάλεσε κλυδωνισμούς στην παγκόσμια οικονομία και τα χρηματιστήρια. Αυτή η επιβράδυνση των ρυθμών ανάπτυξης που ήταν αποτέλεσμα των αιτιών που αναφέρθηκαν οδήγησαν σε μείωση των εξαγωγών στην Κίνα (από \$2,702τρεις το 2014 σε \$2,583τρεις το 2015) (πίνακας 55) αλλά και απώλεια εισοδήματος που συνεπάγεται μείωση των εισαγωγών (από \$2,241τρεις το 2014 σε \$2,003τρεις το 2015) (πίνακας 56). Και όταν αυτά συμβαίνουν σε μια οικονομία τέτοιου μεγέθους τότε επηρεάζονται παγκοσμίως και οι οικονομίες που έχουν σχέση αλληλεξάρτησης όπως των ΗΠΑ (πίνακας 55) και κατ' επέκταση το Διεθνές εμπόριο (πίνακας 50).

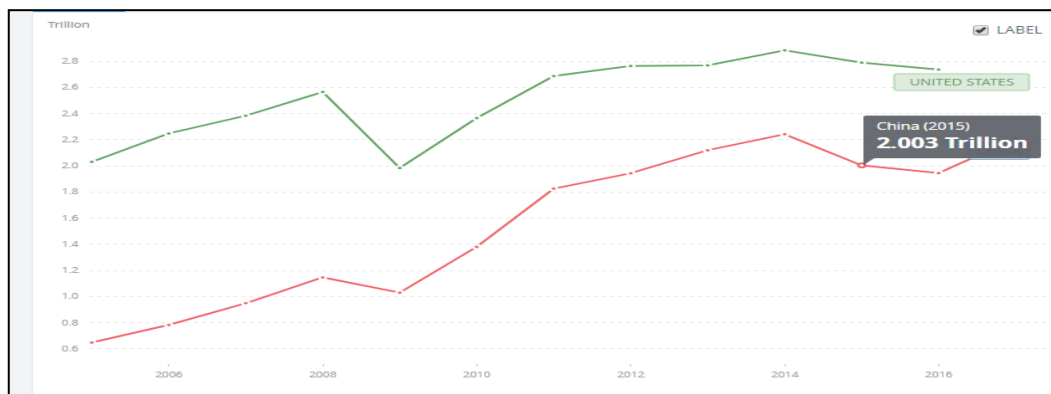
Πίνακας 55 Εξαγωγές Εμπορευμάτων Κίνας – ΗΠΑ 2005 - 2017

Έτσι αντίστοιχα με την κρίση του 2008 βλέπουμε ότι υπάρχει μια μικρότερη αυτή τη φορά μείωση στο ΑΕΠ (πίνακας 51) των αναπτυγμένων χωρών και ακολούθως των αναπτυσσόμενων. Η μικρότερη επίδραση στις αναπτυγμένες οικονομίες οφείλεται στο ότι η κρίση οφειλόταν στο εσωτερικό της Κίνας και στο ότι

ακόμα και η πλειοψηφία των επενδυτών στο χρηματιστήριο ήταν κάτοικοι της χώρας και έτσι δεν πέρασε σε άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα άλλων χωρών σε σχέση με τα μεγέθη του 2008. Μία αρνητική βέβαια επίδραση ήταν η υποτίμηση του νομίσματος της Κίνας που έπληξε τις οικονομίες που ήταν συνδεδεμένες με την οικονομία της Κίνας.

Πίνακας 56 Εισαγωγές Εμπορευμάτων Κίνας – ΗΠΑ 2005 - 2017

Επιπρόσθετα αναφέρονται ακολούθως οι 15 χώρες με τις μεγαλύτερες εξαγωγές στην Κίνα και το ποσοστό επί των εξαγωγών τους και γίνεται αντιληπτό πόσο θα επηρεάζει μια μείωση των εισαγωγών στην Κίνα κατά \$240δισ. Βλέπουμε ότι μεγαλύτερη επίδραση από αυτό το γεγονός θα έχουν οι αναπτυσσόμενες χώρες αλλά και οι γειτονικές χώρες της Κίνας. Στον πίνακα 55 φαίνεται η πτώση των εξαγωγών των ΗΠΑ τη συγκεκριμένη περίοδο.

Πίνακας 57 Κύριες Χώρες Εξαγωγών στην Κίνα (2016)

Χώρα	Αξία εξαγωγών προς Κίνα (δισ. δολάρια)	Ποσοστό επί συνολικών εξαγωγών
ΗΠΑ	397,1	17%
Χονγκ Κονγκ	363,1	15,5%
Ιαπωνία	149,4	6,4%
Νότια Κορέα	100,3	4,3%
Γερμανία	72,7	3,1%
Ολλανδία	64,9	2,8%
Βιετνάμ	63,7	2,7%
Ηνωμένο Βασίλειο	57,1	2,4%
Ινδία	54,2	2,3%
Ρωσία	53,7	2,3%
Σιγκαπούρη	48,9	2,1%
Μαλαισία	46,4	2%
Ταϊβάν	46,3	2%
Αυστραλία	39,1	1,7%
Ινδονησία	39,1	1,7%

Πηγή στοιχείων: http://www.worldsrichestcountries.com/top_china_imports.1

Καταλήγοντας για την κρίση του 2015 όπως και για την κρίση του 2008 αποδεικνύεται ότι όταν μια συστημικά ισχυρή παγκόσμια οικονομία δεχτεί κάποιο πλήγμα αυτό θα έχει επιπτώσεις σε πολλές άλλες οικονομίες χωρών παγκοσμίως καθώς υπάρχει οικονομική αλληλεξάρτηση πολλών χωρών παγκοσμίως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ο όρος παγκοσμιοποίηση που έχει εισβάλει τα τελευταία χρόνια στο καθημερινό μας λεξιλόγιο δεν είναι κάτι καινούργιο αλλά αποτελεί ένα διαχρονικό φαινόμενο στην εξέλιξη της ανθρωπότητας. Η παγκοσμιοποίηση σήμερα μπορεί να είναι στο πολιτικό, κοινωνικό ή τεχνολογικό πεδίο αλλά κυρίως την αντιλαμβανόμαστε στο οικονομικό πεδίο όπου σε συνδυασμό με τη ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας έχουμε μείωση των αποστάσεων αλλά και αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση των αγορών παγκοσμίως. Έτσι αποτυπώνεται μια ελεύθερη διακίνηση ανθρώπων, εμπορευμάτων και κεφαλαίων η οποία οδηγεί στη φιλελευθεροποίηση της παγκόσμιας οικονομίας.

Το διεθνές νομισματικό σύστημα είναι παράγοντας που παίζει σημαντικό ρόλο σε αυτό το διεθνές οικονομικό περιβάλλον. Καθορίζει το θεσμικό πλαίσιο εντός του οποίου εξασφαλίζεται η αποτελεσματικότερη διεξαγωγή των διεθνών εμπορικών και χρηματοοικονομικών συναλλαγών μεταξύ ενός μεγάλου αριθμού εθνικών νομισμάτων. Το Διεθνές νομισματικό σύστημα στην εξέλιξη της ανθρωπότητας πέρασε από πολλά στάδια και εξελίχθηκε για να αποκτήσει τη σύγχρονη μορφή του, των τελευταίων χρόνων συμβάλλοντας άλλοτε θετικά και άλλοτε αρνητικά στην παγκόσμια οικονομία. Ορόσημο του αποτελεί η διάσκεψη του Bretton Woods που ήταν μια διαπραγμάτευση πολλών κρατών που στηρίχτηκε στη συναίνεση επηρεαζόμενη όμως από την ηγετική δύναμη της εποχής. Συνετέλεσε στην ίδρυση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Διεθνούς Τράπεζας που ήταν και παραμένουν σημαντικοί οργανισμοί για την παγκόσμια κοινότητα καθώς μέχρι και σήμερα διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο. Όμως το σύστημα του Bretton Woods του οποίου επακόλουθο ήταν οι περιορισμοί στην κίνηση των κεφαλαίων για την αποφυγή της κερδοσκοπίας και η υποταγή της νομισματικής πολιτικής της κάθε χώρας σε αυτή της συναλλαγματικής πολιτικής κράτησε μέχρι το 1973.

Στη νέα περίοδο που ξεκίνησε μετά το 1973 οι συναλλαγματικές ισοτιμίες κυμαίνονται σύμφωνα με το νόμο της προσφοράς και της ζήτησης με το συναλλαγματικό κίνδυνο όμως να παραμονεύει. Υπάρχει μεγάλη κίνηση των κεφαλαιακών ροών και των επενδύσεων που οφείλεται στην παγκοσμιοποίηση και την αλληλεξάρτηση των αγορών αυξάνοντας τον όγκο του εμπορίου διεθνώς.

Όμως υπάρχουν και περίοδοι που εμφανίζονται ανισορροπίες στα ισοζύγια πληρωμών αλλά και προβλήματα στη διεθνή ανταγωνιστικότητα και τη σταθερότητα πολλών χωρών.

Η έννοια της ανάπτυξης που πάντα κατείχε κεντρική θέση στη Διεθνή πολιτική οικονομία σε αυτή τη νέα περίοδο της παγκοσμιοποίησης διευρύνεται. Υπάρχει η έννοια της οικονομικής μεγέθυνσης με τα ποσοτικά μεγέθη που αναφέρεται στη μεταβολή του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος και στο κατά κεφαλήν εθνικό εισόδημα. Διαπιστώνεται όμως ότι αυτό μόνο δεν ανταποκρίνεται στην ευημερία των πολιτών ενός κράτους. Έτσι πλέον η οικονομική ανάπτυξη περιλαμβάνει και ποιοτικά χαρακτηριστικά όπως είναι το επίπεδο διαβίωσης των ανθρώπων, η υγεία, η εκπαίδευση, κτλ.

Όσον αφορά τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη παρούσα διατριβή στο ερώτημα που τίθεται κατά πόσο το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης είναι επωφελές για την παγκόσμια ανάπτυξη και κατά πόσο αυτή συμβάλει στην ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων χωρών μπορούμε να πούμε τα ακόλουθα:

- Τα τελευταία χρόνια που η παγκοσμιοποίηση των αγορών έχει γιγαντωθεί παρατηρείται μια σημαντική αύξηση του παγκόσμιου ΑΕΠ. Μέχρι το 2000 περίπου αυτή η αύξηση οφειλόταν κατά κύριο λόγο στις αναπτυγμένες χώρες ενώ την τελευταία δεκαπενταετία οι αναπτυσσόμενες χώρες έχουν σημαντική αύξηση του ΑΕΠ τους, με συμβολή και στο παγκόσμιο ΑΕΠ. Με προεξάρχουσες τις χώρες της Ανατολικής Ασίας και του Ειρηνικού και όπως φαίνεται υπάρχει μια πορεία σύγκλισης με τις αναπτυγμένες χώρες. Βέβαια σε απόλυτα νούμερα οι αποστάσεις είναι μεγάλες. Επισημαίνεται βέβαια ότι, οι υποανάπτυκτες χώρες δεν έχουν σημαντική μεταβολή στο ΑΕΠ τους την ίδια περίοδο.

- Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των αναπτυγμένων χωρών που αντιστοιχούν στο Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης έχουν φτάσει στο υψηλό επίπεδο ενώ για τις αναπτυσσόμενες χώρες κυμαίνονται από το χαμηλό μέχρι και το υψηλό επίπεδο. Βέβαια εκεί που υστερούν κυρίως είναι στο κατά κεφαλήν εισόδημα και αυτό οφείλεται στη ραγδαία αύξηση του πληθυσμού που παρατηρείται καθώς τα υπόλοιπα ποιοτικά χαρακτηριστικά (εκπαίδευση, υγεία) έχουν βελτιωθεί αρκετά. Βέβαια, αυτοί οι υψηλοί ρυθμοί πληθυσμιακής μεγέθυνσης αποτελούν ένα χαρακτηριστικό των αναπτυσσόμενων χωρών.

- Τα αναπτυσσόμενα κράτη τα οποία παρουσιάζουν πολιτική αστάθεια, έχουν έναν έντονα κρατικό παρεμβατισμό, και ελλιπείς χρηματοπιστωτικές δομές και κατά συνέπεια δε μπορούν να αποκομίσουν κέρδη από την παγκοσμιοποίηση αν δεν λύσουν πρώτα αυτά τα ζητήματα. Οι αναπτυσσόμενες χώρες με ασταθή πολιτική κατάσταση (όπως εμφύλιοι, πολιτικές αναταραχές σε Μιανμάρ και Κονγκό) είναι παράγοντας που επιβραδύνουν καταρχήν την αύξηση του Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης (HDI) και κατά συνέπεια έχουν επιβράδυνση και στην οικονομική ανάπτυξη αυτών των χωρών. Αντίθετα η παγκοσμιοποίηση προσφέρει οφέλη σε χώρες οι οποίες διαθέτουν πολιτική σταθερότητα με σταθερά και ισχυρά χρηματοπιστωτικά συστήματα.

- Η παγκοσμιοποίηση βοηθάει όσες αναπτυσσόμενες χώρες διαθέτουν όποια πλεονεκτήματα όπως π.χ. ορυκτό πλούτο (Καζακστάν) για να επιταχύνουν τους ρυθμούς ανάπτυξης τους με δεδομένο όμως ότι και ο δείκτης HDI της χώρας είναι υψηλός. Ανάλογη είναι και η περίπτωση των αναπτυσσόμενων χωρών εκείνων (π.χ. Κίνα) που έφυγαν από μία κεντρικά κατευθυνόμενη οικονομία και εισήλθαν στην οικονομία της αγοράς, επιδιώκοντας τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στη χώρα τους προσπαθώντας να εκμεταλλευτούν τα πλεονεκτήματα της τεχνολογίας όσον αφορά τη διασύνδεση των αγορών, και σε συνδυασμό με την πολιτική των φθηνών εξαγωγών να αποκτήσουν υψηλούς δείκτες ανάπτυξης.

- Η γειννίαση παραμένει σημαντικός παράγοντας για αύξηση πρωτίστως των εξαγωγών αλλά και εισόδο στη χώρα της νέας τεχνολογίας και των επενδύσεων. Αν οι όμορες χώρες είναι σε τροχιά ανάπτυξης αποτελεί πλεονέκτημα ενώ σε αντίθετη περίπτωση επιδρά αρνητικά στην ανάπτυξη.

- Οι αναπτυγμένες οικονομίες που έχουν μεγαλύτερο κατά κεφαλήν εισόδημα έχουν αυξημένες δυνατότητες κατανάλωσης. Αυτό αντιστοιχεί και σε αυξημένο ποσοστό εισαγωγών παγκοσμίως αλλά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σύγκλιση με τις οικονομίες των αναπτυσσόμενων χωρών και σε αυτόν τον τομέα.

- Οι εισροές των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων, που αποτελούν δείκτη που μας δείχνει το κατά πόσο το παγκόσμιο χρήμα συμβάλλει στην ανάπτυξη, τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί στις αναπτυσσόμενες χώρες και συγκλίνουν με αυτές των αναπτυγμένων οικονομικά χωρών συμβάλλοντας έτσι στην αύξηση της

παραγωγής. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι το 2014 οι αναπτυσσόμενες οικονομίες προσέλκυσαν το 50% των παγκόσμιων εισροών.

- Όσον αφορά τα προβλήματα που δημιουργεί η παγκοσμιοποίηση στην παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη διαπιστώνεται ότι σε περίπτωση που εκδηλωθεί μια “οικονομική κρίση” ή ακόμα και επιβράδυνση ρυθμών ανάπτυξης σε κάποια συστημική χώρα (ΗΠΑ, Κίνα) αυτό επηρεάζει τις οικονομίες άλλων χωρών παγκοσμίως αφού υπάρχουν σχέσεις αλληλεξάρτησης και διασύνδεσης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Τέτοιες καταστάσεις προκαλούν αναστάτωση στις αγορές και λειτουργούν αποσταθεροποιητικά έχοντας αρνητικό αντίκτυπο στους ρυθμούς ανάπτυξης των χωρών παγκοσμίως.

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η ολόενα και αυξανόμενη παγκοσμιοποιημένη λειτουργία του οικονομικού συστήματος είναι δεδομένη και μπορεί να προκύψουν οφέλη στον τομέα της ανάπτυξης τα οποία μπορούν να κατανεμηθούν δίκαια σε όλες τις χώρες. Κάποιες προτάσεις που θα οδηγούσαν σε αυτή την κατεύθυνση θα μπορούσαν να είναι οι παρακάτω:

- Ο εκσυγχρονισμός του χρηματοοικονομικού συστήματος των αναπτυσσόμενων οικονομιών θα μπορούσε να δώσει ώθηση στην παγκόσμια ανάπτυξη. Η ανάγκη μετάβασης σε οικονομίες της αγοράς, η πρόσβαση στην πληροφόρηση και στις νέες τεχνολογίες ενισχύουν την παραγωγή, τη χρηματοδότηση και συμβάλλουν στην ανάπτυξη.

- Είναι επιβεβλημένη η συνεργασία των κυβερνήσεων των κρατών. Οποιοδήποτε αυθαίρετοι κανόνες και ανορθόδοξες πρακτικές από τις κυβερνήσεις προκαλούν αναστάτωση στην λειτουργία της παγκόσμιας οικονομίας και αρνητική επίδραση στην ευημερία των πολιτών. Η Δημιουργία ζωνών ελεύθερου εμπορίου μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών ίσως να επιδράσει θετικά στην οικονομική ανάπτυξη καθώς επίσης και η νομισματική ένωση κάποιων αναπτυσσόμενων χωρών (όπως στην Ευρωζώνη).

- Ο ρόλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Παγκόσμιας Τράπεζας θα πρέπει να αναβαθμιστεί. Απαιτείται η λειτουργία αξιόπιστων και αποδεκτών διεθνών εποπτικών αρχών. Θα πρέπει να εξεταστεί στον τομέα της επίβλεψης η συμμετοχή όλων των χωρών και όχι μόνο των παραδοσιακών χωρών (ΗΠΑ, Ε.Ε.). Αντιστοίχως θα πρέπει να υπάρχει κρατική παρέμβαση και εποπτεία στα “σκιώδη χρηματοπιστωτικά συστήματα” μέσω των κεντρικών τραπεζών των

χωρών για να περιοριστούν παρόμοιοι κίνδυνοι με αυτούς που παρατηρήθηκαν στην Αμερική.

- Γενικότερα απαιτούνται μεταρρυθμίσεις με στόχο την ενίσχυση της ανάπτυξης και όχι την επιβολή λιτότητας. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να υπάρχει συνεργασία σε πολιτικές αποφάσεις αλλά και πρωτοβουλίες τόσο στο εσωτερικό των χωρών όσο και μεταξύ των κρατών και όχι εμπόδια και πολιτικές διαμάχες με έντονα πολωτικούς τόνους οι οποίοι όχι μόνο δε βοηθούν αλλά δυσκολεύουν το στόχο της τόνωσης της ανάπτυξης. Κύριος στόχος των κυβερνήσεων θα πρέπει να είναι η προσέλκυση ξένων επενδύσεων, η ανάπτυξη στον τομέα της τεχνολογίας για την αύξηση της παραγωγής, η εξεύρεση φθηνών πρώτων υλών, η εκμετάλλευση των ενεργειακών αποθεμάτων και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και όποιων άλλων πλεονεκτημάτων διαθέτει η κάθε χώρα.

Καταλήγοντας θα πρέπει να τονιστεί ότι η παγκοσμιοποίηση, κυρίως μέσω του τεχνολογικού τομέα, έχει συνεισφέρει σημαντικά στην παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη. Οι αναπτυσσόμενες χώρες είναι σε θέση να εκμεταλλευτούν αυτή τη διασύνδεση και αλληλεξάρτηση των αγορών παγκοσμίως προς δικό τους όφελος όπως αυτό έχει φανεί και τα τελευταία κυρίως χρόνια με την τάση που διαμορφώνεται. Αυτό όμως που θα πρέπει πρώτιστα να αλλάξουν οι εν λόγω χώρες αφορά τις συνθήκες που επικρατούν στο εσωτερικό τους (όπως πολιτικό σύστημα, αναταράξεις, μείωση της κρατικής παρέμβασης στις αγορές) και να δημιουργήσουν συνθήκες εξωστρέφειας γεγονός το οποίο θα δώσει ώθηση τόσο όσον αφορά τους ποιοτικούς αλλά και τους ποσοτικούς δείκτες της οικονομικής ανάπτυξης τους.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης είναι ένα διαχρονικό φαινόμενο που εξαιτίας της ραγδαίας εξέλιξης της τεχνολογίας έχει εξελιχθεί δυναμικά τα τελευταία χρόνια σε πολλούς τομείς μέσα στην παγκόσμια κοινότητα. Η παγκοσμιοποίηση μπορεί να είναι πολιτική, κοινωνική, τεχνολογική και οικονομική. Μεταξύ αυτών των πεδίων υπάρχει μια σχέση αλληλεπίδρασης καθώς οι άνθρωποι έχουν έρθει πιο κοντά όσο ποτέ άλλοτε ανεξάρτητα από το που κατοικούν ανά τον κόσμο. Οι χώρες επηρεάζουν και επηρεάζονται παγκοσμίως γεγονός που καταγράφεται σε Δείκτες Παγκοσμιοποίησης.

Στον τομέα της οικονομίας υπάρχει ελεύθερη διακίνηση ανθρώπων, εμπορευμάτων και κεφαλαίων η οποία έχει οδηγήσει στη φιλελευθεροποίηση της παγκόσμιας οικονομίας και έχει αναδείξει την αλληλεξάρτηση των αγορών και των διεθνών συναλλαγών. Όλες οι διεθνείς οικονομικές συναλλαγές συντελούνται εντός των κανόνων που ορίζονται από το Διεθνές Νομισματικό Σύστημα το οποίο στην εξέλιξη των χρόνων συνεχώς μεταβάλλεται. Από το σύστημα των πολύτιμων λίθων και το διμεταλλικό σύστημα περάσαμε στον Κανόνα Χρυσού και στο καθεστώς των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών για να καταλήξουμε στο σύστημα των κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών. Το γεγονός της εξέλιξης του Διεθνούς Νομισματικού Συστήματος αποδεικνύει ότι δεν υπάρχει βέλτιστο σύστημα και ότι το κάθε σύστημα είναι ιδανικό για κάποια συγκεκριμένη χρονική στιγμή.

Τα τελευταία χρόνια που οι κανόνες του Διεθνούς Νομισματικού Συστήματος ορίζονται από το σύστημα των κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών η παγκοσμιοποίηση στον τομέα της οικονομίας έχει γιγαντωθεί. Έχουν αρθεί οι περιορισμοί στην κίνηση των κεφαλαίων και υπάρχει μια σημαντική αύξηση τόσο στην κίνηση των κεφαλαιακών ροών όσο και των επενδύσεων με αποτέλεσμα την αύξηση του όγκου του Διεθνούς εμπορίου. Οι οικονομίες των κρατών μεγεθύνονται και ως επακόλουθο υπάρχει παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη. Οι περίοδοι ύφεσης που εμφανίζονται εξαιτίας «κρίσεων» αναδεικνύουν τα προβλήματα ανισορροπιών στη λειτουργία του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος που όμως η Διεθνής Κοινότητα έχει αποδείξει ότι μπορεί να ξεπεράσει μαζί με τις όποιες απώλειες και να επανέλθει στο δρόμο της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης.

Αυτή η παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη οφείλεται κυρίως στις επενδύσεις των αναπτυσσόμενων χωρών οι οποίες φαίνεται ότι αποκομίζουν και τα μεγαλύτερα οφέλη αυτή την περίοδο. Τα τελευταία χρόνια όμως και οι αναπτυσσόμενες χώρες συμβάλλουν και αυτές στην παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη αφού μεγεθύνουν την οικονομία τους επιτυγχάνοντας ανάπτυξη. Αυτό που αποτελεί βέβαια απαραίτητη προϋπόθεση για τις αναπτυσσόμενες χώρες είναι να υπάρχει θετική εξέλιξη στο Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης ώστε να μπορούν να αποδώσουν τα μέγιστα οι επενδύσεις που γίνονται εντός των χωρών αυτών.

Για να διατηρηθεί όμως αυτή η δυναμική της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης θα πρέπει να υπάρχουν πολιτικές με επίκεντρο τον άνθρωπο σε παγκόσμιο επίπεδο. Η ευμάρεια των αναπτυσσόμενων χωρών συνδέεται άμεσα με την προοπτική βιώσιμης και ισόρροπης ανάπτυξης του βιοτικού επιπέδου ζωής των αναπτυσσόμενων χωρών. Προς αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει να συνεχιστεί η πορεία των αναπτυσσόμενων χωρών στον τομέα της οικονομικής ανάπτυξης με τα κέρδη και τα οφέλη τα οποία αποκομίζουν εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης στον τομέα της οικονομίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Akram Ch., Muhammad, Asim Faheem Muhammad, Khyzer Bin Dost Muhammad, Abdullah Iqra. «Globalization and its Impacts on the World Economic Development» International Journal of Business and Social Science Vol. 2 No. 23, 2011: 291-297.

Arestis P., Chortareas G., Magonis G. «The Growth-Financial Development nexus: A meta-analysis.» Cambridge Centre for Economics and Public Policy, 2010.

Birdsall. How to unlock the \$1 trillion that developing countries urgently need to cope with the crisis. Washington: Center for Global development, σελ. 1-5, 2009.

Bordo Michael, Eichengreen Barry. A Retrospective on the Bretton Woods System, Lessons For International Monetary Reform. Chicago: University of Chicago, 1993.

Davies, A. and Quinlivan, G. A Panel Data Analysis of the Impact of Trade on Human Development. Journal of Socioeconomics, 2006.

Eichengreen, Barry. Globalizing Capital: A History of the International Monetary System. Princeton: Princeton University Press, 2008.

Eichengreen, Barry, Hausmann Ricardo. Exchange Rates and Financial Fragility. Working Paper 7418, Cambridge: National Bureau of Economic Research, 1999.

Frankel, Jeffrey. Experience of and Lessons from Exchange Rate Regimes in Emerging Economies. Working Paper 10032, Cambridge: National Bureau of Economic Research, 2003.

Gygli, Savina; Haelg, Florian; Sturm, Jan-Egbert. The KOF Globalisation Index – Revisited. The KOF Globalisation Index – Revisited, Zurich: ETH Library, 2018.

Hamilton L., Webster P. The International Business Environment. New York: Oxford University Press, 2009.

Harrison, Ann. Globalization and Poverty. Working Paper No. 12347, Cambridge: National Bureau of Economic Research, 2006.

Hywell, G.J. Εισαγωγή στις σύγχρονες θεωρίες οικονομικής μεγέθυνσης. Αθήνα: Κριτική, 1993.

Lee, Eddy, Vivarelli Marco. The Social Impact of Globalization in the Developing Countries. Discussion Paper No. 1925, Bonn: IZA, 2006.

Midgley, J. Social Development: the Development Perspective in Social Welfare. London: Sage, 1995.

Palmer, T. G. Globalization is Great ! . Washington: Cato's Letter, 2002.

Rostow, W. The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto. Cambridge: Cambridge University Press, 1960.

Rothenberg, L. E. «Globalization 101 The Three Tensions of Globalization.» The American Forum of Global Education, 2003.

Scholte, Jan Aart. What Is Globalization? The Definitional Issue – Again. Working Paper No. 109/02, University of Warwick: Centre for the Study of Globalisation and Regionalisation, 2002.

Solow, Robert. «A contribution to the theory of economic growth.» Quarterly Journal of Economics, 70, 1956.

Thomas L. Friedman. THE WORLD IS FLAT. New York: Picador/ Farrar, Status and Giroux, 2005.

United Nations Development Programme, (UNDP). «Human Development Indicators and Indices.» 2018 Statistical Update Team, 2018.

V.V.B., Rao. «Human development report 1990: review and assessment, World Development, Vol. 19, No. 10, pp. 1451–1460.» 1991.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αναστασάτος, Τάσος , Γκιώνης Ιωάννης , Κοσμά Όλγα , Φωκά Γαλάτεια. «Βασικά Θέματα της Παγκόσμιας Οικονομίας & Άμεσες και Μεσομακροπρόθεσμες επιπτώσεις τους.» Eurobank Research: Οικονομία και Αγορές, 8 Αύγουστος 2016.

Βαβούρας, Ι. Πολιτική Οικονομικής Ανάπτυξης. Αθήνα: Παπαζήση, 2008.

INE-ΓΣΕΕ. Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση. Ετήσια Έκθεση, Αθήνα: INE-ΓΣΕΕ, 2008.

Καραμούζης Ν., Χαρδούβελης Γ. Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον. Αθήνα: Λιβάνης, 2011.

Κυρκιλής, Δημήτρης. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις. Αθήνα: Κριτική, 2010.

Λαγός, Δημήτρης. Θεωρίες Περιφερειακής Οικονομικής Ανάπτυξης. Αθήνα: Κριτική, 2007.

Λεβεντάκης, Ιωάννης. Διεθνής Μακροοικονομική και Χρηματοοικονομική . Αθήνα: Αθ. Σταμούλης, 2003.

Μελάς, Κ. Εισαγωγή στην Τραπεζική Χρηματοοικονομική Διοικητική. Αθήνα: Εξάντας, 2002.

Μελάς Κώστας, Πολλάλης Γιάννης. Παγκοσμιοποίηση και Πολυεθνικές Επιχειρήσεις. ΑΘΗΝΑ: Παπαζήση, 2005.

Μπεκ Ο. Τι Είναι Παγκοσμιοποίηση (σελ.18-19). Αθήνα: Καστανιώτη Α.Ε., 1998.

Τράπεζα της Ελλάδος, Διευθυνση Οικονομικών Μελετών. «Τα πρώτα πενήντα χρόνια της Τράπεζας της Ελλάδος.» Αθήνα: 1978.

Τράπεζα της Ελλάδος. Το Χρονικό της Μεγάλης Κρίσης. Η Τράπεζα της Ελλάδος 2008-2013. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος, 2014.

Χατζηδημητρίου, Ιωάννης Αθ. Διεθνείς Επιχειρηματικές Δραστηριότητες. Θεσσαλονίκη: Ανικούλα, 2003.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

<https://el.m.wikibooks.org/wiki>. (πρόσβαση Οκτ 10, 2018).

<https://el.wikipedia.org>. Διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση 2007-2008. (πρόσβαση Οκτ 10, 2018).

https://el.wikipedia.org/wiki/Lehman_Brothers. el.wikipedia.org. (πρόσβαση Οκτ 31, 2018).

<https://el.wikipedia.org/wiki>. Δείκτης_ανθρώπινης_ανάπτυξης (πρόσβαση Οκτ 10, 2018).

<https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519> . «World Bank Country and Lending Groups.» The World Bank. 2018. (πρόσβαση Οκτώβριος 15, 2018).

<https://data.worldbank.org>. The World Bank. World Bank Open Data. (πρόσβαση Οκτ 30, 2018).

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/6976517.stm>. BBC NEWS. Sub-prime crisis to cost IKB \$1bn. 3 Σεπ 2007. (πρόσβαση Οκτ 31, 2018).

https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdstat42_en.pdf. United Nations Conference on Trade and Development. «UNCTAD Handbook of Statistics 2017.» 26 January 2018. (πρόσβαση Οκτώβριος 15, 2018).

<http://www.enikonomia.gr/international/107296,kina-to-oikonomiko-thavma-ton-teleftaion-35-eton.html> Κίνα, το οικονομικό θαύμα των τελευταίων 35 ετών. 30 Ιουνιος 2016. (πρόσβαση Οκτ 20, 2018).

<http://www.ert.gr/o-no-featured/to-sindromo-tis-kinas-no2-fouska-ke-pragmatiki-katastasi-tis-ikonomias> «Το Σύνδρομο της Κίνας» No2: Φούσκα και πραγματική κατάσταση της οικονομίας. 3 Σεπ 2015. (πρόσβαση Οκτ 13, 2018).

https://www.huffingtonpost.gr/2015/09/03/diethnes-kina-krisi_n_8080696.html. ΔΝΤ: Η κρίση στην Κίνα επιβραδύνει την παγκόσμια ανάπτυξη. 3 Σεπ 2015. (πρόσβαση Οκτ 13, 2018).

<https://www.imf.org/external/np/exr/glossary/showTerm.asp#G>. International Monetary Fund. (πρόσβαση Οκτ 28, 2018).

<http://www.kathimerini.gr/822615/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/xrhmasthriakh-krish-sthn-kina>. Χρηματιστηριακή Κρίση στην Κίνα. 8 Ιουλ 2015. (πρόσβαση Οκτ 15, 2018).

<http://www.kathimerini.gr/984401/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/ta-10-didagmata-aro-thn-pagkosmia-oikonomikh-krish>. SCHMIEDING, HOLGER. Η Καθημερινή: Τα 10 διδάγματα από την παγκόσμια οικονομική κρίση. 9 Σεπ 2018. (πρόσβαση Οκτ 31, 2018).

<https://www.liberal.gr/arthro/27577/agores/2016/giati-i-kina-apeilei-pagkosmia-oikonomia-kai-emporeumata.html> .Σεμερτζιδης, Θεόδωρος. Γιατί η Κίνα απειλεί παγκόσμια οικονομία και εμπορεύματα. 8 Ιαν 2016. (πρόσβαση Οκτ 13, 2018).

<https://www.news247.gr/oikonomia/ti-pragmatika-symvainei-me-to-kineziko-krach-kai-poso-epireazei-tin-ellada.6201189.html> .Κοντορούση, Μίνα. Τι πραγματικά συμβαίνει με το Κινέζικο κραχ και πόσο επηρεάζει την Ελλάδα. 24 Αυγ 2015. (πρόσβαση Οκτ 14, 2018).

<https://www.protothema.gr/economy/article/502619/o-kokkinos-drakos-purpolei-tin-ragosmia-oikonomia>. Παγκόσμια Απειλή: Η Κίνα βυθίζει της Χρηματαγορές. 23 Αυγ 2015. (πρόσβαση Οκτ 20, 2018).

[http://unctadstat.unctad.org/EN/Infographics.html#&gid=2018&pid=Total%20merchandise%20trade%2C%202017%20\(Final%20figures\)](http://unctadstat.unctad.org/EN/Infographics.html#&gid=2018&pid=Total%20merchandise%20trade%2C%202017%20(Final%20figures)) UNCTADSTAT. TOTAL MERCHANDISE TRADE, 2017. (πρόσβαση OCT 30, 2018).

<http://unctadstat.unctad.org/wds/TableView/tableView.aspx?ReportId=96740>. UNCTADSTAT.(πρόσβαση ΟΚΤ 30, 2018).

www.euretirio.com/apodosi-tis-ependysis/ (πρόσβαση Οκτ 18, 2018).